

KIVONAT
a Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Közgyűlés
2026. július 16-án megtartott rendkívüli ülésének jegyzőkönyvéből

SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG VÁRMEGYEI KÖZGYŰLÉS
83/2026. (VII.16.)
önkormányzati határozata

„Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Programja - Stratégiai programrész”
1. számú módosításának egységes szerkezetben történő kiadásáról

A Vármegyei Közgyűlés

1. a 26/2021. (V.03.) önkormányzati határozattal elfogadott Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Programjának részét képező „Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Programja – Stratégiai Programrész” című dokumentum 1. számú módosítását egységes szerkezetben megtárgyalta és azt a jelen határozat melléklete szerint kiadja;
2. felkéri a vármegyei közgyűlés elnökét és a vármegyei jegyzőt, hogy a dokumentumhoz esetlegesen érkező miniszteri állásfoglalásban még felmerülő észrevételeket a közgyűlés utólagos tájékoztatása mellett átvezethesse, és gondoskodjon a végleges dokumentum Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszerbe (TEIR) történő feltöltéséről.

Határidő: 2026. szeptember 30.

Felelős: közgyűlés elnöke
vármegyei jegyző

A határozatot kapják:

1. Dr. Lőrincz Viktória vidék- és településfejlesztési miniszter, Vidék- és Településfejlesztési Minisztérium, 1054 Budapest, Akadémia utca 3.
2. Vármegyei Önkormányzati Hivatal, Helyben

Nyíregyháza, 2026. július 16.

SESZTÁK OSZKÁR
a közgyűlés elnöke

DR. PAPP CSABA
vármegyei jegyző

SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAMJA 2021-2027 STRATÉGIAI PROGRAMRÉSZA

egységes szerkezetben az 1. számú módosítással

TOP-1.5.1-20-2020-00021

2026. június

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Strukturális
és Beruházási Alapok

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYE TERÜLETFEJLESZTÉSI PROGRAMJA 2021-2027

STRATÉGIAI PROGRAMRÉSZ

egységes szerkezetben az 1. számú módosítással

Készült a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat
megbízásából

A területfejlesztési program stratégiai munkarészének kidolgozásában közreműködött:

MEGAKOM Stratégiai Tanácsadó Iroda Kft.

TARTALOMJEGYZÉK

1	BEVEZETÉS	4
2	A TERVEZÉSI FOLYAMAT ELJÁRÁSAI, A TERVEZÉS TÁRGYKÖRE ÉS KÖRÜLMÉNYEI	5
3	CÉLRENDSZER	11
3.1	CÉLRENDSZER BEMUTATÁSA.....	11
3.1.1	Átfogó célok	11
3.1.2	Stratégiai célok.....	13
3.1.3	Horizontális célok	16
3.2	CÉLRENDSZER KOHERENCIÁJA	17
3.2.1	A célrendszer belső koherenciája	17
3.2.2	A célrendszer külső koherenciája	19
3.2.3	A célrendszer és a megyei térségi, településhálózati adottságainak koherenciája.....	26
4	A PRIORITÁSOK AZONOSÍTÁSA	29
4.1	1. PRIORITÁS: A MEGYEI ÉLELMISZERGAZDASÁG PIACORIENTÁLT MEGERŐSÍTÉSE	29
4.2	2. PRIORITÁS: HATÉKONY KÖRNYEZETGAZDÁLKODÁS ÉS KLÍMAVÁLTOZÁSHOZ VALÓ ALKALMAZKODÁS MEGTEREMTÉSE ..	35
4.3	3. PRIORITÁS: KOMPLEX MEGYEI MENEDZSMENT ÉS MARKETINGTEVÉKENYSÉG MEGVALÓSÍTÁSA	42
4.4	4. PRIORITÁS: A MEGYE GAZDASÁGI FEJLŐDÉSÉT ELŐSEGÍTŐ OKTATÁSI ÉS INNOVÁCIÓS RENDSZER KIALAKÍTÁSA	49
4.5	5. PRIORITÁS: A MEGYESZÉKHELY KOMPLEX, INTEGRÁLT FEJLESZTÉSE.....	55
4.6	6. PRIORITÁS: A MEGYE VERSENYKÉPES DECENTRUMAINAK FEJLESZTÉSE.....	63
4.7	7. PRIORITÁS: A MEGYE JÁRÁSKÖZPONTJAINAK ÉS KISVÁROSAINAK FUNKCIÓBŐVÍTŐ FEJLESZTÉSE	69
4.8	8. PRIORITÁS: ÉLHETŐ VIDÉKI TÉRSÉGEK MEGTEREMTÉSE	75
4.9	9. PRIORITÁS: A KÜLSŐ PERIFÉRIÁK FELZÁRKÓZTATÁSA	82
4.10	10. PRIORITÁS: A LESZAKADÓ RÉTEGEK – EZEN BELÜL A ROMÁK – FELZÁRKÓZÁSA	88
5	CÉLOK ÉS PRIORITÁSOK KÖZÖTTI KAPCSOLATOK BEAZONOSÍTÁSA	94
6	A TERVEZÉSKÍSÉRŐ ELJÁRÁSOK.....	95
7	VÉGREHAJTÁSBAN KÖZREMŰKÖDŐ SZERVEZETEK	97
8	A VÉGREHAJTÁS ÉS A FINANSZÍROZÁS INTÉZMÉNYI ÉS ELJÁRÁSRENDI RENDSZERÉNEK ÁTFOGÓ BEMUTATÁSA	98
9	MONITORING ÉS ÉRTÉKELÉSI TERV	100
9.1	BEVEZETÉS – A MONITORING ÉS ÉRTÉKELÉSI RENDSZER MEGHATÁROZOTTSÁGA	100
9.2	MONITORING ÉS ÉRTÉKELÉS – ALAPKÉRDÉSEK	100
9.3	INDIKÁTOROK MEGHATÁROZÁSA.....	101
9.4	A PROGRAM JAVASOLT INDIKÁTORKÉSZLETE	102
9.5	MONITORING ÉS ÉRTÉKELÉSI TEVÉKENYSÉG	106
10	MELLÉKLETEK: ERFA-RA, KOHÉZIÓS ALAPRA ÉS ESZA+-RA VONATKOZÓ EGYEDI CÉLKITŰZÉSEK.....	107

1 BEVEZETÉS

A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló **1996. évi XXI. törvény** (a továbbiakban: Tftv.) tizenöt éven keresztül volt a magyarországi területfejlesztési politika szinte kizárólagos alappillére. A területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló **218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet** keretében született meg az a jogi háttér, amely szabályozza a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeit, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályait.

A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (a továbbiakban: Mötv.) 27. § (1) bekezdése szerint „A megyei önkormányzat területi önkormányzat, amely törvényben meghatározottak szerint **területfejlesztési**, vidékfejlesztési, területrendezési, valamint koordinációs feladatokat lát el. A megyei önkormányzat képviselő-testülete a közgyűlés.” A törvény alapján a **területfejlesztés vált a megyék (megyei önkormányzatok) egyik legfontosabb feladatává**. A Tftv. 11. § értelmében a megyei önkormányzat kidolgozza és határozattal elfogadja a **megyei területfejlesztési koncepciót**, illetve a **megyei területfejlesztési programot**. A területfejlesztési program környezeti hatásainak vizsgálata az egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I.11.) Korm. rendelet alapján történik.

Jelen dokumentum **Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Területfejlesztési Programjának stratégiai programrésze**, amelynek kidolgozására a megyei szintű területfejlesztési tervezés keretében került sor.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye stratégiai programja a 218/2009. (X. 6.) Korm. rendelet alapján került kidolgozásra, amely meghatározza a program tartalmi követelményeit, struktúráját.

A stratégiai program a Pénzügyminisztérium által 2020. októberben közzétett „Útmutató a megyei önkormányzatok, a főváros és a kiemelt térségi fejlesztési tanácsok számára a területfejlesztési program elkészítéséhez” című módszertani útmutató előírásainak, ajánlásainak figyelembevételével készült el.

2 A TERVEZÉSI FOLYAMAT ELJÁRÁSAI, A TERVEZÉS TÁRGYKÖRE ÉS KÖRÜLMÉNYEI

A tervezési folyamat

A megyei önkormányzatok feladatait alapvetően a Mötv. szabályozza. A 27. § (1) bekezdése alapján *a megyei önkormányzat területi önkormányzat, amely törvényben meghatározottak szerint területfejlesztési, vidékfejlesztési, területrendezési, valamint koordinációs feladatokat lát el. A megyei önkormányzat képviselő-testülete a közgyűlés.*

A megyei önkormányzatok területfejlesztésben betöltendő szerepét tovább erősítették a Tftv. későbbi módosításai, amelynek eredményeképpen a területfejlesztési feladatok területi szinten a megyei önkormányzatok hatáskörébe kerültek.

A megyei önkormányzatok területfejlesztési feladatait a Tftv. 11. § szabályozza, ennek értelmében a megyei önkormányzat területfejlesztési feladatai az alábbiak:

a) a **területfejlesztési tervezéssel** összefüggő feladatok ellátása keretében:

aa) az országos fejlesztési és területfejlesztési koncepcióval összhangban - a megyei jogú városok önkormányzatának egyetértésével – **kidolgozza** és határozattal elfogadja a megyei területfejlesztési koncepciót, illetve – a megyei területfejlesztési koncepció és a megyei területrendezési terv figyelembevételével – a **megyei területfejlesztési programot**, a területfejlesztés stratégiai tervezéséért felelős miniszter állásfoglalásának beszerzését követően,

ab) részt vesz az országos fejlesztési és területfejlesztési koncepció, valamint az operatív programnak kidolgozásában, a megyei jogú városok önkormányzata kötelező bevonásával, észrevételeik figyelembevételével,

ac) előzetesen véleményezi az országos, valamint a megyét érintő ágazati fejlesztési koncepciókat és programokat a megyei jogú városok önkormányzata kötelező bevonásával, észrevételeik figyelembevételével,

ad) előzetesen véleményezi a térségi területfejlesztési koncepciókat és programokat,

ae) a tervezés és a végrehajtás során gondoskodik a partnerség elvének érvényesítéséről,

af) részt vesz a határ menti megyék határon átnyúló nemzetközi fejlesztési programjainak tervezésében, kidolgozásában;

b) a **területfejlesztési tervek végrehajtásával** kapcsolatos feladatok ellátása keretében:

ba) nyomon követi és értékeli a megyei területfejlesztési koncepció és a megyei területfejlesztési programok végrehajtását,

bb) dönt a hatáskörébe utalt fejlesztési források felhasználásáról,

bc) monitoring bizottság vagy más döntéshozó szerv útján közreműködik a területi operatív programok irányításában, megvalósításuk végrehajtásában,

bd) figyelemmel kíséri az operatív programok megyében jelentkező feladatainak megvalósítását, beleértve a megyehatáron átnyúló és más nemzetközi programok végrehajtását a megyei jogú városok önkormányzata kötelező bevonásával, észrevételeik figyelembevételével,

be) más megyei önkormányzatokkal és az államigazgatási szervekkel közösen, monitoring bizottság vagy más döntéshozó szerv útján közreműködik a határon átnyúló nemzetközi fejlesztési programok irányításában, részt vesz azok lebonyolításában, végrehajtásában,

bf) dönt a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból a megyei önkormányzat hatáskörébe utalt pénzeszközök felhasználásáról,

bg) a megye gazdaságának és foglalkoztatásának fellendítése érdekében gazdaságfejlesztési, befektetés ösztönző tevékenységet lát el, aminek elősegítése érdekében külön szervezetet hozhat létre vagy megállapodás alapján más szervezettel működhet együtt;

c) a **területfejlesztési koordinációval** kapcsolatos feladatok ellátása érdekében:

ca) **összehangolja** illetékességi területén az államigazgatási szervek, a települési önkormányzatok, a megyei jogú város önkormányzata, a gazdasági és civil szervezetek **fejlesztési elképzeléseit**,

cb) területileg összehangolja a politikai és a területi szerepéből, továbbá a nemzetközi és határon átnyúló együttműködésből adódó feladatait, biztosítja azok összhangját,

cc) a települési önkormányzatok felkérése alapján elősegíti a helyi önkormányzatok területfejlesztési társulásainak szerveződését,

cd) szakmai kapacitásával segíti a területfejlesztési önkormányzati társulások és a térségi fejlesztési tanácsok tervező, döntés-előkészítő, fejlesztési célokat feltáró, pályázatokat megalapozó tevékenységét,

ce) a térségi gazdaságfejlesztő szervezet útján koordinálja a megye területén az ipari parkok és a szabad vállalkozási zónák tevékenységét, az önkormányzatok és a gazdasági szervezetek fejlesztési elképzeléseit a megye gazdasági szereplőivel együttműködve,

cf) vizsgálja és értékeli a megye társadalmi és gazdasági helyzetét, környezeti állapotát, adottságait, a vizsgálatok során felhasznált információkat és a vizsgálatok eredményeit a területi információs rendszer rendelkezésére bocsátja,

cg) kölcsönös információcserével segíti a területfejlesztési és területrendezési információs rendszer működését, információkat biztosít a területi tervek készítéséhez, valamint fogadja a törvényben szereplő megyei szintre delegált feladatok elvégzése érdekében a központi adatbázisok adatait,

ch) a területfejlesztési koordinációval kapcsolatos feladatok ellátása érdekében önkormányzati rendeletet alkot a települési önkormányzatok, a megye területén székhellyel vagy telephellyel rendelkező gazdálkodó szervezetek által a megye területén uniós, központi vagy helyi önkormányzati költségvetési forrásból megvalósítandó fejlesztéseinek koordinációjáról.

A megyei és a megyében lévő megyei jogú város területfejlesztési elképzeléseinek egyeztetési és információáramlási eszköze a **megyei területfejlesztési konzultációs fórum**. A konzultációs fórumnak előzetesen állást kell foglalnia a megyei közgyűlés területfejlesztést érintő ügyeiben, a fórum véleményét a megyei közgyűlés ülésén a vonatkozó napirend tárgyalásakor ismertetni szükséges.

A megye fejlesztési stratégiáját a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv dokumentumok határozzák meg, amelyeket a megyei önkormányzat közgyűlése rendelettel hagy jóvá. A területfejlesztési dokumentumok kidolgozásakor a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X.6.) Korm. rendeletet szükséges figyelembe venni.

A 2021-2027 közötti európai uniós fejlesztési források felosztásával, felhasználásával és intézményi struktúrájával kapcsolatos országos szintű keretrendszer még nem ismert, ezért mind a végrehajtásban résztvevő intézményrendszert, mind a megyei fejlesztési elképzelések pontos forrásigényeit csak a részletszabályozások, illetve a 2021-2027-es területi és ágazati operatív programok végleges elfogadása után lehet meghatározni. A területfejlesztési program stratégiai munkarésében megjelenő becsült költségigények a megyében végzett igények felmérése alapján történt.

Tervezési előzmények, elvégzett feladatok

A tervezési feladatok részeként – a stratégiai programot megelőzően – az alábbi két dokumentum került kidolgozásra:

- A 2021-2027-es programozási periódusra vonatkozó területfejlesztési dokumentumok közül elkészült a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területfejlesztési Koncepció feltáró munkarésze (helyzetelemzés, helyzetértékelés), melyet a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közgyűlés a 82/2020. (X.20.) önkormányzati határozatával a további tervezési munkák alapjaként jóváhagyólag elfogadott. A Helyzetelemzés bemutatja a megye társadalmi, gazdasági, környezeti helyzetét, illetve a tervezési-fejlesztési környezetet. Mindezek alapján megfogalmazza a megye számára lehetséges fejlesztési irányokat és cselekvési területeket.
- A Helyzetelemző-helyzetértékelő dokumentumra alapozva elkészült a koncepció javaslattevő fázisának felülvizsgálata. A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területfejlesztési Koncepció

társadalmasításra bocsátott egyeztetési változatát Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Közgyűlése a 106/2020. (XII.10.) önkormányzati határozatával hagyta jóvá.

A koncepció fő elemei:

- a jövőkép és az átfogó célok, melyek 2030. évi célállapot meghatározására irányulnak,
- a stratégiai célrendszer, mely a 2021-2027 közötti európai uniós költségvetési ciklusban megvalósítandó területi, specifikus és horizontális célokat, valamint az időszak területfejlesztési folyamatában érvényesítendő elveket foglalja magában,
- eszköz- és intézményrendszer, mely a célok elérését támogató prioritásokat, a koncepció kidolgozás időszakában már ismert és tervezhető eszköz- és intézményrendszert, valamint a koncepció fő üzeneteit foglalja magában.

A koncepció megfelelő szintjein a vonatkozó területszerkezeti összefüggésekre is kitér.

A tervezési folyamat előzményeként **projektgyűjtés** zajlott a helyi igények felmérése és a további kidolgozandó tervek megalapozása érdekében. A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat mintegy 300 partnere részére (települési önkormányzatok, LEADER szervezetek, szakmai, érdekvédelmi és egyéb szervezetek) megküldött kérdőíves felmérése, valamint a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (2014-2020) végrehajtásában területi szereplőként megszerzett tapasztalata, illetve az egyes operatív programok megyei statisztikái alapján készült 2019-ben a Szektorális Területfejlesztési Terv 1.0 változata. A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat részéről az adatkérés időpontja 2019. március 5-e volt. Összesen 124 visszajelzés érkezett. A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területfejlesztési Terv 2021-2027 kapcsán a rendelkezésre álló tervezési időintervallum rövideje miatt közel 70 stakeholder (települési önkormányzatok, önkormányzati szövetségek, térségi társulások, szakmai érdekvédelmi szervezetek) kérdőíves megkérdezése történt meg. A kérdőívek a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program 2014-2020, valamint az Integrált Területfejlesztési Program végrehajtási tapasztalata alapján kerültek összeállításra. A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat részéről ismételt projektgyűjtő adatlap került megküldésre 2020. május 19-20. napján. Összesen közel 300 adatlap érkezett vissza.

A tervezési folyamat társadalmasítása

A bevont szakmai szereplőket a **Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat** mint a tervezési feladatok gazdája és végrehajtásának felelőse, nagy körültekintéssel és a szakmai jártasság figyelembevételével határozta meg. A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzati Hivatalon belül a **Pályázati és Projekt Osztály** látja el a feladat elvégzéséhez szükséges szervezési tevékenységeket. A tervezési folyamat támogatása és segítése érdekében **munkacsoportok** (Önkormányzati Partnerségi Munkacsoport, Gazdasági Partnerségi Munkacsoport, Intézményi és Társadalmi Kapcsolatok Partnerségi Munkacsoport) kerültek kialakításra. Az egyes dokumentumok magas színvonalon történő kidolgozása érdekében a megyében jártas szakértők kerültek bevonásra.

A legitimáció megteremtése érdekében széleskörű **társadalmasítási folyamat** zajlott le a Partnerségi Terv alapján, amelynek kereteit az alábbi jogszabályok határozzák meg:

- a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet,
- egyes tervek, illetve programok környezeti vizsgálatáról szóló 2/2005. (I. 11.) Korm. rendelet,
- a területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény.

A 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet 10. sz. melléklete tartalmazza a területfejlesztési koncepciók és programok véleményezésére jogosult szervek listáját (miniszterek, országos önkormányzati érdekszövetségek, érintett és szomszédos megyei önkormányzatok, az érintett megyei jogú város önkormányzata).

A partnerségi terv alapján bevonandó célcsoportok egyrészt a fentiekben meghatározott, jogszabályban kijelölt véleményezők. Ezen túlmenően a területfejlesztés érintettjeinek és aktív szereplőinek megszólítása elengedhetetlen, melyen belül:

- az állampolgárok,
- az érdekképviselők,
- a gazdasági, vállalkozói és üzleti szektor szereplőinek,
- az önkormányzatok (megyén belüli települési és szomszédos megyei önkormányzatok),

- a térség intézményeinek és társadalmi szervezeteinek bevonására van szükség.

A partnerségi tevékenységet erősítik továbbá:

- regionális területfejlesztési konzultációs fórum (érintett megyék közötti)
- Megyei Területfejlesztési Konzultációs Fórum (megyei jogú város és megye közötti).

A partnerségi egyeztetés részletes folyamata az alábbiakban foglalható össze.

Helyzetelemzési szakasz:

- Helyzetelemzés 1.0 dokumentum – munkaanyag elkészítése (2020 július);
- Helyzetelemzés 1.0 dokumentum – a munkaanyag Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közgyűlés Terület- és Vidékfejlesztési Bizottsága általi véleményezése (2020. július 21.; 2020. augusztus 31.), javaslatok átvezetése (18/2020. (VII.21.) számú határozata);
- Helyzetelemzés 1.0 dokumentum – a munkaanyag Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közgyűlés általi véleményezése, keretjelleggel történő elfogadása (2020. augusztus 31.) (77/2020. (VII.31.) számú határozat);
- Helyzetelemzés 2.0 dokumentum (Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területfejlesztési Konceptió helyzetelemzés munkaanyagának) elfogadása (2020. október 20.) (82/2020. (X.20.) számú határozat)
- Partnerségi terv elkészítése és elfogadása (partnerségi munkacsoportok kialakítása) (82/2020. (X.20.) számú határozat);
- Partnerségi események dokumentálása, vélemények összegyűjtése, átvezetése, koordinálása;
- Kérdőívek kidolgozása, kiküldése és feldolgozása a fejlesztési elképzelések feltérképezéséről;
- Helyzetfeltárás folyamatos egyeztetése a megyei jogú várossal, vélemények átvezetése;
- Helyzetfeltárás folyamatos egyeztetése a szomszédos megyei önkormányzatokkal, különös tekintettel az 1566/2020. (IX.4.) Korm. határozatban foglaltakra (Északkelet-magyarországi Gazdaságfejlesztési Zóna komplex fejlesztéséért felelős kormánybiztos kinevezéséről és feladatairól);
- Folyamatos disszemináció.

Konceptió és program felülvizsgálatához kapcsolódó javaslattevő szakasz:

- Helyzetfeltárás véglegesítése (3.0) a beérkezett vélemények, kérdőívek, egyeztetés alapján;
- Partnerségi fórumok szervezése a fejlesztési irányokról;
- Egyeztetések a partnerekkel, különös tekintettel a tervezési útmutató alapján kijelölt szervezetekkel;
- Javaslattevő rész kidolgozása (1.0) és egyeztetése (partnerségi csoportokkal, stakeholderekkel). A javaslatok beépítését és átvezetését követően a Javaslattevő Munkarész (2.0) Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közgyűlés Terület- és Vidékfejlesztési Bizottsága és a Megyei Közgyűlés általi megtárgyalása;
- Folyamatos véleménygyűjtés és visszacsatolás;
- Folyamatos disszemináció;
- Javaslattevő szakasz zárása.

Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Fejlesztési Konceptió és Program egyeztetési szakasz:

- A területfejlesztési konceptió, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól szóló 218/2009. (X. 6.) Korm. rendeletben foglalt egyeztetések lefolytatása
- Egyeztetési fórumok szervezése, vélemények monitoringja, visszacsatolások beépítése
- Folyamatos véleménygyűjtés és visszacsatolás;
- Integrált Területi Program felülvizsgálata,
- Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Fejlesztési Konceptió és Program szakmai anyagának zárása majd a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közgyűlés Terület- és Vidékfejlesztési Bizottsága és a Megyei Közgyűlés általi megtárgyalása;
- Folyamatos disszemináció.

A megyei stratégiai program kidolgozása során a fent bemutatott **társadalmasítási** eszközök kerülnek alkalmazásra. A program munkaváltozatának elkészültét követően

- kerül sor a munkacsoport ülésekre,

- kiküldésre kerül a 218/2009. (X.6.) Korm. rendelet szerint illetékes szervezeteknek,
- a lakosság tájékoztatása érdekében feltöltésre kerül a megyei önkormányzat honlapjára.

A tervezési folyamatba bevont szakmai szereplők

A szakmai szereplők bevonását a munkacsoportok és a stakeholder team létrehozása és működtetése tette lehetővé.

Egyeztetés fóruma	Elnök	Tagok
Önkormányzati munkacsoport	Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közgyűlés Terület- és Vidékfejlesztési Bizottságának elnöke	– Nyíregyháza Megyei Jogú Város képviselője – Decentrum városok képviselői (Kisvárdai, Mátészalka, Nyírbátor) – 5 000 fő alatti települések, illetve Kisvárosok Szövetsége képviselője (Kemecse) – 1 000 - 2 000 fő közötti települések képviselője (Pusztadobos) – 1 000 fő alatti települések képviselője (Rozsály)
Gazdasági munkacsoport	Nyíregyházi Egyetem, Gazdálkodástudományi Intézet vezetője	– Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kereskedelmi és Iparkamara képviselője – Nemzeti Agrárkamara Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Igazgatóságának képviselője – PRIMOM Alapítvány képviselője – Vállalkozók és Munkáltatók Országos Szövetségének megyei szervezetének képviselője – Ipartestületek Országos Szövetsége megyei szervezetének képviselője – Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területi Építész Kamara, Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Területi Mérnök Kamara képviselői – Záhony Port Zrt. képviselője – üzleti szféra képviselői
Intézményi és társadalmi kapcsolatok munkacsoport	Mátészalkai Szakképzési Centrum vezetője	– oktatás szféra képviseletében (Mátészalkai Tankerületi Központ vezetője) – szociális szféra képviseletében (Társadalmi Esélyteremtési Főigazgatóság Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kirendeltségének vezetője) – egészségügyi szféra képviseletében (Vásárosnamény Város szociális ügyekben illetékes delegáltja) – civil szféra képviseletében (Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Civil Közösségi Szolgáltató Központ vezetője) – egyházak képviselői – közművelődési szféra képviseletében (Szatmári Múzeum vezetője)
Stakeholder team	-	– Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal /Főosztályvezetők/ Járási hivatalvezetők – Leader csoportok – szomszédos megyei önkormányzatok – határmenti együttműködésben résztvevő szervezetek – ipari park minősítéssel bíró üzemeltetők – közlekedési/közlekedésszervezési entitások – vízügyi hatóság képviselői – katasztrófavédelem képviselői – (térsgéi) felsőoktatás képviselői

A megye köz-, civil- és vállalkozói szféráját képviselő munkacsoportok és a stakeholder team küldetése, hogy partnerségi fórumok, munkacsoport ülések keretében megvitassák a helyzetelemzés következtetéseit, valamint megvitassák a megye fejlesztési irányait, a beavatkozás lehetséges területeit az Európai Unió 2021-2027-es időszakát meghatározó célkitűzéseivel összhangban.

A munkacsoportokkal és a stakeholderekkel több körben zajlottak egyeztetések:

Egyeztetés fóruma	Koncepció egyeztetése	Program egyeztetése
Önkormányzati munkacsoport	2021. január 13.	2021. február 22.
Gazdasági munkacsoport	2021. január 13.	2021. február 23.
Intézményi és társadalmi kapcsolatok munkacsoport	2021. január 14.	2021. február 23.
Stakeholder team	2021. január 26.	2021. március 10.

Emellett a kötelező véleményezési folyamat is lezajlott a lenti határidők betartásával, amely során számos vélemény, észrevétel, javaslat érkezett a különböző állami, önkormányzati, érdekképviselői és egyéb szervezetek részéről. A beérkezett vélemények döntő többsége beépítésre került a vonatkozó dokumentumokba – a véleményeket és a szakértői válaszokat tartalmazó táblázatok a Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat honlapján megtalálhatók.

Határidők

Szabolcs-Szatmár-Bereg Megye Stratégiai Programjának kidolgozása és elfogadása a következő **mérőföldkövek** szerint történt:

- Stratégiai Program munkaváltozatának PM felé történő megküldése: 2021. január 12.
- Operatív Program munkaváltozatának PM felé történő megküldése: 2021. január 29.
- Területfejlesztési Program véleményezési időszaka: 2021. február 1. – 2021. március 18.
- Területfejlesztési Program hatásvizsgálatának társadalmosítása: 2021. február 22. – 2021. március 19.
- Területfejlesztési Program végleges változatának elkészítése: 2021. április 30.

3 CÉLRENDSZER

3.1 Célsrendszer bemutatása

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye jövőképe, 2030:

“2030-ban Szabolcs-Szatmár-Bereg megye egy olyan hely, ahol jó élni.”

A helyzetértékelés fő következtetései és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye 2030-ra elérni kívánt jövőképe alapján meghatározható a megye fejlesztésének **célsrendszere**, a következő időszakra vonatkozó átfogó, stratégiai és horizontális célok.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye fejlesztési koncepciója három átfogó célt fogalmaz meg, amelyek tükrözik a megye értékvalasztását, a fejlesztési célkitűzések fő irányát. A három átfogó cél elérése érdekében hét stratégiai cél került kijelölésre, amelyek közül négy tematikus cél, három területi cél. A kitűzött célok elérése az intelligens, fenntartható, befogadó növekedés, a reziliencia, valamint a népesség- és családvédelem (mint horizontális célok) jegyében történik.

3.1.1 Átfogó célok

1. Az aktív megye - Értékteremtő foglalkoztatás és az aktivitás növelése

A megye jövője és fejlődése szempontjából kritikus, hogy minél többen végezzenek értékteremtő, hasznos munkát és jussanak tisztességes munkajövedelemhez – ennek érdekében már középtávon is új munkahelyekre van szükség. A foglalkoztatás előremozdításának másik fontos eleme az aktivitási ráta növelése. Magyarország aktivitási rátája az egyik legalacsonyabb az egész Európai Unióban, Magyarországon belül pedig itt Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében az egyik legalacsonyabb a munkaerőpiaci aktivitás. Fejlesztéspolitikai cél a munkaerőpiacról kiszakadt emberek visszavezetése a munka világába. Fontos, hogy azok közül is minél többen juthassanak munkához, akik a nyílt munkaerőpiacon nem versenyképesek – ennek érdekében meg kell erősíteni az értékteremtő szociális gazdaságot.

Új munkahelyek létrehozásához versenyképes gazdaságra és nemzetközi szinten is versenyképes vállalkozásokra van szükség. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében erősebb, magabiztosabb kis- és középvállalkozói szektorra van szükség, ehhez erősíteni szükséges megyei szinten a vállalkozási hajlandóságot és a vállalkozói kultúrát. Az új munkahelyek mellett kiemelt figyelmet kell fordítani a meglévő munkahelyek megtartására is.

A gazdaság fejlesztését és a munkaerőpiac bővítését elsősorban a megyei gazdaság jövedelmező ágazatainak fejlesztésével szükséges segíteni (élelmiszergazdaság, optikai ipar, gumiipar, műanyagipar, logisztika, csomagolóipar, zöldgazdaság, turizmus), ebben kiemelt szerepet játszhatnak a Nyíregyházi agglomeráció és a megye gazdasági decentrumai. A szociális gazdaságban is elsősorban a jövedelmező területekre kell fókuszálni, ezzel stabil munkahelyek jönnek létre. A megye rurális térségeiben a foglalkoztatáspolitikai és gazdaságfejlesztés legfontosabb területe az élelmiszergazdaság, amely kiemelt fókusza a megye vidékfejlesztési politikájának.

A foglalkoztatás feltételeinek javítása érdekében cél a rugalmas, atipikus munkavégzési formák elterjesztése, amely hozzájárul a munka és a magánélet megfelelőbb egyensúlyához, növelve a munkáltatók és a munkavállalók (különösen a kisgyermekes szülők) alkalmazkodó képességét.

2. A szolidáris megye - A mélyszegénység felszámolása és a leszakadó térségek felzárkóztatása

A megyében komoly, és folyamatosan növekvő problémát jelent a mélyszegénységben élők helyzete, akik körében jelentős arányt képviselnek a roma emberek. Ezek a súlyos társadalmi, szociális problémák a megye bizonyos részeinek szegregálódását indították el, jelentős területekre kiterjedve. A társadalom bizonyos rétegeinek leszakadása területi válsággócokat hozott létre, ebből eredően ezeknek a területeknek a felzárkóztatása szorosan összekapcsolódik a helyi társadalom felzárkózásával. Ez egy komplex, foglalkoztatási, lakhatási, oktatási, szociális és integrációs kérdés, melyre ennek megfelelően integrált választ kell adni. Noha a leszakadó rétegek helyzetének kezelése nem csak megyei kompetencia (állami támogatás nélkül ezeket a szociális problémákat nem lehet megoldani), de Szabolcs-Szatmár-Bereg megyének egyrészt egyértelmű érdeke, hogy megfelelő megoldás szülessen, másrészt számos olyan kapcsolódó beavatkozás van, amely megyei szinten végezhető el leghatékonyabban. A mélyszegénység felszámolása csak jövedelemmel lehetséges, vagyis munkahelyek teremtésére van szükség ezekben a térségekben. A társadalom alulképzettsége és alacsony munkaerőpiaci aktivitása miatt ezeken a területeken az emberek jelentős része nem tud elhelyezkedni a nyílt munkaerőpiacon. Elsősorban aktív állami szerepvállalással megvalósuló értékteremtő szociális foglalkoztatásra van szükség, amíg nincs piacképes jövedelem. A szociális háló építése a szociális gazdaság fejlesztésével történik. Ebben az értelmezésben a szociális gazdaság az a szektor, amely a kirekesztettség által veszélyeztetettek számára biztosít munkalehetőséget, a szociális szektorban pedig segítséget nyújt új, független üzleti tevékenységek létrehozásához.

A társadalmi felzárkózást társadalmi partnerség elve szerint, konzorcionális együttműködések, társadalmi paktumok keretében szükséges végezni, amelyben fontos szerepet játszik a civil szféra és az önkéntesség. A társadalmi felzárkózás érdekében elengedhetetlen a települések szegregált lakóterületeinek fokozatos felszámolása.

3. A vonzó megye - Vonzó természeti, társadalmi, kulturális és gazdasági környezet megteremtése

A megye jövőképeinek középpontjában az életminőség javítása áll, – melynek a jövedelem mellett számos egyéb fontos összetevője van. Ahhoz, hogy a megyében élők jól érezzék magukat, alapvető feltétel a vonzó, tiszta természeti környezet. Kiemelt feladatunk a térség ökológiai értékének, természeti környezetének megőrzése és javítása, a felszín alatti (ivóvíz) és felszíni (humán rekreációs vizek) vízkészleteinek minőségmegóvása, a megye környezetkímélő energiaellátásának biztosítása, valamint a körforgásos gazdaságra való átállás támogatása.

Meghatározó jelentőséggel bír továbbá egy olyan társadalmi közeg megteremtése, amely fontos összetevője mind a vonzó vidéki, mind pedig az élhető városi környezetnek. Ennek a közegnek kiemelt eleme a közjavakhoz, közszolgáltatásokhoz (pl. egészségügyi és szociális ellátás, köznevelés, szakképzés) való hozzáférés biztosítása mindenki számára, valamint a külső és belső mobilitás feltételeinek fejlesztése.

A megye kulturális élettereinek tudatos fejlesztése szintén fontos elemét képezi az elkövetkező évek fejlesztéspolitikájának – a pezsgő megyei kulturális élet megteremtése érdekében. Erre építve szükséges fókuszálni a térség kulturális imázsának tudatos javítására, amelynek egyik preferált területe a megye turizmusának fejlesztése. A rekreáció szempontjából célszerű figyelmet fordítani az egészséges, azon belül pedig az egész életen át tartó, fizikailag aktív életvezetés támogatására és ösztönzésére, valamint a sport szerepére is az egészségmegőrzésben és a mentálhigiénében egyaránt.

A vonzó gazdasági környezet megteremtése mellett szükséges egy koncentrált és szervezett befektetésösztönzési tevékenység, amely elsősorban a centrumtérsekre és a decentrumokra

összpontosít. Kiemelt feladat a meglévő helyi, értékteremtő és foglalkoztató kis- és középvállalkozások, valamint a jelentős foglalkoztató vállalatok megtartása.

A vonzó megye környezeti elemeinek fejlesztési eredményeire alapozható a megyei imázs tudatos kiépítése, amely a helyi lakosságban identitáserősítő mechanizmusokat indít el. A vonzó megyei imázs hozzájárul ahhoz is, hogy a meglévő és a potenciális befektetőkben, illetve a turistákban is pozitív attitűdök alakuljanak ki.

3.1.2 Stratégiai célok

1. *Versenyképes élelmiszergazdaság - Az agrárgazdaság erősítése fókuszált módon*

A megyei agrárgazdaság erős hagyományokkal és bizonyos termékek tekintetében kedvező adottságokkal rendelkezik. A néhány meglévő, kedvező mezőgazdasági adottságra építve az agrárgazdaság komplex fejlesztése a cél: ide tartozik az élelmiszerfeldolgozó kapacitások fejlesztésének ösztönzése, a helyi feldolgozás erősítése, de ide sorolható a specializált mezőgazdasági gépgyártás fejlesztése is. Az élelmiszerfeldolgozás erősítésének két fontos eleme van: (i) egyrészt a kisebb térségek, településcsoportok ellátását szolgáló helyi feldolgozó kapacitások megerősítése, (ii) másrészt a nagyobb, exportképes feldolgozó kapacitások erősítése, amelyek:

- a megyében megtermelt mezőgazdasági termékekre támaszkodnak;
- jelentős hozzáadott értéket generálnak, új értéket, új termékeket állítanak elő;
- innováción, innovatív megoldásokon alapulnak.

Az exportképes élelmiszeripari termékek alapját olyan magas minőségű, helyi mezőgazdasági termékek jelentik, melyeket termelési integrációk keretében lehet előállítani. Az élelmiszerfeldolgozás komplex fejlesztésével jelentősen javítható a megyei gazdaság jövedelmezősége és foglalkoztatási szerepe.

2. *Zöld megye - Zöldgazdaság, klímabarát energiagazdálkodás, a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás*

A megye hosszú távú fejlődése, a vonzó megyei környezet megteremtése érdekében fontos a megye energiaellátásának fokozatos átállítása megújuló, illetve alternatív forrásokra. Ez egyrészt csökkentheti a megye külső energiafüggőségét és az önfenntartás megerősödését energetikai szempontból, a megye közvetett és közvetlen széndioxid-kibocsátását, másrészt ösztönözheti a zöldgazdaság megerősödését is. Ez utóbbi kiemelten fontos Szabolcs-Szatmár-Bereg megye számára, ugyanis a zöldgazdaság a szociális gazdaságban fontos szerepet játszhat, mivel alacsonyabb képzettségű embereket is foglalkoztathat (a zöldgazdaság és a szociális gazdaság integrálása). Emellett nagy hangsúlyt kell fektetni a körforgásos gazdaság erősítésére is, amelynek egyik eszköze a korszerű hulladékgazdálkodás feltételeinek megteremtése.

A klímaváltozás olyan negatív hatásokkal, kockázatokkal jár, amelyek fokozottan érinthetik a megyét. Fel kell készülni a negatív hatások enyhítésére, a kockázatok kivédésére. A megye sajátos helyzetéből fakadóan kiemelten kell kezelni a vízkárelhárítást (ár- és belvízvédalom, aszály), az integrált vízgazdálkodást, a vízkészletek védelmét és hasznosítását is (pl. komplex célú víztározás, csapadékvíz-gazdálkodás, folyógazdálkodás), továbbá tudatos klímastratégiára van szükség. A fizikai környezet energetikai megújítása mellett, az elkövetkező években, kiemelt feladat lesz a környezettudatosság erősítése a lakosság, vállalkozások és települések körében.

3. *Proaktív megye - A megyei szintű gazdasági, társadalmi önszerveződés feltételeinek kialakítása*

A megyei fejlesztési célkitűzések megvalósítása csak akkor lehetséges, ha biztosított a különböző megyei szereplők fejlesztési tevékenységének proaktív összehangolása, koordinációja. Számos olyan terület van, ahol nem lehet megfelelő megyei szintű koordináció és az érintettek összefogása nélkül eredményeket elérni: ilyenek többek között a turisztikai termékek fejlesztése és értékesítése, a befektetésösztönzés, a megyei imageépítés, a kisvállalkozások segítése, az agrármarketing tevékenység, vagy a szociális gazdaság megerősítése. Megfelelő szervezeti háttér, eszközrendszer, humán erőforrás háttér nélkül ezek a megyei menedzsment tevékenységek nem tudnak eredményt elérni.

A proaktivitás része továbbá a megye nemzetközi integrációjának mélyítése, amely egyrészt a keleti piacok közelségének kihasználásával, másrészt a határmenti kapcsolatok erősítésével történik. A határmentiségből származó komparatív előnyök kihasználása kiemelt fejlesztéspolitikai fókuszpontja a megyei stratégiának.

A gazdasági önszerveződést elsősorban a megyei szintű turizmuskoordináció / turizmusfejlesztés, a területfejlesztés, a vidékfejlesztés, a megyei marketingpolitika, az innováció ösztönzés, a vállalkozásfejlesztés, a szociális gazdaság és a mezőgazdasági termelés és értékesítés területén szükséges segíteni. A társadalmi önszerveződés legfontosabb iránya a közösségfejlesztés, az identitáserősítés, értékmegőrzés és a társadalmi felzárkózás.

Egységes, közösségi marketingeszközökre épülő komplex, integrált régiómarketing politika kialakítása és fejlesztése szükséges, amely magában foglalja a megye turizmus, marketing, befektetésösztönzési promóciós feladatainak elvégzését, a közösségi agrármarketing politika tudatos alakítását. A megyei régiómarketing szemlélet markáns eleme a marketingorientált közösségfejlesztés.

Kiemelt feladat a megyei exportképes termékek piacra jutásának segítése közösségi marketing eszközökkel.

4. Képzett megye - Rugalmas szakképzési, felsőoktatási és innovációs környezet kialakítása

Egy versenyképes gazdaság megeremtésének előfeltétele egy versenyképes társadalom jelenléte, amely képzettségével emelkedik ki. A foglalkoztatás bővítése, a gazdaság megerősítése nem elképzelhető megfelelően képzett szakemberállomány, kutatási és innovációs háttér nélkül. Ennek az alapjai rendelkezésre állnak, de fontos a gazdaság igényeit jobban tükröző, annak változásaihoz gyorsan és rugalmasan alkalmazkodó szakképzési, felsőoktatási és kutatási kapacitás kiépítése és folyamatos fejlesztése. A megye gazdaság- és területfejlesztésével harmonizáló, piaci igényeket kielégítő K+F+I tevékenység fejlesztése szükséges, amelyet egy egyedi kínálaton alapuló élet- és piacképes felnőttoktatás támogat. Fontos a vállalkozói léthez szükséges kompetenciák fejlesztése, továbbá az élethosszig tartó képzés feltételeinek kialakítása és fontosságának tudatosítása az emberekben.

Különösen sajátos az a paradox helyzet a megyében, hogy egyszerre van jelen munkanélküliség és munkaerőhiány, megfelelő, szakképzett munkaerőre van szüksége a helyi gazdaságnak. Kiemelt feladat a leszakadó térségekben az oktatáshoz, képzéshez és a szakképzéshez való hozzáférés biztosítása és a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok oktatási integrációja.

5. Fejlett centrum - a megye gazdasági-foglalkoztatási, közszolgáltatási és kulturális centrumának fejlesztése

A megye fejlesztésének – különösen a versenyképes gazdaság fejlesztésének – motorja egy erős centrumtelepülés. Nyíregyháza alkalmas ennek a funkciónak a betöltésére, és jelentős szerepet játszhat a megye dinamizálásában. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területfejlesztésben Nyíregyháza fejlesztése tekinthető a területi jellegű stratégiai célok egyik pólusának. Ennek érdekében fontos (i) a befektetésösztönzés, további nagy foglalkoztatók letelepítése, meglévő vállalkozások fejlesztése, (ii) az egész megyére kisugárzó nemzetközi turisztikai vonzerő feltételeinek erősítése, (iii) a korszerű, klímabarát (közösségi és kerékpáros) közlekedés feltételeinek megeremtése mind a városon belül, mind az agglomerációs településekkel, mind pedig más hazai és európai centrumtelepülésekkel a kapcsolatokat megeremtve, valamint (iv) vonzó városi életterek kialakítása és (v) az aktív nemzetközi kapcsolatrendszer további erősítése.

A megyeszékhely gazdasági és társadalmi előnyeinek terjedését az agglomerációs folyamatok dinamizálhatják, ebből adódóan cél a környező településekkel való egyeztetés és együttműködés annak érdekében, hogy az agglomerációs hatások minél szélesebb spektrumban és minél szélesebb területen érvényesüljenek.

A centrum fejlesztésében egy másik területi aspektust is figyelembe kell venni. Az elmúlt évtizedekben Nyíregyháza és Debrecen között kialakuló urbanizációs tengelyben rejlő lehetőségeket sokkal intenzívebben ki kell használni. A két nagyváros közötti kapcsolatok erősítése érdekében olyan beavatkozásokra van szükség, amelyek elsősorban az urbanizációs tengely gazdasági (ebben kiemelt helyen szerepel a K+F tevékenység és az innováció) és közlekedési funkcióit erősítik.

6. **Dinamizálódó decentrumok** és szolgáltató járásközpontok - a megyei gazdasági decentrumok és járásközpontok funkcióbővítése és összehangolt fejlesztése

Nyíregyháza mint centrum mellett a megye egészének fejlesztésében fontos szerepet játszanak a megyei gazdasági decentrumok. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye decentrumai: Mátészalka, Nyírbátor, Kisvárd-Záhony (ez utóbbi tervezési szempontból együttesen kezelendő). Szabolcs-Szatmár-Bereg megye gazdasági decentrumai elsősorban ipari központok.

- A Kisvárd-Záhony decentrum egy nemzetközi logisztikai tengely része, amely felértékeli a megyében és az országban betöltött stratégiai szerepkörét. Kisvárd kulturális és turisztikai funkciói is meghatározóak.
- Mátészalka kiemelten az optikai és az élelmiszeripar területén tölt be gazdasági centrum szerepkört.
- Nyírbátor a műanyagipar, vegyipar, gépipar, élelmiszerfeldolgozás és turizmus tekintetében rendelkezik centrális funkciókkal.

Excentrikus elhelyezkedésük révén fontos szerepet töltenek be a megye keleti felének gazdaságában. Mivel Nyíregyháza földrajzi elhelyezkedéséből eredően nem képes teljesen kiterjeszteni gazdaságfejlesztő hatását a megye keleti felére, a decentrumok stratégiai jelentőségű sejtjei a városhálózatnak. A decentrumok dinamizálása, integrált fejlesztése pozitív hatást gyakorolhat a környező térségek fejlődésére. A decentrumok Szabolcs-Szatmár-Bereg megye fejlesztéspolitikájának másik jelentős fókuszpontjai, fejlesztésük jelentőségükből eredően területi jellegű stratégiai cél. A decentrumokban a meglévő infrastruktúrára támaszkodva ösztönözni kell a meglévő vállalkozások fejlődését és újak letelepülését (elsősorban ipari jellegű vállalatok letelepítését), fejleszteni kell a városi és központ funkciókat, bővíteni a közszolgáltatások rendszerét. A decentrumok nemcsak gazdasági, hanem kulturális decentrumok is a megyében, ebből eredően erősíteni szükséges a kulturális és turisztikai vonzerejüket. A pozitív hatások kiterjesztése érdekében javítani kell továbbá a decentrumok (klímabarát) elérhetőségét a környező településekről a lakosság kiszolgálása érdekében. A decentrumok az üzleti infrastruktúra fejlesztés kiemelt területei. A fejlesztés keretében szükséges további városok decentrummá válásának elősegítése (Tiszavasvári, Vásárosnamény, Újfehértó, Fehérgyarmat).

A decentrumok mellett kiemelt jelentőségűek Szabolcs-Szatmár-Bereg megye további járási központjai, amelyek fontos szerepet játszanak a városi javak és szolgáltatások koncentrációjában, illetve a vidéki térségek városi funkciókkal történő ellátásában. A megye fejlesztési stratégiájában a járásközpontok fejlesztésének orientációja elsősorban a minőségi szolgáltatások fejlesztése, és ezzel együtt cél egy minőségi szolgáltatásokat nyújtó járáshálózat alapjainak megteremtése. Külön figyelmet kell fordítani azokra a térségekre, ahol gyengék a decentrumok (pl. Nyíri Mezőség, Szatmár-Beregi térség), ezeken a területeken a városok gazdaságfejlesztő szerepét szintén erősíteni kell (Tiszavasvári, Vásárosnamény, Újfehértó, Fehérgyarmat).

Összességében egy kétszintű városfejlesztési stratégia alapjait fogalmazza meg ez a területi stratégiai cél, amelyben a gazdasági decentrumok és a járásközpontok élveznek preferenciát.

7. **Élhető vidék és felzárkózó külső periferiák** - a megye külső periferiáinak komplex felzárkóztatása és a vidéki térségek integrált fejlesztése

A stratégiai cél szintén egy kétpólusú területi célt fogalmaz meg, amely egyben Szabolcs-Szatmár-Bereg megye legfontosabb vidékfejlesztési orientációja is. Egyrészt a határmenti térségek komplex fejlesztését, másrészt a rurális térségek fejlesztését, amelyek a legkritikusabb pontjai a megyei fejlesztéspolitikának. Éppen ebből eredően indokolt speciális kezelésük és egy komplex felzárkóztató stratégia generálása az itteni fejlesztéspolitika orientálására.

A megye határmenti területei – kiemelten a Szatmár-Beregi térség – hátrányos helyzetű, fokozatosan leszakadó térségek. Egyértelműen ezek a térségek tekinthetők a megye és az ország külső periferiáinak. A külső periferiák, sajátos történelmi fejlődésükből eredően olyan problémákkal, nehézségekkel küzdenek, amelyek speciális beavatkozásokat tesznek szükségessé. A Szatmár-Beregi térség egy jól körülhatárolható válságterület, amelynek a fejlesztésére elsősorban egy komplex, integrált felzárkóztató programra, célzott, komplex beavatkozásokra van szükség annak érdekében, hogy a megye megakadályozza a külső periferiák végleges leszakadását. Továbbra is kiemelt feladat a régi, történelmi vonzásközpontokkal a kapcsolatok reintegrálódásának segítése, amely segítheti ezen térség gazdasági kapcsolatainak erősödését egykori vonzásközpontjaikkal.

A megye nem külső perifériás vidéki térségeinek többsége szintén nehéz helyzetben van – fejlődésüket a centrumok és decentrumok kisugárzó hatása önmagában nem képes biztosítani. A vidéki térségekben is integrált, fenntartható beavatkozások szükségesek a problémák kezelésére. Külön figyelmet kell fordítani a megyén belüli belső perifériákra, ahol szintén megmutatkoznak a halmozottan hátrányos helyzet jellegzetességei (Nyíri Mezőség nyugati falvai, Dél-Nyírség keleti szeglete).

Közös jellemzőjük ezeknek a térségeknek, hogy kiemelten fontos a fizikai és virtuális elérhetőség biztosítása, illetve a súlyos foglalkoztatási gondok miatt a szociális gazdaság erősítése. A közösségi kohézió (közösségfejlesztési politikák gyakorlati alkalmazása) és a társadalmi versenyképesség javítása szintén lényeges eleme a megyei vidékfejlesztési politikának, amely magában foglalja a rurális térségek értékörző megújítását.

3.1.3 Horizontális célok

A horizontális célok a koncepció egészen áthúzódó, valamennyi prioritást és beavatkozást orientáló célkitűzések.

1. Intelligens növekedés

Az intelligens növekedés, mint horizontális cél fókuszában a tudás- és innováció alapú fejlesztés áll. Ennek értelmében a megye egészének fejlesztésében – elsősorban a gazdaságfejlesztésben – kiemelt szerepet kell kapnia a tudásnak, a kutatásnak és az innovációnak. Innováció alatt nemcsak a gazdaságban megjelenő innovációt tekintjük, hanem szélesebb értelemben a fejlesztés minden területén megjelenítendő szociális innovációt is. Az intelligens fejlesztés jellemzője az is, hogy a beruházások mellett kiemelt szerepet kapnak a soft beavatkozások, amelyek a létrejövő infrastruktúrák hatékony hasznosítását működését képesek biztosítani, és javítják a megye versenyképességét.

Indikátorok:

- K+F kiadások növekedése a GDP arányában,
- A felsőfokú végzettségűek arányának növekedése a 40 év alatti korosztályban.

2. Fenntartható növekedés

A környezetileg fenntartható növekedés a meglévő erőforrásokat hatékonyabban hasznosító, zöldebb, klímabarátabb növekedést irányoz elő. Fontos, hogy bármilyen fejlesztés is valósul meg, az bizonyíthatóan járjon hozzá a fenntartható fejlődéshez, csökkentse, de semmiképpen ne növelje a környezeti terhelést. Ennek fontos összetevője a helyi erőforrások, termékek minél jobb, szélesebb körű hasznosítása is a megyén belül.

Indikátorok:

- Az energiafogyasztás csökkentése,
- Az energiafogyasztáson belül a megújuló energia arányának növelése,
- Széndioxid kibocsátás csökkentése.

3. Befogadó növekedés

A befogadó növekedés területileg kiegyensúlyozott, pozitív hatásai kiterjednek valamennyi társadalmi rétegre. Ez különösen hangsúlyos Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, ahol a hátrányos helyzetű térségek és társadalmi csoportok aránya kiemelkedően magas. Innovatív megoldásokkal, a szociális gazdaság erősítésével, sőt akár pozitív diszkriminációval kell helyzetbe hozni a leszakadó térségeket (megyei szinten, de járásokon, sőt városokon belül is), és olyan fejlesztéseket kell megvalósítani, amelyek a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok, a szegénységi küszöb alatt élők számára is kiutat jelenthetnek. Emellett kiemelt figyelmet kell fordítani a mindenki számára hozzáférhető közintézmények, közszolgáltatások, illetve digitális akadálymentesítés szempontjaira is, amely a fogyatékkal élők, az idősek és a kisgyermekesek esetében is pozitív változást eredményez. Az életminőség javítása olyan szempont, amelyet valamennyi beavatkozás kapcsán figyelembe kell venni.

Indikátorok:

- Korai iskolaelhagyók arányának csökkentése,
- A szegénységi küszöb alatt élők arányának csökkentése.

4. Reziliencia

A megye rugalmas ellenálló- és megújuló képességének erősítése, a gazdasági, társadalmi, környezeti válsághelyzetekre való felkészülés kiemelt fontosságú – ez fokozottan igaz 2020-ban, amikor megjelent a koronavírus-járvány, annak társadalmi, gazdasági következményeivel. A koronavírus-járvány várható hatásai, lehetséges következményei közé tartozik többek között a munkahelyek megszűnése, jövedelemkiesés, keresletcsökkenés a megyében előállított termékek iránt, nemzetközi logisztikai láncok megszakadása, nemzetközi turizmus visszaesése, egészségügyi ellátórendszer túlterheltsége. Ez a horizontális cél a tanulási és alkalmazkodási képesség fontosságát hangsúlyozza a válsághelyzetek hatásaira való felkészülésben és az arra való reagálásban. A megye rezilienciájának növelését elősegítheti többek között a digitális technológiák széleskörű alkalmazásának fejlesztése (ügyintézés, oktatás, egészségügy), a szociális- és egészségügyi ellátórendszer megfelelő kapacitásainak biztosítása, az önellátás feltételeinek fejlesztése (helyi termékek és szolgáltatások fejlesztése).

Indikátorok:

- Foglalkoztatottak számának növelése,
- Megőrzött munkahelyek száma.

5. Népeség- és családvédelem

Magyarország demográfiai folyamatait a csökkenő reprodukivitás, a népesség elöregedése és a fiatal, magasabb képzettségű szakemberek szelektív elvándorlása jellemzi. Ugyanezek a tendenciák – kisebb mértékben bár, de – Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében is nyomon követhetők. Emiatt hangsúlyos szerepet kell kapnia a népeség- és családvédelemnek: jóllehet a célzott családvédelmi intézkedések jogszabályi és pénzügyi háttérét nemzeti szinten lehet és kell biztosítani, de megyei és helyi szinten is azonosíthatók olyan köz- és civil szervezetek, amelyek hatékonyan tudják segíteni a központi intézkedések végrehajtását. Emellett a megye területén tervezett területfejlesztési beavatkozások előkészítése és megvalósítása során érvényesíteni kell a pozitív népességfejlődés és a családok szempontjait. A népességmegtartás és -vonzás erősítését közvetlenül és közvetetten is szolgálhatják bizonyos eszközök, például különböző oktatási, szociális és munkaerőpiaci jellegű intézkedések, ösztöndíjprogramok, a népesedési kerekasztal vagy a helyi identitás erősítése. A demográfiai folyamatok miatt a megyében kiemelten hangsúlyos feladat az idősellátás infrastrukturális feltételeinek fejlesztése is.

Indikátorok:

- A 0-14 évesek arányának növekedése,
- A 3-X gyermekkel rendelkező családok számának növekedése,
- Bentlakásos időotthonok férőhelyeinek növekedése.

3.2 Célszisztéma koherenciája

3.2.1 A célszisztéma belső koherenciája

Átfogó célok

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye fejlesztési stratégiája három átfogó célt jelölt ki, amelyek alapját képezik a jövőképpen megfogalmazott víziók realizálódásának. A három átfogó cél ötvözi a megye legfontosabb gazdaságpolitikai, társadalompolitikai, ökológiai kihívásokra adott válaszait.

A három átfogó cél egyes elemei szinergikus hatást kifejtve segítik elő a másik két átfogó cél elérését is.

Az átfogó célok közül az **„Aktív megye”** cél, amely a foglalkoztatás és az aktivitás növelését tűzte ki célul, koherenciája a legerősebb a stratégiai célokkal, azaz valamennyi stratégiai cél közvetlenül, vagy közvetve hozzájárul ezen átfogó cél eléréséhez.

A mélyszegénység felszámolására és a leszakadó térségek felzárkóztatására irányuló **„Szolidáris megye”** átfogó cél a Proaktív megye, a Képzett megye, illetve az Élhető vidék és felzárkózó külső perifériák stratégiai célokkal mutat szoros kapcsolatot, de a Zöld megye céllal is kimutatható a szinergia.

A **„Vonzó megye”** átfogó cél, mely a vonzó természeti, társadalmi, kulturális és gazdasági környezet megteremtésére irányul, leginkább a Zöld megye és Proaktív megye célokkal, valamint a Fejlett

centrum, Dinamizálódó decentrumok és szolgáltató járásközpontok stratégiai célokkal mutat szoros kapcsolatot.

Az átfogó célok mindegyike szoros koherenciát mutat a horizontális célokkal.

Stratégiai célok

A legmagasabb hierarchikus szinten lévő három átfogó cél alá hét stratégiai cél került kijelölésre. A hét stratégiai cél közül 4 ágazati, 3 területi cél.

A **Versenyképes élelmiszergazdaság** stratégiai cél a térség gazdaságfejlesztésének legfontosabb húzóágazatát azonosítja, amely egyben a megyei munkahelyteremtés kulcságazata. Ez az ágazati cél az Aktív megye átfogó célhoz járul hozzá. Az agrárgazdaság erősítésére fókuszáló versenyképes élelmiszergazdaság ágazati célt szoros koherencia jellemzi a Zöld megye, Proaktív megye és Képzett megye tematikus stratégiai célokkal, valamint a Fejlett centrum és Dinamizálódó decentrumok és szolgáltató járásközpontok területi stratégiai célokkal. Az élhető vidék és felzárkózó külső perifériák céllal közepes kapcsolat mutatható ki.

A **Zöld megye** stratégiai irány mindhárom átfogó célkitűzéshez kapcsolódik, egyrészt összhangban áll a környezetiparon keresztül az Aktív megye munkahelyteremtési és foglalkoztatási célkitűzéseivel, másrészt érdemben járul hozzá egy vonzó természeti környezet megteremtéséhez (Vonzó megye átfogó cél) és kapcsolódik a Szolidáris megye célhoz is. A zöld megye stratégiai cél összhangban áll a Versenyképes élelmiszergazdaság, a Proaktív megye stratégiai célokkal és valamennyi területi stratégiai céllal.

A **Proaktív megye** stratégiai cél mindhárom átfogó célhoz kapcsolódva katalizál társadalmi és gazdasági együttműködési rendszereket, amelyek hozzájárulnak a térség versenyképességének javulásához és a társadalmi kohézió erősítéséhez. A megyei szintű gazdasági, társadalmi önszerveződés feltételeinek kialakítását célzó proaktív megye stratégiai cél a Versenyképes élelmiszergazdaság tematikus stratégia céllal mutat szoros kapcsolatot, ill. közepes koherenciát a megfogalmazott ágazati és területi célokkal.

A **Képzett megye** stratégiai cél egy versenyképes társadalom és egy gazdasági igényeket kiszolgáló oktatási és innovációs környezet létrehozását célozza meg, továbbá a leszakadó társadalmi rétegek munkaerőpiaci esélyeinek javulását is célul tűzi ki, ebből adódóan mindhárom átfogó cél teljesülését segíti. A Képzett megye cél, mely a rugalmas szakképzési, felsőoktatás és innovációs környezet kialakítására fókuszál, elsősorban a Versenyképes élelmiszergazdaság ágazati, illetve az Élhető vidék és felzárkózó külső perifériák területi stratégiai célhoz járul hozzá, emellett koherens a Proaktív megye céllal és a másik két területi céllal is.

A **Fejlett centrum** és a **Dinamizálódó decentrumok és szolgáltató járásközpontok** területi stratégiai célok a Versenyképes élelmiszergazdaság ágazati céllal mutatnak szoros kapcsolatot, de koherencia jellemzi a többi ágazati céllal is. Az **Élhető vidék és felzárkózó külső perifériák** területi célt erős koherencia jellemzi a Képzett megye ágazati céllal, emellett kapcsolódik a többi ágazati stratégiai célhoz is.

Horizontális célok

A koncepció egészen áthúzódó, valamennyi prioritást és beavatkozást orientáló horizontális célok – az intelligens, fenntartható és befogadó növekedés, a reziliencia, valamint a népesség- és családvédelem – Szabolcs-Szatmár-Bereg megye teljes fejlesztési koncepcióját meghatározzák, ezáltal ezeknek a céloknak erős a koherenciája a stratégiai célokkal.

A célrendszer belső koherenciáját a következő táblázat mutatja be összefoglalóan.

A célrendszer belső összefüggései

Célok		Átfogó célok			Stratégiai célok						
		1. Az aktív megye	2. A szolidáris megye	3. A vonzó megye	1. Versenyképes élelmiszergazdaság	2. Zöld megye	3. Proaktív megye	4. Képzett megye	5. Fejlett centrum	6. Dinamizálódó decentrumok és szolgáltató járásközpontok	7. Élhető vidék és felzárkózó külső periferiák
Stratégiai célok	1. Versenyképes élelmiszergazdaság										
	2. Zöld megye										
	3. Proaktív megye										
	4. Képzett megye										
	5. Fejlett centrum										
	6. Dinamizálódó decentrumok és szolgáltató járásközpontok										
	7. Élhető vidék és felzárkózó külső periferiák										
Horizontális célok	1. Intelligens növekedés										
	2. Fenntartható növekedés										
	3. Befogadó növekedés										
	4. Reziliencia										
	5. Népesség- és családvédelem										

erős koherencia
 közepes koherencia
 gyenge és/vagy nem jellemző koherencia

3.2.2 A célrendszer külső koherenciája

Ahogy az előzőekben bemutatásra került Szabolcs-Szatmár-Bereg megye három átfogó, illetve négy ágazati és három területi stratégiai cél mentén tervezi a következő 7 éves időszak területfejlesztési tevékenységeit rendszerbe szervezni. A következőkben bemutatásra kerül a megyei stratégiai programban bemutatott célrendszer külső koherenciája, kiemelten a szomszédos megyék fejlesztési dokumentumaival való összhangja, valamint a területi és ágazati operatív programokhoz való illeszkedése.

Megyei területfejlesztési koncepciók célrendszerei

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye	Hajdú-Bihar megye	Borsod-Abaúj-Zemplén megye
Átfogó célok		
Á1. Az aktív megye – Értéktéremtő foglalkoztatás és az aktivitás növelése Á2. A szolidáris megye – A mélyszegénység felszámolása és a leszakadó térségek felzárkóztatása Á3. A vonzó megye – Vonzó természeti, társadalmi, kulturális és gazdasági környezet megteremtése	Á1. Dinamikus és modern gazdaságú Hajdú-Bihar megye Á2. Alkalmazkodó és egészséges társadalom, erős közösségek Á3. Természet és ember összhangja Hajdú-Bihar megyében	Á1. Lakosság életkörülményeinek, képzettségi szintjének emelése Á2. Igényvezérelt, korszerű infrastruktúra-fejlesztés Á3. Versenyképes gazdaságfejlesztés
Stratégiai célok		
1. Versenyképes élelmiszergazdaság – Az agrárgazdaság erősítése fókuszált módon 2. Zöld megye – Zöldgazdaság, klímabarát energiagazdálkodás, a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás 3. Proaktív megye – A megyei szintű gazdasági, társadalmi önszerveződés feltételeinek kialakítása 4. Képzett megye – Rugalmas szakképzési, felsőoktatási és innovációs környezet kialakítása 5. Fejlett centrum – a megye gazdasági-foglalkoztatási, közszolgáltatási és kulturális centrumának fejlesztése 6. Dinamizálódó decentrumok és szolgáltató járásközpontok – a megyei gazdasági decentrumok és járásközpontok funkcióbővítése és összehangolt fejlesztése 7. Élhető vidék és felzárkózó külső perifériák – a megye külső perifériáinak komplex felzárkóztatása és a vidéki térségek integrált fejlesztése	S1. Versenyképes gazdaság innovatív megoldásokra és hálózatosodásra építve S2. Motivált és rugalmas humánerőforrás Hajdú-Bihar megyében S3. Hatékony klímavédelem és adaptáció a megyében S4. Korszerű infrastruktúra, digitális megoldások S5. Élhető és éltető települések T1. Debrecen és szoros településeggyüttese T2. Dinamizálódó észak-nyugati kaputárság T3. Határmenti térségek és felzárkóztatásra váró peremtárság	1. A munkaerőpiaci igényekhez alkalmazkodó képzési és felzárkóztató programok kialakítása 2. Helyi alapellátás fejlesztése, a lakhatás feltételeinek könnyítése 3. Közlekedésfejlesztés, logisztikai hálózatok fejlesztése 4. Közműfejlesztési, energia -és vízgazdálkodási programok 5. Befektetésösztönzés munkahelyteremtéssel, helyi vállalkozások hozzáadott értékének növelése 6. Alacsony képzettségű munkaerőre épülő mezőgazdaság, feldolgozóipar, helyi termék előállítás fejlesztése 7. Turisztikai szolgáltatások fejlesztése

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye **célrendszerének** koherenciáját a **szomszédos megyék** területfejlesztési céljaival a következő táblázat mutatja be.

A megye céljainak koherenciája a szomszédos megyék területfejlesztési céljaival

Átfogó célok
Á1. Az aktív megye - Értéktéremtő foglalkoztatás és az aktivitás növelése
A cél illeszkedése Hajdú-Bihar megye koncepcionális célrendszeréhez
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Á1 átfogó céljával a Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Koncepció átfogó, stratégiai és horizontális célok szintjén is mutat kapcsolódást. Hajdú-Bihar megye Á1 „Dinamikus és modern gazdaságú Hajdú-Bihar megye” átfogó célja a megye hagyományos és dinamikus fejlődő új ágazataira építő gazdaságfejlesztést fogalmazza meg célul, mely Szabolcs-Szatmár-Bereg megye számára is kiemelt fontosságú. A stratégiai célok közül elsősorban az S1 „Versenyképes gazdaság innovatív megoldásokra és hálózatosodásra építve” cél mutat kapcsolatot Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Á1 céljával, hiszen a foglalkoztatás növeléséhez elengedhetetlen a helyi vállalkozások fejlesztése vállalkozások betelepülése. Ehhez kapcsolódóan az S2 „Motivált és rugalmas humánerőforrás Hajdú-Bihar megyében” stratégiai cél fogalmazza meg a foglalkoztatás növeléséhez szükséges megfelelő képzettségű humánerőforrás rendelkezésre állásának szükségességét.

A Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Konceptió horizontális célként fogalmazza meg a „Foglalkoztatás emelése, magasabb hozzáadott értékű munkahelyek számának növelésével” célt, mely szoros koherenciát mutat Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Á1 céljával.

A cél illeszkedése Borsod-Abaúj-Zemplén megye koncepcionális célrendszeréhez

Az Á1 cél a Borsod-Abaúj-Zemplén megye célrendszeréhez mind az átfogó, mind a stratégiai célok szintjén kapcsolódik.

A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei „Versenyképes gazdaságfejlesztés” átfogó cél koherens Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Á1 átfogó céljával.

A stratégiai célok közül a „Befektetésösztönzés munkahelyteremtéssel, helyi vállalkozások hozzáadott értékének növelése”, az „Alacsony képzettségű munkaerőre épülő mezőgazdaság, feldolgozóipar, helyi termék előállítás fejlesztése” és a „Turisztikai szolgáltatások fejlesztése” célok hasonló célkitűzéseket fogalmaznak meg, mint Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Á1 átfogó célja.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területfejlesztési Konceptió horizontális célként fogalmazza meg a „Foglalkoztatási szint megtartása, növelése” célt, mely szoros koherenciát mutat Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Á1 céljával.

Á2. A szolidáris megye - A mélyszegénység felszámolása és a leszakadó térségek felzárkóztatása

A cél illeszkedése Hajdú-Bihar megye koncepcionális célrendszeréhez

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Á2 célja koherens a Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Konceptió Á2. „Alkalmazkodó és egészséges társadalom, erős közösségek” céljával, míg a stratégiai célok közül a S2 „Motivált és rugalmas humánerőforrás Hajdú-Bihar megyében” és S5 „Élhető és életető települések” – mely célként fogalmazza meg a társadalmi integráció segítségét – célokkal áll összhangban.

A cél illeszkedése Borsod-Abaúj-Zemplén megye koncepcionális célrendszeréhez

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Á2 céljával a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei átfogó célok közül elsősorban a „Lakosság életkörülményeinek, képzettségi szintjének emelése” céllal mutat szoros kapcsolatot.

A stratégiai célok szintjén „A munkaerőpiaci igényekhez alkalmazkodó képzési és felzárkóztató programok kialakítása” cél, mely a leszakadó csoportok felzárkózását és társadalmi mobilitását elősegítő programok további folytatását hangsúlyozza, valamint a „Helyi alapellátás fejlesztése, a lakhatás feltételeinek könnyítése” stratégiai cél koherens Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Á2 céljával.

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területfejlesztési Konceptió horizontális célként fogalmazza meg az „Esélyegyenlőség biztosítása, társadalmi és területi kohézió erősítése” célt, mely szoros kapcsolatban áll a megyei Á2 céllal.

Á3. A vonzó megye - Vonzó természeti, társadalmi, kulturális és gazdasági környezet megteremtése

A cél illeszkedése Hajdú-Bihar megye koncepcionális célrendszeréhez

Az Á3 átfogó cél Hajdú-Bihar megye célrendszeréből elsősorban az Á3 „Természet és ember összhangja Hajdú-Bihar megyében” átfogó céllal állapítható meg koherencia, míg a stratégiai célok közül az S3 „Hatékony klímavédelem és adaptáció a megyében” és az S5 „Élhető és életető települések” célokkal áll a legszorosabb kapcsolatban.

Emellett mindhárom stratégiai területi céllal közvetett kapcsolat mutatható ki, hiszen azok a vonzó városok és vidék megteremtését célozzák.

A cél illeszkedése Borsod-Abaúj-Zemplén megye koncepcionális célrendszeréhez

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Á3 céljával a Borsod-Abaúj-Zemplén megye mindhárom átfogó célja közvetett kapcsolatban áll, míg a stratégiai célok közül a „Helyi alapellátás fejlesztése, a lakhatás feltételeinek könnyítése”, a „Közműfejlesztési, energia -és vízgazdálkodási programok”, és a „Turisztikai szolgáltatások fejlesztése” célokkal állapítható meg koherencia.

Stratégiai célok

1. Versenyképes élelmiszergazdaság - Az agrárgazdaság erősítése fókuszált módon

2. Zöld megye - Zöldgazdaság, klímabarát energiagazdálkodás, a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás

3. Proaktív megye - A megyei szintű gazdasági, társadalmi önszerveződés feltételeinek kialakítása

4. Képzett megye - Rugalmas szakképzési, felsőoktatási és innovációs környezet kialakítása

A tematikus célok illeszkedése Hajdú-Bihar megye koncepcionális célrendszeréhez

A Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Konceptióban megfogalmazott öt ágazati stratégiai cél közül három szoros koherenciát mutat Szabolcs-Szatmár-Bereg megye tematikus céljaival.

Az 1. tematikus cél az S1 „Versenyképes gazdaság innovatív megoldásokra és hálózatosodásra építve” ágazati céllal, a 2. tematikus cél az S3 „Hatékony klímavédelem és adaptáció a megyében” ágazati céllal, míg a 4. tematikus cél az S2 „Motivált és rugalmas humánerőforrás Hajdú-Bihar megyében” ágazati céllal mutat szoros kapcsolatot.

A tematikus célok illeszkedése Borsod-Abaúj-Zemplén megye koncepcionális célrendszeréhez

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területfejlesztési Koncepcióban megfogalmazott stratégiai célok koherensek Szabolcs-Szatmár-Bereg megye tematikus céljaival.

A 1. tematikus cél összhangban áll a „Befektetésösztönzés munkahelyteremtéssel, helyi vállalkozások hozzáadott értékének növelése” és az „Alacsony képzettségű munkaerőre épülő mezőgazdaság, feldolgozóipar, helyi termék előállítás fejlesztése” stratégiai célokkal.

A 2. tematikus céllal koherens a „Közműfejlesztési, energia -és vízgazdálkodási programok” stratégiai cél egyes elemei.

A 4. tematikus célhoz illeszkedik a „A munkaerőpiaci igényekhez alkalmazkodó képzési és felzárkóztató programok kialakítása” stratégiai cél, hiszen mindkét cél a gazdaság igényeire, piaci kihívásokra rugalmasan reagáló képzési, szakképzési rendszer működtetésére fókuszál.

5. Fejlett centrum - a megye gazdasági-foglalkoztatási, közszolgáltatási és kulturális centrumának fejlesztése

6. Dinamizálódó decentrumok és szolgáltató járásközpontok - a megyei gazdasági decentrumok és járásközpontok funkcióbővítése és összehangolt fejlesztése

7. Élhető vidék és felzárkózó külső perifériák - a megye külső perifériáinak komplex felzárkóztatása és a vidéki térségek integrált fejlesztése

A területi célok illeszkedése Hajdú-Bihar megye koncepcionális célrendszeréhez

A Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Koncepció is három területi cél mentén külön-külön foglalkozik a megyeközponttal, a járásközpontokkal és járási szintű kisvárosokkal, illetve a vidéki kistélepekkel.

A területi célok illeszkedése Borsod-Abaúj-Zemplén megye koncepcionális célrendszeréhez

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területfejlesztési Koncepcióban területi célok nem kerültek megfogalmazásra. (Ugyanakkor a dokumentum tartalmazza a fejlesztési célrendszer meghatározását a megyén belül különféle sajátosságokkal rendelkező területi részegységekre).

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye **célrendszerének** koherenciáját a 2021-2027 közötti időszakra szóló **Partnerségi Megállapodás célrendszerével**, valamint a **területi és ágazati operatív programokkal** a következő táblázatok mutatják be összefoglalóan.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye céljainak koherenciája a Partnerségi Megállapodás célrendszerével

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye stratégiai céljai	Gyapadódó, egészséges és a munkaerőpiacon versenyképes népesség	Csúcstechnológiájú, innovatív, magas hozzáadott értéket előállító Magyarország, a magyar termelési kultúra XXI. századi újjászűletése	Energiafüggetlen Magyarország, tiszta és biztonságos környezet	Gyors és kényelmes közlekedés, elérhetőség javítása az országban és a Kárpát-medencében	Vonzó vidéki életmód	Kárpát-medencei régió nemzetközi versenyképességének növelése
Átfogó célok						
1. Az aktív megye – Értékteremtő foglalkoztatás és az aktivitás növelése						
2. A szolidáris megye – A mélyszegénység felszámolása és a leszakadó térségek felzárkóztatása						
3. A vonzó megye – Vonzó természeti, társadalmi, kulturális és gazdasági környezet megteremtése						
Stratégiai célok						
1. Versenyképes élelmiszergazdaság						
2. Zöld megye						
3. Proaktív megye						
4. Képzett megye						
5. Fejlett centrum						
6. Dinamizálódó decentrumok és szolgáltató járásközpontok						
7. Élhető vidék és felzárkózó külső periferiák						

	erős koherencia
	közepes koherencia
	gyenge koherencia és /vagy nem jellemző

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye stratégiai céljainak koherenciája az operatív programokkal

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye stratégiai céljai	Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz)	Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Plusz (GINOP Plusz)	Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program Plusz (KEHOP Plusz)	Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program Plusz (IKOP Plusz)	Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program Plusz (EFOP Plusz)	Digitális Megújulás Operatív Program Plusz (DIMOP Plusz)	Magyar Halgazdálkodási Operatív Program Plusz (MAHOP Plusz)
1. Versenyképes élelmiszergazdaság – Az agrárgazdaság erősítése fókuszált módon	1. prioritási tengely: Versenyképes megye	1. prioritási tengely: Vállalkozásfejlesztés 3. prioritási tengely: Fenntartható munkaerőpiac	1. prioritási tengely: Vízgazdálkodás, katasztrófakockázat csökkentés 2. prioritási tengely: Körforgásos gazdasági rendszerek és fenntarthatóság				
2. Zöld megye – Zöldgazdaság, klímabarát energia-gazdálkodás, a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás	2. prioritási tengely: Klímabarát megye		1. prioritási tengely: Vízgazdálkodás, katasztrófakockázat csökkentés 2. prioritási tengely: Körforgásos gazdasági rendszerek és fenntarthatóság 3. prioritási tengely: Környezet- és természetvédelem 4. prioritási tengely: Megújuló energiagazdaság	1. prioritási tengely: Tiszta üzemű városi-elővárosi közlekedés erősítése 2. prioritási tengely: TEN-T vasúti és regionális intermodális közlekedés fejlesztése 3. prioritási tengely: Fenntarthatóbb és biztonságosabb közúti mobilitás			1. prioritási tengely: A fenntartható halászat támogatása és a vízi biológiai erőforrások megőrzése 2. prioritási tengely: A fenntartható akvakultúra tevékenységek, valamint a halászati és akvakultúra termékek feldolgozásának és marketingjének támogatása
3. Proaktív megye – A megyei szintű gazdasági, társadalmi önszerveződés feltételeinek kialakítása	1. prioritási tengely: Versenyképes megye 3. prioritási tengely: Területi humán fejlesztések	1. prioritási tengely: Vállalkozásfejlesztés 6. prioritási tengely: Turizmus, örökségvédelem					
4. Képzett megye – Rugalmas szakképzési, felsőoktatási és innovációs környezet kialakítása	1. prioritási tengely: Versenyképes megye 3. prioritási tengely: Területi humán fejlesztések	2. prioritási tengely: Kutatás, fejlesztés, innováció 5. prioritási tengely: Felsőoktatás, szakképzés			2. prioritási tengely: XXI. századi köznevelés	1. prioritási tengely: Köszolgáltatások digitalizációja	

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye stratégiai céljai	Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz)	Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Plusz (GINOP Plusz)	Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program Plusz (KEHOP Plusz)	Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program Plusz (IKOP Plusz)	Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program Plusz (EFOP Plusz)	Digitális Megújulás Operatív Program Plusz (DIMOP Plusz)	Magyar Halgazdálkodási Operatív Program Plusz (MAHOP Plusz)
5. Fejlett centrum – a megye gazdasági-foglalkoztatási, közszolgáltatási és kulturális centrumának fejlesztése	1. prioritási tengely: Versenyképes megye 2. prioritási tengely: Klímabarát megye 3. prioritási tengely: Területi humánfejlesztések	2. prioritási tengely: Kutatás, fejlesztés, innováció 3. prioritási tengely: Fenntartható munkaerőpiac 5. prioritási tengely: Felsőoktatás, szakképzés 6. prioritási tengely: Turizmus, örökségvédelem	3. prioritási tengely: Környezet- és természetvédelem 4. prioritási tengely: Megújuló energiagazdaság	1. prioritási tengely: Tiszta üzemű városi-elővárosi közlekedés erősítése 2. prioritási tengely: TEN-T vasúti és regionális intermodális közlekedés fejlesztése 3. prioritási tengely: Fenntarthatóbb és biztonságosabb közúti mobilitás	1. prioritási tengely: Egészségügyi fejlesztések 2. prioritási tengely: XXI. századi köznevelés 4. prioritási tengely: Szociális fejlesztések	1. prioritási tengely: Köszolgáltatások digitalizációja	
6. Dinamizálódó decentrumok és szolgáltató járásközpontok – a megyei gazdasági decentrumok és járásközpontok funkcióbővítése és összehangolt fejlesztése	1. prioritási tengely: Versenyképes megye 2. prioritási tengely: Klímabarát megye 3. prioritási tengely: Területi humánfejlesztések	3. prioritási tengely: Fenntartható munkaerőpiac 6. prioritási tengely: Turizmus, örökségvédelem	4. prioritási tengely: Megújuló energiagazdaság	2. prioritási tengely: TEN-T vasúti és regionális intermodális közlekedés fejlesztése 3. prioritási tengely: Fenntarthatóbb és biztonságosabb közúti mobilitás	1. prioritási tengely: Egészségügyi fejlesztések 2. prioritási tengely: XXI. századi köznevelés 4. prioritási tengely: Szociális fejlesztések	1. prioritási tengely: Köszolgáltatások digitalizációja	
7. Élhető vidék és felzárkózó külső perifériák – a megye külső perifériáinak komplex felzárkóztatása és a vidéki térségek integrált fejlesztése	1. prioritási tengely: Versenyképes megye 2. prioritási tengely: Klímabarát megye 3. prioritási tengely: Területi humánfejlesztések	3. prioritási tengely: Fenntartható munkaerőpiac 6. prioritási tengely: Turizmus, örökségvédelem	4. prioritási tengely: Megújuló energiagazdaság	3. prioritási tengely: Fenntarthatóbb és biztonságosabb közúti mobilitás	1. prioritási tengely: Egészségügyi fejlesztések 2. prioritási tengely: XXI. századi köznevelés 3. prioritási tengely: Társadalmi felzárkózási fejlesztések 4. prioritási tengely: Szociális fejlesztések 5. prioritási tengely: Rászoruló személyek támogatása	1. prioritási tengely: Köszolgáltatások digitalizációja	

3.2.3 A célrendszer és a megyei térségi, településhálózati adottságainak koherenciája

Az alábbiakban bemutatásra kerülnek az egyes településtípusok, térségek helyzete, adottságai, beavatkozási szükségletei vonatkozásában tervezett, továbbá a város-vidék viszony értékelése alapján szükséges fejlesztési irányok.

3.2.3.1 Agglomerációk, várostérségek, város-vidék kapcsolat

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye városhálózata meglehetősen kiegyensúlyozatlan: egyetlen nagyvárosa (100 ezer főt meghaladó lakosságszámmal) a **megyeszékhely, Nyíregyháza**, a funkciógazdag középvárosok pedig teljes egészében hiányoznak.

A településegységek a térségszerveződés szintje, erőssége szerint agglomerációk, agglomerálódó térségek vagy nagyvárosi településegységek lehetnek. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében nem található a szó klasszikus értelmében vett agglomeráció. A megyében egyetlen megyei jogú város található, a megyeszékhely Nyíregyháza, amely esetében a térségszerveződés alacsony szintje jellemző, itt nagyvárosi településegységről beszélhetünk. A Nyíregyházi nagyvárosi településegységet a KSH lehatárolása alapján Nyíregyháza központ mellett 9 település alkotja: Apagy, Kemecse, Kótaj, Napkor, Nyírpazony, Nyírtelek, Nyírtura Sényő, Vasmegyer.

Nyíregyháza a megye gazdasági, foglalkoztatási, oktatási, kulturális, közigazgatási és közszolgáltatási központjaként jelentős vonzáskörzettel rendelkezik, így gazdasági növekedése egyértelműen pozitív hatással van az egész megye fejlődésére (az ún. spread hatás következtében centrifugális terjedési folyamatok indulnak el). Egyes funkciók esetében Nyíregyháza vonzáskörzete áttérjed a megye-, illetve bizonyos esetekben az országhatáron túlra is.

A megyében a középvárosok hiányoznak, Nyíregyházán kívül egyetlen város lakossága sem éri el a 20 ezer főt. Ez fejlesztési szempontból súlyos problémát jelent, hiszen a kisvárosok csak részben tudják betölteni (különösen gazdasági szempontból) decentrum szerepüket. Ezért a megye egészének fejlődése szempontjából kiemelkedően fontos Nyíregyháza mellett néhány – gazdasági szempontból kedvező adottságokkal rendelkező – város (Mátészalka, Nyírbátor, Kisvárd) decentrum funkcióinak megerősítése. A decentrumok komplex fejlesztésével hatékonyabban mérsékelhetők a területi különbségek, mivel a potenciális beavatkozások vonzáskörzetükben is pozitív gazdasági-társadalmi folyamatokat indítanak el. Minderre a város-vidék kapcsolatok megerősítése és a szinergikus és policentrikus településhálózati fejlődés érdekében is indokolt nagy hangsúlyt fektetni.

A megye településhálózatának meghatározó elemei a járásközpontok (Nyíregyházán kívül 12 város), amelyek kiemelt szerepet játszanak a fenntartható és harmonikus város-vidék kapcsolat megyei szintű megerősítésében, a település- és vidékfejlesztési irányvonalak összeegyeztetésében, a helyi erőforrások mozgósításában.

A köz- és államigazgatási funkciók mellett a **járásközpontok** fontos szerepet játszanak a városi javak és szolgáltatások koncentrációjában, a városhiányos térségek felszámolásában, illetve a vidéki térségek városi funkciókkal történő ellátásában. A járásközpontok feladataikat eltérő infrastrukturális feltételek mellett, illetve különböző minőségben voltak képesek ellátni, így annak érdekében, hogy magas színvonalon legyenek képesek biztosítani szolgáltatásaikat, funkciómegerősítő és -bővítő fejlesztések szükségesek – ezáltal elősegíthető a kiegyenlített térségi fejlődés, mérsékelhető egyes térségek izolációja és kialakítható egy fenntarthatóan növekvő, egymással szorosan együttműködő megyei szintű településhálózat.

A város-vidék kapcsolatrendszer további fontos szereplői a kisvárosok. Annak érdekében, hogy mind a járásközpontok, mind az egyéb városok magas színvonalon legyenek képesek biztosítani szolgáltatásaikat, funkciómegerősítő és -bővítő fejlesztések szükségesek – ezáltal elősegíthető a kiegyenlített térségi fejlődés és kialakítható egy fenntarthatóan növekvő, egymással szorosan együttműködő megyei szintű településhálózat.

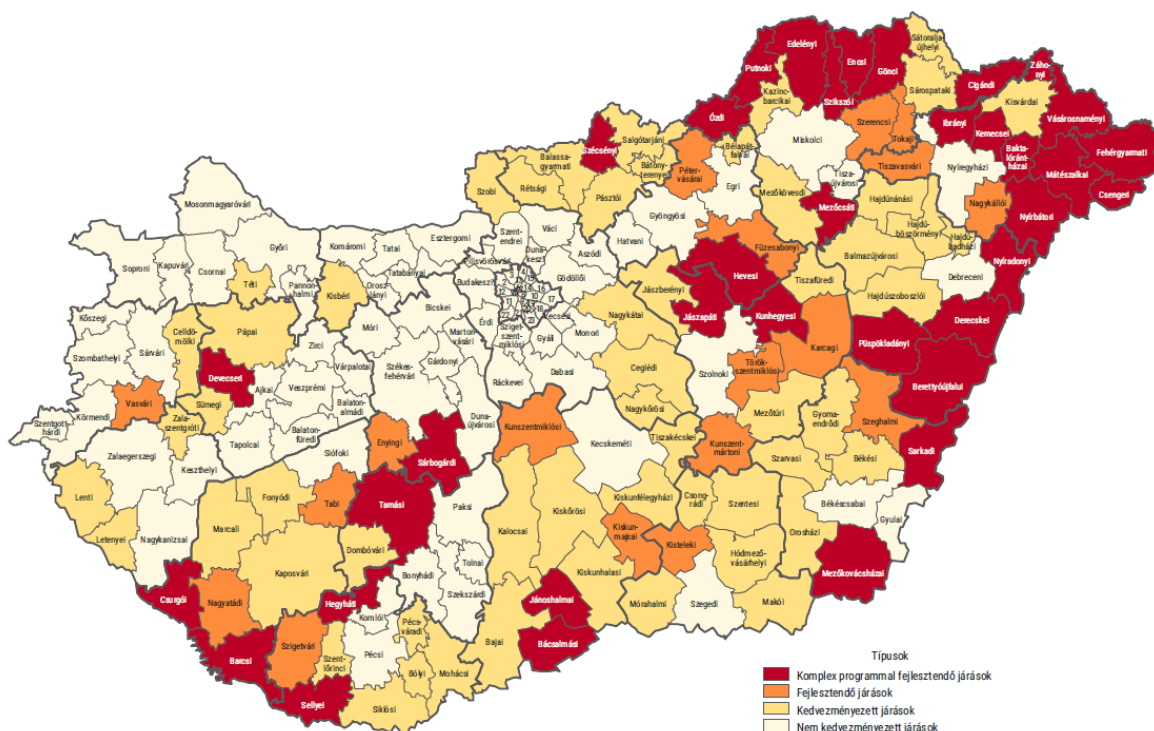
3.2.3.2 Együtt kezelendő térségek

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye 13 járása közül 9 tartozik a **komplex programmal fejlesztendő járások** közé, 2 a fejlesztendő járások közé, további 1 pedig kedvezményezett járások közé.

Mivel a megyék közül itt található a legtöbb komplex programmal fejlesztendő járás, és mivel ide tartozik a megye járásainak 70%-a, ezért forrásfelhasználás szempontjából indokolt ezen járások

kettéválasztása a megyei területfejlesztési koncepcióval összhangban: a külső perifériáknak számító 4 komplex programmal fejlesztendő járásra és a további 5 komplex programmal fejlesztendő járásra (részletesen lásd ITP 4. fejezet).

Kedvezményezett járások

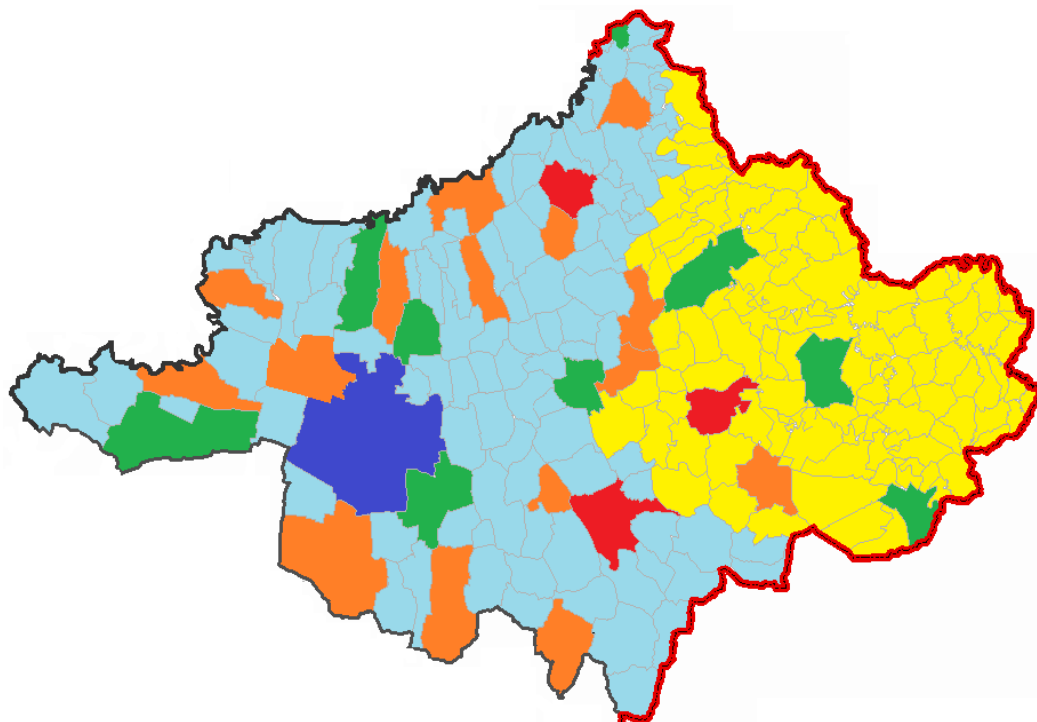
Forrás: https://www.ksh.hu/teruletiatlasz_egyeb_teruletilehatarolasok

A megye 49 települése a **Tokaj és Nyíregyháza turisztikai térségbe** tartozik az alábbi megoszlásban:

- **Felső-Tisza térsége:** Csaroda, Dombrád, Gyulaháza, Jánd, Kékcse, Kisar, Kisvárd, Komlódtótfalu, Kölcse, Mándok, Mezöládány, Nagyar, Olcsvaapáti, Panyola, Penyige, Sonkád, Szabolcs, Szabolcsveresmart, Szatmárcseke, Tákos, Tarpa, Tiszabecs, Tiszacsécse, Tizsakanyár, Tizsakóród, Tizsamogyorós, Tizsaszentmárton, Tiszatelek, Tivadar, Tuzsér, Túristvándi, Vásárosnamény;
- **Nyírség térsége:** Baktalórántháza, Balsa, Érpatak, Gávavencsellő, Kállósemjén, Levelek, Máriapócs, Nagykálló, Nyírbátor, Nyírbogát, Nyíregyháza, Tizadada, Tizadob, Tizsalók, Tizavasvári, Vaja;
- **Tokaj térsége:** Rakamaz.

A koncepció területi céljainak földrajzi fókuszáltságát az alábbi térkép illusztrálja.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Területfejlesztési Konceptiójának földrajzi fókuszai

Fejlett centrum:

A megye gazdasági-foglalkoztatási, közszolgáltatási és kulturális centrumának fejlesztése

Nyíregyháza

Dinamizálódó decentrumok és szolgáltató járásközpontok:

A megyei gazdasági decentrumainak és járásközpontjainak funkcióbővítése és összehangolt fejlesztése

Decentrum
 Járásközpont
 Egyéb város

Élhető vidék és felzárkózó külső periferiák:

A megye külső periferiáinak komplex felzárkóztatása és a vidéki térségek integrált fejlesztése

Külső periferiák
 Rurális térségek

Forrás: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Területfejlesztési Konceptiója, saját szerkesztés

4 A PRIORITÁSOK AZONOSÍTÁSA

4.1 1. prioritás: A megyei élelmiszergazdaság piacorientált megerősítése

Kapcsolódó stratégiai cél

Versenyképes élelmiszergazdaság – Az agrárgazdaság erősítése fókuszált módon

Indoklás

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye gazdaságában lényeges szerepet tölt be a mezőgazdaság (a GDP, az alkalmazásban állók és a működő vállalkozások gazdasági ágak szerinti megoszlása is a mezőgazdaság országos átlagnál nagyobb súlyát tükrözi).

A megye jelentős szerepet tölt be az ország növénytermesztésében. A mezőgazdaság struktúrájában a munkaigényes ágazatok dominálnak. Az éghajlat számos növénykultúra termelésére kiváló lehetőségeket nyújt, így alakultak ki azok a tradicionális, jellegzetes termékek (szabolcsi alma, nyírségi burgonya, dohány, napraforgó, szatmári szilva), amelyek termőhelyi körzeteiben speciális szakismeret halmozódott fel.

Ugyanakkor a mezőgazdasági termelést bizonyos környezeti és egyéb tényezők nehezítik (kedvezőtlen talajminőség, kiszámíthatatlan időjárási körülmények, elaprózott birtokszerkezet, javuló, de továbbra is hiányos infrastrukturális feltételek, piaci anomáliák, munkaerőhiány, klímaadaptációhoz szükséges ismeretek és tapasztalatok hiánya).

Az előállított mezőgazdasági termékek jelentős hányada komoly hozzáadott érték nélkül, alacsony feldolgozottsági szinten hagyja el a megyét. A megyei gazdaságfejlesztés egyik kulcsterülete az élelmiszergazdaság piacorientált fejlesztése, versenyképességének növelése.

A versenyképes élelmiszergazdaság megteremtése érdekében elsősorban azoknak az agrárágazatoknak a fejlesztése szükséges Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében, amelyek növekedést produkálnak és sikereket érnek el a piacon. Ilyen ágazat a gyümölcsstermesztés, valamint a baromfitermesztés és feldolgozás. A megye komparatív előnyei a gyümölcsstermelő ágazatokban jelentkeznek, a térség gyümölcsstermesztésének volumene országos összehasonlításban is kiemelkedő. Az állattenyésztés tekintetében a megye legkiemelkedőbb teljesítménye a baromfiágazat területén figyelhető meg. A baromfiágazat biztosítja világszinten leginkább fogyasztott és legolcsóbban előállítható, ugyanakkor táplálkozás-egészségügyi szempontból is előtérbe helyezhető húsfélét.

A legtöbb élelmiszeripari vállalkozás számára a piac (kereslet) bővítése és megtartása jelenti a legnagyobb kihívást, ráadásul az agrárgazdaság vállalkozásainak a belföldi piacokon is nemzetközi nagyvállalatokkal kell versenyezniük.

A globalizált világ tudásgazdaságában egy gazdasági ágazat tartós versenyelőnyei az innováción és invención alapulnak. Az élelmiszeripar versenyképessé tételének előfeltétele az innováció terjedése a szektorban. Jelenleg a térség kutatásfejlesztési bázisa nem, vagy csak részlegesen szolgálja ki a piaci igényeket és szükségleteket az agrárgazdaságban, amelyet tovább nehezít, hogy hiányoznak a tudástranszfer mechanizmusai a kutatóintézetek és az élelmiszergazdaság piaci szereplői között.

Az agrárgazdaságban jelentkező problémák közé tartozik, hogy nem működnek megfelelő beszállítói hálózatok. A nemzetközi piacszerzés és a belföldi piacok megtartása is csak összefogással lehetséges.

Kapcsolódás a releváns, 2021-2027 közötti programozási időszak európai uniós szakpolitikai célkitűzéseivel és egyedi célkitűzéseivel¹**1. Intelligensebb Európa**

- a kutatási és innovációs kapacitások megerősítése, valamint előrehaladott technológiák bevezetése;
- a digitalizáció polgárok, vállalkozások és kormányok előnyére fordítása;
- a kkv-k növekedés és versenyképesség előmozdítása;

2. Zöldebb, karbonszegény Európa

- a megújuló energiák ösztönzése;
- az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, kockázatkezelés és katasztrófavédelmi reziliencia előmozdítása;
- a fenntartható vízgazdálkodás előmozdítása;
- a körforgásos gazdaságra való átállás előmozdítása.

A prioritás keretében tervezett intézkedések

A megyei élelmiszergazdaság versenyképességének javítása egy integrált beavatkozás sorozatot igényel, amely magában foglalja a termelési és feldolgozási kapacitások fejlesztését, a technológiafejlesztést, a szervezetfejlesztést, az innovációképesség javítását és az exportképesség fejlesztését. A megyei élelmiszergazdaságnak a sérülékeny alapanyaggyártástól el kell mozdulnia a késztermék-előállítás irányába, olyan minőségi, feldolgozott termékek gyártását szükséges segíteni, amelyek piacépek.

Ennek érdekében hat intézkedést fogalmaz meg Szabolcs-Szatmár-Bereg megye Stratégiai Programja:

- A megyei élelmiszergazdaság piacororientált megerősítése
- Erős helyi termékpolitika kialakítása
- Az agrárgazdaság versenyképes ágazatainak fejlesztése, professzionális megszervezése termelési integrációk keretében
- Az innováció, a kutatás-fejlesztés erősítése, ösztönzése az agrárgazdaságban
- Versenyképes mezőgazdasági termelés feltételeinek megteremtése
- Technológia és telephelyfejlesztés

A megyei élelmiszergazdaság piacororientált megerősítése: az intézkedés célja a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei élelmiszeripari termékek piacra jutásának segítése a nemzetközi piacokon, az élelmiszergazdaságban érintett versenyképes vállalatok nemzetköziesedésének támogatása. Hosszabb távra kell a megyei fejlesztéspolitikában pozícionálni az élelmiszergazdaságot, ennek érdekében segíteni szükséges a megyei élelmiszeripari termékek piacra jutását a nemzetközi piacokon, infrastruktúra és szolgáltatás fejlesztés támogatásával, különös tekintettel a termelői együttműködésben létrehozott feldolgozó kapacitásokra. Szükséges egy célzott külpiaci marketingstratégia kialakítása, amely keresletnövekedést generál a megyei élelmiszergazdaság számára. A hazai vállalkozásokat, főleg az önálló növekedési potenciállal rendelkező hazai kkv-kat indokolt támogatni ezen a területen. Meghatározó a versenyképes ágazatok nemzetközi brand építésének támogatása, mivel jelentős forrásokat igényel és ez biztosíthatja a külföldi piaci jelenlétet.

Erős helyi termékpolitika kialakítása: az intézkedés célja a minőségi kínálatfejlesztés ösztönzése az élelmiszeriparban, elsősorban olyan helyi termékek létrehozása, amelyek helyi mezőgazdasági termékeken alapuló késztermékek – ebben nagy szerepe lehet a márkázásnak, a védjeggyel való ellátásnak is. Az intézkedés másik célkitűzése ezeknek a helyi termékeknek a piacra jutásának

¹ Az Európai Parlament és a Tanács vonatkozó CPR rendelettervezete (COM(2018) 375 final, 2018/0196(COD)) határozta meg a 2021-2027 közötti időszak 5 szakpolitikai célkitűzését:

1. Intelligensebb Európa – innovatív és intelligens gazdasági átalakulás,
2. Zöldebb, karbonszegény Európa,
3. Jobban összekapcsolt Európa – mobilitás és regionális IKT-összekapcsoltság,
4. Szociálisabb Európa – a szociális jogok európai pillérének végrehajtása,
5. A polgárokhoz közelebb álló Európa – a városi, vidéki és part menti térségek fenntartható és integrált fejlesztése helyi kezdeményezések révén.

Az egyedi célkitűzések listáját a Mellékletek tartalmazzák.

segítése, illetve hozzá kapcsolódó keresletélénkítő folyamatok generálása – építve a megyében már jelen lévő szervezeti kapacitásokra és kezdeményezésekre, összefogva és koordinálva azok tevékenységét. Szükséges a rövid ellátási láncok (REL) működésének ösztönzése, melynek során az élelmiszer a lehető legrövidebb utat teszi meg a termőföldtől a fogyasztásig. Ennek optimális eszközei lehetnek többek között a helyi termelői piacok fejlesztése, a helyi termények és termékek fokozottabb becsatornázása a közétkeztetésbe és a turizmusba, illetve egyéb alternatív értékesítési csatornák alkalmazása. A REL-ből származó helyi termékek megvásárlása elősegíti a helyi gazdaság fejlesztését, emellett az élelmiszer útjának minimalizálásával a környezetterhelés is jelentősen csökken, a helyi termékek biztonságosabbá tehetik a helyi lakosság ellátását, valamint kiegészítő turisztikai vonzerőt jelenthetnek az ide látogatók számára, hungarikumként pedig megjelenhetnek a nemzetközi piacokon is. A tudatos helyi termékpolitika kialakításában nagy szerepe van a humánerőforrásfejlesztésnek is, amely során célszerű építeni a helyben lévő tudásra, a helyben élők tapasztalataira.

Az agrárgazdaság versenyképes ágazatainak fejlesztése, megszervezése termelői integrációk keretében: a versenyképes élelmiszergazdaság megteremtése érdekében elsősorban azoknak az agrárgazdaságoknak a fejlesztése szükséges, amelyek növekedést produkálnak és sikereket érnek el a piacon (pl. nagy munkaerőigényes, versenyképes biotermelés feltételeinek fejlesztése). Az intézkedés beavatkozási területe a termelés és feldolgozás megszervezése, amely lehetővé teszi a teljes agrárvertikum hálózatosodását az alapanyag-termeléstől a késztermék piacra jutásáig (2020-ban létrejött Magyarországon a termelői integrációs szervezet intézménye), illetve a beszállítói képességek fejlesztése.

Az innováció, a kutatás-fejlesztés erősítése, ösztönzése az agrárgazdaságban: az intézkedés elsősorban olyan térségi kísérleti fejlesztések előkészítését, kidolgozását, megvalósítását támogatja az agrárgazdaságban, amely tudástranszferek mechanizmusain keresztül adaptálódik a megyei élelmiszer-gazdaságban a magas hozzáadott értéket képviselő termékek előállítása érdekében. A tudásgazdaságban kulcskérdés az élelmiszer-gazdaság innovációs és klímaadaptációs képességének javítása. Ennek érdekében szükséges támogatni a versenyképes, önálló növekedési potenciállal rendelkező megyei agrárgazdaságokban a piaci igényekhez illeszkedő az alap és alkalmazott kutatásokat az élelmiszer-termelés, az élelmiszer-feldolgozás, az élelmiszer-biztonság, valamint a helyi adottságokat figyelembe vevő, ökotudatos termelés területén, segíteni kell a technológiai know-how hasznosulását, a kockázati tőke bevonásának erősítését az agrárgazdaságban. Különösen fontos a funkcionális élelmiszerek kifejlesztése és piacra vezetésének, valamint az adottságokhoz alkalmazkodó növénytermesztésnek a segítése.

Versenyképes mezőgazdasági termelés feltételeinek megteremtése: az intézkedés célja a meglévő öntözési rendszerek, vízi létesítmények víztakarékosabb, hatékonyabb vízfelhasználást célzó korszerűsítése, a vízviszatarítás elősegítése, valamint az öntözőberendezések hatékonyságának a javítása (ezáltal a másodlagos szikesedés kockázatának mérséklése), hozzájárulva ezzel a komplex vízgazdálkodás rendszeréhez. A vízhiány, a szárazság és az aszály hosszútávú, kiszámítható, és lehetséges mértékű megelőzését, a károk enyhítését a mezőgazdaságot szolgáló vízgazdálkodási infrastruktúrán keresztül – valamint az öntözési feltételek részben Hajdú-Bihar megyével közösen végrehajtott bővítésével – kell és lehet megvalósítani a gazdálkodók intenzív részvételével.

Technológia és telephelyfejlesztés: elsősorban azoknak az agrárgazdaságoknak a fejlesztése szükséges, amelyek növekedést produkálnak és sikereket érnek el a piacon (elsősorban zöldség- és különösen a gyümölcstermelés-fejlesztése, baromfiágazat fejlesztése, biotermelés fejlesztése). Az intézkedés magában foglalja az agrárgazdaság teljes vertikumán belül a termelői, tároló és feldolgozó kapacitások infrastrukturális fejlesztéseit. Ennek során szükséges megteremteni az élelmiszeripar versenyképes területeinek stabil nyersanyagellátását, másrészt fókuszálni kell a feldolgozó kapacitások bővítésére és 2minőségi fejlesztésére.

Intézkedés	Kedvezményezettek
1. A megyei élelmiszergazdaság piacorientált megerősítése	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások
2. Erős helyi termékpolitika kialakítása	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, civil szervezetek, magánszemélyek
3. Az agrárgazdaság versenyképes ágazatainak fejlesztése, megszervezése termelői integrációk keretében	nonprofit vállalkozások, konzorciumok, klaszter szervezetek, magánvállalkozások
4. Az innováció, a kutatás-fejlesztés erősítése, ösztönzése az agrárgazdaságban	mezőgazdasági termelők, fiatal gazdák mikro- és kis- és középvállalkozó élelmiszer-feldolgozók

Intézkedés	Kedvezményezettek
5. Versenyképes mezőgazdasági termelés feltételeinek megteremtése	mezőgazdasági termelők, induló mezőgazdasági vállalkozások, mezőgazdasági termelők egy csoportja
6. Technológia és telephely fejlesztés	mezőgazdasági termelők, induló mezőgazdasági vállalkozások, mezőgazdasági termelők egy csoportja

Indikátorok

Intézkedés	Indikátorok		Adatforrás	Gyakoriság
	Output	Eredmény		
1. A megyei élelmiszergazdaság piacorientált megerősítése	Létrehozott piacra jutást segítő szolgáltatások, infrastruktúrák száma (db) Feldolgozó üzemek komplex fejlesztése (db) Mezőgazdasági kisüzemek beruházási támogatása (db) Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db) Támogatásban részesült állattartó telepek száma (db) Külföldi marketingakciók száma (db) Gazdaságátadási együttműködésben résztvevők száma (db) Vidéki infrastruktúra fejlesztése tanyákon (db)	Az élelmiszeripari export növekedése (%) Regisztrált gazdasági szervezet a mezőgazdaságban (db) Külföldi értékesítés mezőgazdasági ágazatban (milliárd ft) Feldolgozóiparban (élelmiszeripar) foglalkoztatók száma (db) Ipar exportértékesítése ágazat szerint, ebből élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása (milliárd ft)	KSH, AKI, TEIR, EUPR, KAP	Évente
2. Erős helyi termékpolitika kialakítása	A tanácsadási programba bevont szervezetek száma (db) Mezőgazdasági kisüzemek beruházási támogatása (db) A támogatás hatására piacra vezetett helyi termékek száma (db) A marketingtevékenységgel elért lakosság nagysága (fő) Bevont termelők száma (db)	Helyi termékek arányának növekedése az élelmiszer-kereskedelemben (%) Feldolgozóiparban (élelmiszeripar) foglalkoztatók száma (db)	KSH, AKI, TEIR, EUPR, KAP	Évente
3. Az agrárgazdaság versenyképes ágazatainak fejlesztése, megszervezése termelői integrációk keretében	Fejlesztéssel érintett termelői integrációk száma (db) Gazdaságátadási együttműködésben résztvevők száma (db) Létrehozott beszállítói programokba bevont vállalkozások száma (db)	A kkv-k export-árbevételének a teljes kkv árbevételhez viszonyított részaránya (%) Ipar exportértékesítése ágazat szerint, ebből élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása (milliárd ft)	KSH, AKI, TEIR, EUPR, KAP	Évente
4. Az innováció, a kutatás-fejlesztés erősítése, ösztönzése az agrárgazdaságban	Támogatott kísérleti fejlesztések száma (db) Egyedi tudásátadási szolgáltatások (db) Támogatott kísérleti fejlesztéseket megvalósító vállalkozások száma (db)	Támogatások eredményeként megvalósított beruházások az innovációs és K+F projektekben (db)	KSH, AKI, TEIR, EUPR, KAP	Évente
5. Versenyképes mezőgazdasági termelés feltételeinek megteremtése	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db)	Vízfelhasználás hatékonyságának javítása (%)		Évente

Intézkedés	Indikátorok		Adatforrás	Gyakoriság
	Output	Eredmény		
	Vidéki infrastruktúra fejlesztése tanyákon (db)	Egy hektárra felhasznált öntözővíz mennyisége (m3/ha) Vízjogilag engedélyezett öntözhető terület és éves vízmennyiség Egy hektárra felhasznált öntözővíz mennyisége (ha)	KSH, AKI, TEIR, EUPR, KAP	
6. Technológia és telephelyfejlesztés	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db) Feldolgozó üzemek komplex fejlesztése (db) Minőségbiztosítási rendszerekbe bevont vállalkozások száma (db)	Állattenyésztés és kertészet részesedésének növekedése a mezőgazdasági termelési értékéből (%)	KSH, AKI, TEIR, EUPR, KAP	Évente

1. prioritás: A megyei élelmiszergazdaság piacorientált megerősítése ²					
Output indikátor	Mérték-egység	Bázisérték (2020)	Célérték (2030)	Adatforrás	Gyakoriság
Feldolgozó üzemek komplex fejlesztése	db	0	28	TEIR, EUPR, KAP	évente
Mezőgazdasági kisüzemek beruházási támogatása	db	0	150	TEIR, EUPR, KAP	évente
Támogatásban részesülő vállalkozások száma	db	0	1 500	TEIR, EUPR, KAP	évente
Egyedi tudásátadási szolgáltatások	db	0	30	TEIR, EUPR, KAP	évente
Támogatásban részesült állattartó telepek	db	0	100	TEIR, EUPR, KAP	évente
Gazdaságátadási együttműködésben résztvevők száma	db	0	140	TEIR, EUPR, KAP	évente
Vidéki infrastruktúra fejlesztése tanyákon	db	0	10	TEIR, EUPR, KAP	évente

1. prioritás: A megyei élelmiszergazdaság piacorientált megerősítése					
Eredmény indikátor	Mérték-egység	Bázisérték (2020)	Célérték (2030)	Adatforrás	Gyakoriság
Regisztrált gazdasági szervezet mezőgazdaságban	db	70 375	60 000	KSH, AKI, TEIR	évente
Vízjogilag engedélyezett öntözhető terület és éves vízmennyiség	vízjogilag engedélyezett terület, ha	11 747	12 000	KSH, AKI	évente
Egy hektárra felhasznált öntözővíz mennyisége	m3/ha	620	700	KSH, AKI	évente
Külföldi értékesítés mezőgazdasági ágazatban	milliárd ft	5, 380	9, 000	KSH, TOP 100 alapján	évente
Feldolgozóiparban (élelmiszeripar) foglalkoztatók száma	db	183	200	KSH, TOP 100 alapján	évente
Ipar exportértékesítése ágazat szerint, ebből élelmiszer, ital, dohánytermék gyártása	milliárd ft	93, 395	210, 000	KSH	évente

² Program keretében (2021-2027)

Indikatív forrásallokáció

Intézkedés	Becsült költségigény (millió Ft)
1. A megyei élelmiszergazdaság piacorientált megerősítése	10 000
2. Erős helyi termékpolitika kialakítása	6 000
3. Az agrárgazdaság versenyképes ágazatainak fejlesztése, megszervezése termelői integrációk keretében	27 000
4. Az innováció, a kutatás-fejlesztés erősítése, ösztönzése az agrárgazdaságban	20 000
5. Versenyképes mezőgazdasági termelés feltételeinek megteremtése	35 000
6. Technológia és telephely fejlesztés	40 000

Javasolt területi fókusz

A prioritás Szabolcs-Szatmár-Bereg megye teljes területét érinti, kiemelten a rurális, a vidékies és tanyás térségeket.

A prioritáshoz kapcsolódó ágazati fejlesztési igények

Az öntözési rendszerek és a vízviSSzatartás fejlesztéséhez, valamint a természeti károk elleni védekezés korszerűsítéséhez kapcsolódóan jelentkezhetnek nagyvolumenű ágazati szintű fejlesztési igények is.

4.2 2. prioritás: Hatékony környezetgazdálkodás és klímaváltozáshoz való alkalmazkodás megteremtése

Kapcsolódó stratégiai cél

Zöld megye – Zöldgazdaság, klímabarát energiagazdálkodás, a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás

Indoklás

A klímaváltozás egyre hátrányosabban sújtja Szabolcs-Szatmár-Bereg megyét és ennek egyértelműen prognosztizált erősödése várható. A helyileg ismert meteorológiai adatok szerint az elmúlt évszázad alatt az éves csapadék mennyiség csökkent, növekszik az átlaghőmérséklet, nőtt a kánikulai napok száma, egyre nagyobbak a szél- és viharok, megjelent a tornádó is hazánkban, gyakoribbak a tavaszi fagyok, emelkedtek árvízszintek. Az időjárás szélsőségesebbé, kiegyenlítetlenebbé vált. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye árvízi és belvízi veszélyeztetettsége mind országos, mind nemzetközi összehasonlításban kiemelkedően magas, emellett jelentős gazdasági, szociális és környezeti károkat okoznak az aszályok is. A megye éghajlatváltozás okozta aszály általi veszélyeztetettsége jelentős, figyelemmel az utóbbi évtizedben tapasztalható egyenetlen csapadéeloszlásra.

A klímaváltozás mögötti folyamatokban az emberi tevékenység a meghatározó. Az emberi tevékenység okozta üvegházhatású gázok kibocsátása jelentős mértékben hozzájárul az éghajlatváltozáshoz. Az éghajlatváltozásból fakadó hatások mérséklése érdekében a szén-dioxid-kibocsátás csökkentése az EU-s és a magyar fejlesztéspolitikában is határozottan megjelenik. A szén-dioxid-kibocsátás csökkentésében kiemelt szerepet kap az épületek energiahatékonyságának növelése, emellett a közlekedési rendszerek környezetbaráttá válásának segítése is kiemelt fejlesztéspolitikai feladat.

Az éghajlatváltozás által okozta környezeti katasztrófák száma és mértéke fokozatosan erősödik szerte a világban és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében is. A klímaváltozás szoros összefüggésben van vízkészletekkel és vízgazdálkodással is (a felmelegedés legfontosabb kiváltó oka a Föld „vízgazdálkodási programjának, hűtőrendszerének” felborulása). Az európai és magyarországi vízgazdálkodás tudatos és komplex kezelése is szükségessé teszi, hogy Szabolcs-Szatmár-Bereg megye egy komplex vízgazdálkodási programot készítsen elő és valósítsa meg. A fentiekből eredően szükséges a vízgazdálkodás megváltoztatása, a természet által adott, lehullott csapadék hasznosítása.

A rendszerváltást követő birtokszerkezet átalakulás következtében sok helyen működésképtelenné váltak a kiépített nagyüzemi öntözőrendszerek, megszűnt az egységes üzemeltetői, fenntartói érdekelttség. A gazdaságosan folytatható öntözéses gazdálkodáshoz megfelelő adottságú földterületek szükségesek. Alapvető célkitűzés, hogy a fölös vizek kártételeinek csökkentését vízviszatarással (tározással) és ne elvezetéssel oldjuk meg, Magyarországon eddig a nagy vízgazdálkodási rendszerek megépítésekor a területhasználati igények a gyors vízelvezetésen alapuló vízgazdálkodási módszereket helyeztek előtérbe. A vizek visszatartása rendkívüli jelentőségű feladat, a vizek elvezetésének gyakorlata a klímaváltozás tükrében nem fenntartható. A biztonságos mezőgazdasági termelésnek elengedhetetlen része a vízutánpótlás biztosítása, az öntözés feltételeinek megteremtése. Szükséges kiépíteni az érintett Hajdú-Bihar megyei területekkel összehangoltan megyénk délkeleti részének felszíni vízforrásaiból - a Tiszából megvalósítandó öntözésének vízforrását biztosító csatornahálózatot.

A meglévő árvízvédelmi művek nem mindenhol felelnek meg az érvényes árvízvédelmi előírásoknak, szükséges az árvízvédelmi kockázatok kezelése, az árvízvédelmi kockázatok (jogszámban meghatározott mértékű) csökkentése. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye az árvízvédelmi veszélyhelyzetekre a szomszédos Kárpátalja és Szatmár megyékkel közösen kell, hogy felkészüljön. A csapadékvíz-gazdálkodás és az árvízvédelmi rendszer fejlesztése keretében a csapadékvíz helyben tartása, hasznosítása indokolt, valamint a villámárvizek kialakulásának megakadályozását szolgáló tehermentesítő csatornák és ideiglenes tározók kialakítása segítheti az öntözéshez szükséges vízutánpótlás biztosítását.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében jelenleg 6 hulladéklerakó telep üzemel, melyek közül 3 regionális szilárd települési hulladéklerakó (Nyíregyháza, Nagyecsed, Kisvárd) az Észak-Alföldi

Környezetgazdálkodási Kft. üzemeltetésében) és 3 inert hulladéklerakó (Demecser, Ibrány, Szakoly a Nyír-Flop Hulladékgazdálkodási Szolgáltató és Kereskedelmi Kft. üzemeltetésében). A megyében a szelektív hulladékgyűjtés és zöld-hulladékgyűjtés rendszere kiépített. A környezetvédelmi szempontból elavult települési hulladéklerakók rekultivációja a megyében folyamatosan halad, ugyanakkor vannak települések, ahol ez még nem valósult meg.

Az ökológiai szempontból jelentős területek védelme, barnamezős területek felhasználásának ösztönzése fontos feladat.

Kiemelt feladat a térség ökológiai értékeinek, természeti környezetének (közösségi jelentőségű Natura 2000 területek, országos és helyi jelentőségű védett természeti területek, törvény erejénél fogva védelem alatt álló természeti területek, természeti emlékek stb.) megőrzése és állapotának javítása, valamint a megye területén környezetkímélő, alternatív energiaforrások felhasználásával az energiaellátás biztosítása.

Kapcsolódás a releváns, 2021-2027 közötti programozási időszak európai uniós szakpolitikai célkitűzéseivel és egyedi célkitűzéseivel

2. Zöldebb, karbonszegény Európa

- energiahatékonysági intézkedések előmozdítása;
- a megújuló energiák ösztönzése;
- intelligens energiarendszerek, -hálózatok és -tárolás fejlesztése helyi szinten;
- az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, kockázatkezelés és katasztrófavédelmi reziliencia előmozdítása;
- a fenntartható vízgazdálkodás előmozdítása;
- a körforgásos gazdaságra való átállás előmozdítása;
- a városi környezet biodiverzitásának, környezetbarát infrastruktúrájának megerősítése, valamint a környezetszennyezés csökkentése.

3. Jobban összekapcsolt Európa

- fenntartható, az éghajlatváltozás hatásaival szembeni reziliens, intelligens, biztonságos és intermodális TEN-T fejlesztése;
- fenntartható, az éghajlatváltozás hatásaival szembeni reziliens, intelligens és intermodális nemzeti, regionális és helyi mobilitás kialakítása, ideértve a TEN-T-hez való hozzáférés javítását és a határon átnyúló mobilitást is;
- fenntartható multimodális városi mobilitás előmozdítása.

A prioritás keretében tervezett intézkedések

A Hatékony környezetgazdálkodás és klímaváltozáshoz való alkalmazkodás megteremtése prioritás 6 intézkedést foglal magában. A fenntartható fejlődés feltételeinek biztosítása érdekében komplexen kell kezelni ezeket az egymással szoros összefüggésben álló területeket.

- Komplex, település szintű környezetvédelmi beruházások megvalósítása
- Komplex vízgazdálkodási program kialakítása
- Energiahatékonyság növelése, megújuló energiaforrások használatának ösztönzése
- Környezetbarát mobilitás feltételeinek erősítése
- Megyei hulladékgazdálkodás fejlesztése
- Természetvédelem és élővilág védelem

Komplex, település szintű környezetvédelmi beruházások megvalósítása: az intézkedés több célt is szolgál:

- egyrészt kisléptékű vízgazdálkodási beruházások megvalósításával mérsékelhető a helyi vízkárok elleni sérülékenység, megvalósítható az integrált települési csapadékvíz-gazdálkodás (csapadékvíz helyben tartása és felhasználása), továbbá elterjeszthetők a természetes vízmegtartó és zöld műszaki megoldások (pl. szivárgást elősegítő műtárgyak építése, tájépítészeti beavatkozások);
- másrészt a települések környezeti infrastruktúráinak (pl. a zöld- és kékinfrastruktúra) fejlesztésével javítható a klímaadaptációs képesség;

- harmadrészt javítható a települések energiahatékonysága és mérsékelhető az energiafüggőség.

Az energetikai fejlesztések térségi és helyi szintű környezetbarát energiatermelő rendszerek fejlesztésére irányulnak, amelyek magukban foglalják a kisléptékű közösségi energiatermelő rendszerek fejlesztését (kisléptékű települési, településközi és térségi szintű energiatermelő rendszerek, közösségi fűtőművek, integrált kisléptékű energiatermelő rendszerek), a távhőszolgáltatás fejlesztését, energetikai korszerűsítését (távhővel nem rendelkező települések bevonása a távhőszolgáltatásba, hőforrás oldali fejlesztések /megújuló energiafelhasználás, geotermikus, biomassza/, a meglévő távhőrendszerek primer oldali korszerűsítése /primer vezetékek hálózat, hőközpontok, stb./), valamint az energetikai hálózatok fejlesztését is.

Komplex vízgazdálkodási program kialakítása: a felszíni vizek egyenlőtlen területi és időbeni eloszlása miatt kiemelten fontos a vízkészletekkel való tervszerű gazdálkodás biztosítása, amely a távlati vízbázisok védelmét is szolgálja. A komplex megyei vízgazdálkodási program céljai között szerepel:

- Ár- és belvízvédelem, a védművek előírás szerinti kiépítése, a medrek vízszállító képességének javítása, helyreállítása, a belvízvédelmi fejlesztések és ezáltal a belvizekkel való ésszerű gazdálkodás támogatása (beleértve a külterületi csatornahálózat fejlesztését is), az alternatív árvízkezelési megoldások, a természeti adottságokhoz (például domborzathoz) jobban igazodó, a természetes vízdinamikához hasonló hidrológiai viszonyokat biztosító mélyártéri tározás megvalósítása.
- Mezőgazdasági vízfelhasználás javítása, a térségi vízszétosztó rendszerek fejlesztése során kiemelt hangsúlyt kapjon az ésszerű, költséghatékony vízviszatarlás és csapadékvíz-gazdálkodás feltételeinek megteremtése és a felszíni vizek tekintetében a mezőgazdasági vízfelhasználás lehetőségeinek növelése. Cél nagyságrenddel növelni az öntözött területek arányát – az érintett Hajdú-Bihar megyei területekkel összehangoltan – úgy, hogy az ne okozza a vízfelhasználás érdemi növekedését, ennek érdekében a helyi /települési/ víztározás általánossá tételét szükséges ösztönözni minden arra alkalmas helyen.
- Térségi, települési szintű vízgazdálkodáshoz köthető beruházások támogatása, vagyis Szabolcs-Szatmár-Bereg megye településeinek ivóvíz- és szennyvízkezelésének korszerűsítése, a 2000 LE alatti települések szennyvízkezelésének megoldása.

Energiahatékonyság növelése, megújuló energiaforrások használatának ösztönzése: az intézkedés három kiemelt területre fókuszál, egyrészt a települési energiahatékonyság növelésre, közszféra által működtetett közszolgáltatások energetikai fejlesztésével (a klímavédelmi és energiahatékonysági szempontokat előtérbe helyező közszolgáltatás fejlesztés terjedésének ösztönzése, köz- és lakóépületek, valamint közterületek energiahatékonyság növelést célzó beruházásainak támogatása, többek között az épületek hőszigetelési és UV elleni védelmével (hűtés, árnyékolás), valamint a közvilágítási hálózat fejlesztésével, a közvilágítási világítótestek cseréjével és bővítésével). Az intézkedés másik célja a lakossági és a nonprofit szektor használatban lévő épületek, rendszerek energetikai korszerűsítése és a vállalkozások telephelyeinek energiahatékonyságának javítása. Az intézkedés kiemelt célja továbbá a helyi energiapotenciálok kiaknázása érdekében, a megújuló energiatermelés és felhasználás megvalósításának támogatása foglalkoztatás orientált fókusszal (vagyis energiatermelésre alapozott munkahelyteremtés ösztönzése Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területén). Az energiatermelés biomassza, biogáz, geotermikus, nap, víz, hulladék alapú zöld-áram termelő egységek, erőművek létesítésével történik, amelyek a megújuló energiaforrások endogén kiaknázására irányulnak – figyelembe véve az energiaforrásokkal kapcsolatos egyéb környezeti tényezőket is, például a biomassza vízlátnyoma többszöröse a többi energiahordozónak, illetve a termásvíz felhasználásakor figyelmet kell fordítani az elfolyó termásvíz hőjének további hasznosítására (fűtési és vagy mezőgazdasági célokra).

Környezetbarát mobilitás feltételeinek erősítése: a közlekedés egyre nagyobb mértékben járul hozzá a CO₂ kibocsátáshoz. A közlekedési rendszerek környezetbarátabbá válásának támogatása kiemelt feladat. Az intézkedés célja a környezetbarát közlekedési rendszerek és közlekedési módok fejlesztése, elterjesztése a fenntartható mobilitás térnyerése és ezáltal a CO₂ kibocsátás mérséklése érdekében, a munkaerő mobilitásának biztosítása érdekében a munkaerőpiaci központok környezetbarát megközelítésének fejlesztése, valamint az utazási körülmények minőségi fejlesztése. A támogatandó tevékenységek az alábbi területekre fókuszálnak: Közúti és vasúti közösségi közlekedés környezettudatos fejlesztése, melynek része a járműállomány korszerűsítése (elektromos buszok), a szolgáltatások kiszámíthatóságának fejlesztése, okos közlekedési megoldások

alkalmazása (smart city), az e-mobilitás erősítése (töltőhálózat bővítése, fejlesztése); a közösségi közlekedésen belül a vasúti közlekedés – mint környezetkímélő, környezettudatos közlekedési mód – részarányának növelése. Támogatandó tevékenység a közlekedési láncok összekapcsolása, módváltó rendszerek fejlesztése és az intermodalitás biztosítása (személyszállítási intermodális csomópontok fejlesztése).

Megyei hulladékgazdálkodás fejlesztése: A technológiai fejlesztési cél kettős:

- egyrészt a maradék hulladék mechanikai előkezelésével a magas energiatartalmú hulladék kiválasztása, a biohulladék leválasztása és szárítása, a különböző fémek és az üveg szelektálása, valamint az inert hulladék – korlátozott célú – felhasználásra történő tisztítása;
- másrészt a magas energiatartalmú és az előkezelt biohulladék optimális hasznosítása, a fémek és üveg újrahasznosítása, valamint a szennyezőanyagoktól megtisztított inert anyag építési célú felhasználása

– mindezt a megvalósítás időpontjában elérhető legjobb technikával. A korszerű hulladékhasznosítási technológiák bevezetésével, többek között a hulladékok anyagában történő hasznosításával, a depóniagáz kitermelésével vagy a szennyvíziszap üvegházhatású gázainak felfogásával és hasznosításával a deponált hulladék mennyisége és a károsanyagkibocsátás csökkenthető, mindez pedig erősíti az egyre meghatározóbbá váló körforgásos gazdaságot. További cél a szelektív gyűjtés feltételeinek korszerűsítése, hulladékudvarok, térségi gyűjtőpontok, valamint a biohulladék komposztálására szolgáló telepek kialakítása. Fontos feladat a folyamatban lévő hulladékgazdálkodási fejlesztések folytatása (ide tartozik többek között a közszolgáltatásba a jövőben belépő új átrakó létesítmény, amely új infrastrukturális, logisztikai és hulladékkezelési megoldásokat kíván, valamint a meglévő nyíregyházi válogató fejlesztésének hatására a megye hulladékgazdálkodásának változása). Az intézkedés további fontos célja a megyei rekultivációs program folytatása és a még kimaradt rekultiválandó hulladéklerakók bevonása. Mindezekkel a hulladékgazdálkodás ÜHG-csökkentési potenciálja hatékonyabban kihasználható.

Természetvédelem és élővilág védelem: az intézkedés célja a védett, illetve közösségi jelentőségű természeti értékek és területek természetvédelmi helyzetének és állapotának javítása, a természetvédelmi kezelés infrastrukturális feltételeinek javítása, valamint a fenntartható erdőgazdálkodás és az erdőszűkség arányának növelése, ami a talajerózió mérséklését és az optimális területkezelést is elősegíti. Kiemelt feladat a szemléletformálás, a környezettudatosság erősítése a lakosság, vállalkozások és települések körében, amelynek több hatékony eszköze is van (pl. klímaalkalmazkodás a lakosság egészségének védelme érdekében, szemléletformáló akciók, közösségi kezdeményezések, erdei iskolák). A természet és élővilág megőrzése, állapotának javítása a megye élhetőségének alapfeltételét jelenti.

Intézkedés	Kedvezményezett kör
1. Komplex, település szintű környezetvédelmi beruházások megvalósítása	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, nonprofit szervezetek
2. Komplex vízgazdálkodási program kialakítása	vízügyi igazgatási szervek, önkormányzatok, központi közigazgatási szervek, vízi közműtulajdonosok, vízi közműszolgáltatók
3. Energiahatékonyság növelése, megújuló energiaforrások használatának ösztönzése	önkormányzatok, civil szervezetek, magánszemélyek, gazdasági társaságok, közjogi vagy magánjogi szervezet
4. Környezetbarát mobilitás feltételeinek erősítése	közösségi közlekedést ellátó cégek, MÁV-csoport
5. Megyei hulladékgazdálkodás fejlesztése	önkormányzatok és társulásaik, többségi állami vagy önkormányzati tulajdonú gazdasági szervezetek; kizárólag a szemléletformálás esetén: civil szervezetek is, állami vagyonkezelésért felelős szervezetek
6. Természetvédelem és élővilág-védelem	jogszabály szerint az országos jelentőségű védett természeti területek természetvédelmi kezelésért felelős szervek, védett természeti területek természetvédelmi kezelésében érintett központi költségvetési, 100%-ban állami tulajdonú gazdasági társaságok, civil szervezetek, önkormányzatok

Indikátorok

Intézkedés	Indikátorok		Adatforrás	Gyakoriság
	Output	Eredmény		
1. Komplex, település szintű környezetvédelmi beruházások megvalósítása	Bel- és csapadékvíz-védelmi létesítmények hossza (fm) Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás céljából épített vagy felújított zöld infrastruktúra (ha) A középületek éves elsődleges energia-fogyasztásának csökkenése (kWh/év) További kapacitás megújuló energia előállítására (MW)	Elégedettség a települési környezet minőségével (pontérték (0-10)) A megújuló energiaforrásból előállított energiamennyiség a teljes bruttó energia-fogyasztáson belül (PJ/év) Belvíz, helyi vízkár esemény (db)	KSH EUPR MEKH TEIR	Évente
2. Komplex vízgazdálkodási program kialakítása	Az emelt minőségű katasztrófavédelem előnyeit élvező lakosság (fő) Vízgazdálkodási fejlesztéssel érintett területek nagysága (ha) Új vagy felújított bel- és csapadékvédelmi létesítmények hossza (m) Árvízvédelmi intézkedésekkel érintett lakosság (fő) Víztakarékos öntöző- és talajművelési rendszerekkel ellátott területek nagysága (ha) Jobb víz- és szennyvízellátásban részesülő népesség (fő) Közműháló: a közüzemi vízhálózatba és csatornahálózatba bekapcsolt lakások arányának különbsége (%)	Árvíz- és belvízvédekezési költség (Ft) Árvíz ellen az előírásoknak megfelelően védett lakosok száma (fő) A fejlesztés eredményeként megfelelő szennyvízkezelő rendszerrel ellátott agglomerációk aránya (%) Árvízi esemény (db)	Belügy-minisztérium KSH EUPR TEIR	Évente/ Kétévente
3. Energiahatékonyság növelése, megújuló energiaforrások használatának ösztönzése	Az üvegházhatást okozó gázok éves csökkenése (tonna CO₂ egyenérték) Jobb energiahatékonyságú középületek (m²) Megújuló energiát előállító addicionális termelőkapacitás (ebből: villamosenergia, hőenergia) (MW) Az intelligens hálózatokhoz csatlakozott további energiafogyasztók (felhasználó) További kapacitás megújuló energia előállítására (MW) Vissza nem térítendő támogatásban részesülő vállalkozások száma (db)	A megújuló energiaforrásból előállított energia-mennyiség a teljes bruttó energiafogyasztáson belül (PJ/év) Egy főre jutó lakossági energiafogyasztás (GJ/fő) Fejlesztéssel érintett/újra létrehozott beavatkozás által összes előállított megújuló energia (MWh/év) Fejlesztéssel érintett/újra létrehozott energiahatékonysági fejlesztések által elért primer energia - felhasználás csökkenés (GJ/év)	EUPR TEIR MEKH	Évente
4. Környezetbarát mobilitás feltételeinek erősítése	Új kötőtpályás közösségi közlekedési járművek kapacitása (férőhely) Becsült üveghatású gáz-kibocsátások csökkentése (CO₂ t/év) Új intermodális személyforgalmi kapcsolatok száma (összekapcsolt utasok száma, ezer fő)	Utasok száma a fejlesztett elővárosi közösségi közlekedési szakaszokon (ezer utas / év) Személyszállítási teljesítmény megoszlása szállítási módok szerint (utaskilométer)	EUPR MÁV Zrt. Magyar Közút NZRT	Évente

Intézkedés	Indikátorok		Adatforrás	Gyakoriság
	Output	Eredmény		
5. Megyei hulladék-gazdálkodás fejlesztése	Hulladék újrafeldolgozására további kapacitás	Keletkezett hulladék mennyisége hulladékfajták szerint (tonna) Anyagában hasznosított hulladék aránya (%) Elkülönítetten gyűjtött települési hulladék aránya a teljes települési hulladék mennyiségéhez képest (%)	EUPR OKIR KSH	Évente
	Megvalósított megyei szemléletformáló és tudatosságnövelő programok száma (db)	Program eredményeként, környezetvédelmi szemléletformáló akciókban résztvevők száma (fő)		
	Az elkülönített gyűjtési rendszerrel elért lakosság száma (fő)	Összes potenciálisan szennyezett terület (ha)		
6. Természetvédelem és élővilág-védelem	A természetvédelmi helyzet javítása érdekében tett intézkedések által érintett élőhelyek kiterjedése ³	Javuló természetvédelmi helyzetű közösségi jelentőségű élőhely-típusok aránya (%)	Agrár-minisztérium EUPR	Kétévente
	Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás céljából épített vagy felújított zöld infrastruktúra (ha)	Program eredményeként, környezetvédelmi szemléletformáló akciókban résztvevők száma (fő)		Évente
	Rehabilitált talaj összkiterjedése (ha)			
	Szemléletformálásba bevont lakosság száma (fő)			

2. prioritás: Hatékony környezetgazdálkodás és klímaváltozáshoz való alkalmazkodás megteremtése ⁴					
Output indikátor	Mértékegység	Bázisérték (2020)	Célérték (2030)	Adatforrás	Gyakoriság
Új vagy felújított bel-és csapadékvízvédelmi létesítmények hossza	m	0	20 000	EUPR	évente
Árvízvédelmi intézkedésekkel érintett lakosság	fő	0	10 900	EUPR	évente
Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás céljából épített vagy felújított zöld infrastruktúra	ha	0	30,70	EUPR	évente
Rehabilitált talaj összkiterjedése	ha	0	1	EUPR	évente
Jobb energiahatékonyságú középületek	m ²	0	63 300	EUPR	évente
Éves primerenergia-fogyasztás csökkentése	MWh/év	0	4 150,00	EUPR	évente
Becsült üvegházhatásúgáz-kibocsátások csökkentése	CO ₂ -t/év	0	3 360,00	EUPR	évente
Megújuló energiát előállító addicionális termelőkapacitás (ebből: villamosenergia, hőenergia)	MW	0	1,28	EUPR	évente
Megvalósított megyei szemléletformáló és tudatosságnövelő programok száma	db	0	1	EUPR	évente

³ Azon élőhely-rekonstrukciók kiterjedése, melyeket a természetvédelmi helyzet javítása érdekében hajtanak végre és az adott körülmények között potenciálisan elérhető legmagasabb természetességű élőhelyek kialakulását teszi lehetővé

⁴ Program keretében (2021-2027)

2. prioritás: Hatékony környezetgazdálkodás és klímaváltozáshoz való alkalmazkodás megteremtése					
Eredmény indikátor	Mértékegység	Bázisérték (2020)	Célérték (2030)	Adatforrás	Gyakoriság
Belvíz, helyi vízkár esemény	db	11	0	TEIR	évente
Árvízi esemény	db	0	0	TEIR	évente
Fejlesztéssel érintett/újra létesített energiahatékonysági fejlesztések által elért primer energia-felhasználás csökkenés	GJ/év	0	14 100	TEIR	évente
Fejlesztéssel érintett/újra létesített beavatkozás által összes előállított megújuló energia (ebből: villamosenergia, hőenergia)	MWh/év	0	1 500	EUPR	évente
Program eredményeként, környezetvédelmi szemléletformáló akciókban résztvevők száma	fő	0	1 000	EUPR	évente

Indikatív forrásallokáció

Intézkedés	Becsült költségigény (millió Ft)
1. Komplex, település szintű környezetvédelmi beruházások megvalósítása	60 000
2. Komplex vízgazdálkodási program kialakítása	400 000
3. Energhatékonyág növelése, megújuló energiaforrások használatának ösztönzése	130 000
4. Környezetbarát mobilitás feltételeinek erősítése	100 000
5. Megyei hulladékgazdálkodás fejlesztése	40 000
6. Természetvédelem és élővilág-védelem	10 000

Javasolt területi fókusz

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye teljes területe.

A prioritáshoz kapcsolódó ágazati fejlesztési igények

Az ár- és belvízvédelem infrastrukturális létesítményeinek korszerűsítéséhez, hiányzó elemek kialakításához, a komplex vízgazdálkodáshoz, közlekedésfejlesztéshez, valamint a természetvédelmi területek és közösségi jelentőségű természeti értékek megőrzéséhez kapcsolódóan jelentkezhetnek nagyvolumenű ágazati szintű fejlesztési igények is.

4.3 3. prioritás: Komplex megyei menedzsment és marketingtevékenység megvalósítása

Kapcsolódó stratégiai cél

Proaktív megye – A megyei szintű gazdasági, társadalmi önszerveződés feltételeinek kialakítása

Indoklás

A megye által kitűzött célok megvalósítása csak akkor lehetséges, ha a különböző megyei szereplők fejlesztési tevékenységeinek összehangolása biztosítottá válik. Számos olyan terület van, ahol nem lehet eredményeket elérni megfelelő megyei szintű koordináció és az érintettek összefogása nélkül (pl. turizmusfejlesztés, befektetésösztönzés, megyei imageépítés, vállalkozásfejlesztés, agrármarketing, szociális gazdaság megerősítése).

A prioritás fontos részterülete a befektetésösztönzés, mivel Szabolcs-Szatmár-Bereg megye ipari parkokban gazdag, azonban az ipari parkok többségének kihasználtsága nem megfelelő. A megyei aktív befektetésösztönzés szervezeti és infrastrukturális feltételeinek komplex fejlesztése szükséges, mind az intézményi háttér erősítése, mind az ingatlanállomány nyilvántartása terén. Nem valósult meg eddig a megye piacképes, ipari, illetve üzleti célú ingatlanállományának szakszerű felmérése, az infrastrukturális és termelői kapacitások feltérképezése, valamint a humán erőforrással kapcsolatos információk összegyűjtése. Indokolt egy dinamikus és folyamatosan frissített befektetésösztönzési információs adatbázis és befektetési vagyontáster létrehozása, az egyes infrastrukturális és humán erőforrás fejlesztések összehangolása, valamint a befektetői döntések háttérében húzódozó motivációk vizsgálata és az erre való megfelelő reagálás is.

A megye turizmusfejlesztése a másik részterülete a prioritásnak. A desztinációk vonzerejének és versenyképességének növelése nagymértékben múlik a térségben működő attrakciókon. A megye turizmusára jellemző, hogy bár vannak világörökségi várományos területek, hiányoznak a nemzetközi jelentőségű vonzerők, a térség természeti, kulturális és egyéb attrakciói önmagukban nem alkalmasak arra, hogy megfelelő létszámú keresletet generáljanak és hosszú tartózkodási időt biztosítsanak. Ebből adódóan kiemelt fontosságú a turisztikai kínálat hálózatosodásának megteremtése. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye adottságai kifejezetten jók a kulturális turizmus területén, de a benne rejlő potenciálok kihasználása nem megfelelő. A megyei turizmus egyik általános problémája a komplex turisztikai termékek hiánya. A megváltozott turistaigények jelentős kihívásokat támasztanak a vonzerők számára, amelyekhez csak nehezen tudnak alkalmazkodni az attrakciók. A valódi kihívást az élménygazdaságba történő átmenet jelenti a térségnek, vagyis a kínálati oldal jellegének megváltoztatása, élményközpontúvá tétele. Nem állnak rendelkezésre minőségi szálláshelyek a megyeszékhelyen kívül, az elsődleges szuprastrukturák minőségi problémákkal küszködnek, komoly gondot jelentenek a szálláshelykapacitás hiányai is. A másodlagos szuprastrukturák hiányosak a megye területén. Szintén komoly problémát jelent a térség turisztikai kínálatának ismertségének viszonylag alacsony szintje, a turizmus marketingje elaprózodottnak, esetlegesnek és változó intenzitásúnak mondható Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területén, inkább fejlesztési projektekhez köthetőek. További hátrányt jelent a turizmusban dolgozók szakmai képzettségének nem megfelelő szintje, valamint a kulturális és a turisztikai szféra szereplői közötti együttműködés elégtelensége. Nincsenek olyan marketing és turisztikai információs rendszerek, amelyek javításának a turisztikai szereplők információellátottságán, nem rendelkezünk a versenytárs desztinációkról információkkal, ritkák a piacelemzések. Hiányzik a valódi összefogás és koordináció a megye turisztikai fejlesztésével, kínálatával és marketingjével kapcsolatosan.

Az elmúlt évtizedekben megvalósult fejlesztések ellenére sem sikerült megállítani a Szabolcs-Szatmár-Bereg megye leszakadását, emellett a megyén belüli területi különbségek is jelentősek. Ebből adódóan szükséges az alulról építkező, helyi alternatív gazdaságfejlesztés támogatása. A nagyobb vállalkozások mellett foglalkoztatási szempontból is meghatározóak a helyi KKV-k és mikrovállalkozások. A KKV szektor versenyképessége korlátozott, korlátozottan van jelen a működésükhöz és fejlődésükhöz szükséges segítő-támogató környezet.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye periférikus elhelyezkedésű térség, azonban rendkívül kiterjedtek a kapcsolatai a szomszédos régiókkal és központjaival, melyeknek egy része természetes vonzásközpontjai is voltak évszázadokon keresztül a jelenlegi megye keleti felének. Fontos feladat a határmenti és interregionális kapcsolatok erősítése.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye esetében különösen fontos a társadalom kulturális, emocionális gyökereinek erősítése, a közösségformálás és az identitás erősítése, hiszen a magas és folyamatosan nő az elvándorlás a megyéből.

Kapcsolódás a releváns, 2021-2027 közötti programozási időszak európai uniós szakpolitikai célkitűzéseivel és egyedi célkitűzéseivel

1. Intelligensebb Európa:

- a kutatási és innovációs kapacitások megerősítése, valamint előrehaladott technológiák bevezetése;
- a digitalizáció polgárok, vállalkozások és kormányok előnyére fordítása;
- a kkv-k növekedés és versenyképesség előmozdítása;
- készségfejlesztés az intelligens szakosodáshoz, ipari átalakuláshoz és vállalkozáshoz

4. Szociálisabb Európa:

- a munkaerőpiacok hatékonyságának növelése, és a minőségi munkavállalás javítása a szociális innováció és infrastruktúra fejlesztésével

5. A polgárokhoz közelebb álló Európa:

- integrált társadalmi, gazdasági és környezetvédelmi fejlődés, kulturális örökség és biztonság előmozdítása városi területeken;
- integrált helyi társadalmi, gazdasági és környezetvédelmi fejlődés, kulturális örökség és biztonság előmozdítása, többek között vidéki és part menti területeken, közösségvezérelt helyi fejlesztés révén is.

ESZA+ kapcsolódó egyedi célkitűzései:

1. a foglalkoztatásba való bejutás javítása minden munkanélküli, különösen pedig a fiatalok és a tartósan munkanélküliek, valamint az inaktív személyek számára, előmozdítva az önfoglalkoztatást és a szociális gazdaságot;
2. a munkaerőpiaci intézmények és szolgáltatások korszerűsítése a készségigények értékelése és a munkaerőpiac igényeinek való megfelelés, a pályamódosítás és a mobilitás érdekében időben történő, egyénre szabott segítségnyújtás és támogatás céljából;
3. a nők munkaerőpiaci részvételének előmozdítása, a munka és a magánélet megfelelőbb egyensúlya, ideértve a gyermekgondozás igénybevételét, az egészségügyi kockázatokra is figyelmet fordító, egészséges és megfelelően kiigazított munkakörnyezetet, a munkavállalók, a vállalkozások és a vállalkozók változáshoz való alkalmazkodását, valamint az aktív és egészséges öregedést;
7. az aktív befogadás ösztönzése, többek között az esélyegyenlőség és az aktív részvétel előmozdítása, valamint a foglalkoztathatóság javítása érdekében;
8. harmadik országok állampolgárai és marginalizált közösségek – például a romák – társadalmi-gazdasági integrációjának előmozdítása.

A prioritás keretében tervezett intézkedések

A komplex megyei menedzsment és marketingtevékenység megvalósítása prioritás 6 intézkedés keretében épül fel:

- Aktív megyei befektetésösztönzés
- Összehangolt megyei turizmusfejlesztés és koordináció
- Megyei identitástudat erősítése, közösségfejlesztési programok támogatása
- Vállalkozásfejlesztés, vállalkozói kultúra fejlesztése
- Határmenti és interregionális kapcsolatok erősítése
- Közösségi megújulást szolgáló szemléletformálás

Aktív megyei befektetésösztönzés: az intézkedés célja a megyei szintű koordináció és együttműködés erősítése a gazdaságfejlesztés és befektetésösztönzés területén. Az intézkedés keretében tervezett tevékenységek közé tartozik a gazdaságfejlesztést és befektetésösztönzést segítő szervezeti és infrastrukturális feltételek megteremtése, a térség gazdaságfejlesztésének segítése dinamikus és folyamatosan frissített befektetésösztönzési adatbázissal és az intézményi kapcsolatok fejlesztésével

– építve a megyében már jelen lévő szervezeti kapacitásokra és kezdeményezésekre, összefogva és koordinálva azok tevékenységét. Mindez szükségessé és egyúttal lehetővé teszi a befektetői döntések elemzését, így a megye érintett szereplői képessé válnak arra, hogy a befektetői elvárásoknak minél nagyobb mértékben megfeleljenek a fizikai és a soft telepítő tényezők, valamint a befektetők számára kínált szolgáltatások szempontjából egyaránt. További támogatandó tevékenység a befektetésösztönzést és gazdaságfejlesztést segítő marketing tevékenység elősegítése, aktív nemzetközi promóciós feladatok végrehajtása. Mindez lehetővé teszi, hogy a megye jelenlegi húzóágazatai (vegyipar, járműipar, gépgyártás, fémfeldolgozás, logisztika) tovább erősödjének, illetve a potenciálisan fontosnak tartott ágazatok (turizmus, egészségipar, gyógyszeripar, fa- és bútortipar) is dinamizálódjanak.

Összehangolt megyei turizmusfejlesztés és koordináció: az intézkedés célja a megye természeti, kulturális és egyéb attrakcióira építve olyan tematikus utak, célcsoport specifikus, összehangolt megyei és határon átnyúló komplex turisztikai termékek, termékcsomagok létrehozása, élményközpontú fejlesztése és a hozzá kapcsolódó turisztikai szolgáltatások fejlesztése, amelyek képesek a látogatók vonzása mellett a látogatók megtartására is. Ennek érdekében a meglévő idegenforgalmi potenciálokra alapozva, a meglévő turisztikai termékek kombinálásával, turisztikai termékcsomagok (aktív, gasztronómiai, kulturális, vallási, egészségturisztikai programcsomagok) és kisléptékű tematikus turisztikai fejlesztések, valamint a kapcsolódó turisztikai szolgáltatások támogatása szükséges az intézkedés keretében, illetve a már meglévő versenyképes tematikus utak fejlesztése. Az intézkedés része a fenti turisztikai szolgáltatások fejlesztését kiegészítő beavatkozások támogatása, elsősorban keresletélénkítő kulturális és turisztikai marketing tevékenység támogatása, kulturális programok szervezése és egyéb a kulturális gazdaság fejlesztését előmozdító beavatkozások támogatása. Fontos feladat a turisztikai szereplők közötti együttműködés, a hálózatosodás, a települési összefogás elősegítése a turizmus területén Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében. Mindehhez szükséges a professzionális humánerőforrás és a szükséges szervezeti háttér megteremtése, valamint a turisztikai attrakciók könnyebb – többek között kerékpáros – elérhetőségének biztosítása is.

Megyei identitástudat erősítése, közösségfejlesztési programok támogatása: az intézkedés célja a közösségi, térségi és települési helyi identitástudat erősítése, amelyet marketing akciók, kulturális és környezeti örökség megőrzésére irányuló programok, fenntarthatóságot szolgáló szemléletformáló programok, akciók támogatásával lehetséges előmozdítani – ebben a folyamatban fontos szerepet játszanak a kulturális szolgáltatások és az ehhez szükséges kulturális infrastruktúra. Az intézkedés másik célja Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a civil szféra társadalmi súlyának növelése, a helyi civil önszerveződés segítése, gerjesztése, ennek érdekében kiemelt beavatkozási területek a civil szervezetek támogató szerepének erősítése és az önkéntesség előmozdítása. Az intézkedés javasolja továbbá a térségi szintű esélyteremtő programok generálását (ösztöndíjak, tehetség-programok, egyéni pályázatok: helyismeret stb.), valamint az elmúlt években létrehozott megyei és helyi értéktárak fenntartását, további bővítését és az ezzel kapcsolatos törekvések erősítését.

Vállalkozásfejlesztés, vállalkozói kultúra fejlesztése: az intézkedés célja a munkanélküli és inaktív helyi lakosság – kiemelten a fiatalok és a hátrányos helyzetűek – munkaerőpiacra való belépését, a foglalkoztathatóság növelését és a vállalkozóvá válást segítő megyei és helyi programok megvalósítása. Az intézkedés keretében tervezett tevékenység a foglalkoztatási paktumok működésének elősegítése a térségi szereplők között. A foglalkoztatási paktumok a térségi foglalkoztatáspolitikai fontos eszközei, elősegítik a munkapiaci szereplők hatékony együttműködését, fontos szerepet játszanak a munkaerőpiac keresleti és kínálati oldalának összehangolásában. A Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében működő kis és középvállalkozások versenyképességének javítása érdekében (és ezáltal a foglalkoztatásban betöltött szerepük növelése érdekében) szükséges a vállalkozások menedzsment képességének, vállalkozói, üzleti készségek fejlesztése, a vállalkozói tapasztalatszerzés elősegítése és a vállalkozásokat segítő szolgáltatások fejlesztése. Az intézkedés további célja a vállalkozások versenyképességének növelése IKT eszközökkel, az IKT eszközök használatának és fejlesztésének ösztönzése a vállalatoknál. Kiemelt fejlesztési terület az országosan és megyei szinten is kiemelt gazdasági ágazatokban működő vállalkozások közötti együttműködés erősítése, a hálózatosodás támogatása. Az intézkedés a térségi vállalkozói együttműködések (beszállítói hálózatok és egyéb vállalati együttműködések) ösztönzését, illetve stratégiai megállapodások előkészítését célozza, amelyek hozzájárulnak a munkahelyteremtéshez és versenyképesség javulásához.

Határmenti és interregionális kapcsolatok erősítése: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye határmenti kapcsolatainak fejlesztése elősegítheti a nagytérségi kapcsolatrendszerek fejlődését és a határtérség

integrációjának erősödését, ebből eredően kiemelt fejlesztési terület. Az intézkedés keretében javasolt tevékenységek magukban foglalják a határmenti kapcsolatok fejlesztését a közvetlen határtérségek esetében (elsősorban magyar-ukrán és magyar-román), valamint más, távolabbi régiókkal történő interregionális együttműködést.

Közösségi megújulást szolgáló szemléletformálás: az intézkedés három kiemelt területen célozza meg a közösségi szemléletformálást. Egyrészt ösztönzi az aktív közösségi szerepvállalást, az önkéntesség fejlesztését, másrészt elősegíti a lakosság egészségügyi helyzetének javítása érdekében az egészségmegőrzést és egészségtudatosság erősítését (beleértve a sporttevékenységeket is), harmadrészt olyan szemléletformáló programokat, kezdeményezéseket támogat, amelyek a környezet, energia- és klímatudatos attitűd kialakítását segítik a lakosság, a versenyszféra, a közsféra és a civil szféra körében (kerékpáros és más környezetbarát közlekedési módok népszerűsítése és ehhez kapcsolódó szemléletformálás, az energiatudatosság ösztönzése és természetvédelmi célú szemléletformálási programok).

Intézkedés	Kedvezményezettek
1. Aktív megyei befektetésösztönzés	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, állami tulajdonú vállalkozások, civil szervezetek
2. Összehangolt megyei turizmusfejlesztés és koordináció	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, önkormányzati intézmények, magánvállalkozások, civil szervezetek, egyházak
3. Megyei identitástudat erősítése, közösségfejlesztési programok támogatása	önkormányzatok, önkormányzati társulások, önkormányzati szövetségek, önkormányzati közintézmények, képző intézmények, egyházak, civil szervezetek
4. Vállalkozásfejlesztés, vállalkozói kultúra fejlesztése	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, inkubátorházak, vállalkozásfejlesztéssel foglalkozó gazdasági társaságok, civil szervezetek, gazdasági érdekvédelmi szervezetek, kereskedelmi és iparkamarák, Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat, képző intézmények, magánszemélyek
5. Határmenti és interregionális kapcsolatok erősítése	önkormányzatok, önkormányzati intézmények, nonprofit szervezetek, nonprofit gazdasági társaságok
6. Közösségi megújulást szolgáló szemléletformálás	önkormányzatok és társulásaik, nemzetiségi önkormányzatok; önkormányzati intézmények, közfeladatot ellátó intézmények, központi költségvetési szervek, civil szervezetek, egyházak, igazságszolgáltatási szervek, oktatási intézmények, egészségügyi szolgáltatók

Indikátorok

Intézkedés	Indikátorok		Adatforrás	Gyakoriság
	Output	Eredmény		
1. Aktív megyei befektetésösztönzés	Létrejött befektetésösztönzési adatbázis száma (db) Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db) Működő vállalkozások száma (db) Értékesítés nettó árbevétele (Ft) Hozzáadott érték (1 000 Ft) Exportértékesítés nettó árbevétele (1 000 Ft) Vállalkozások túlélési aránya (1, 5 éves) % Termelékenység (Ft/fő/év)	Foglalkoztatottak (15-64 éves) száma a közsféra adatai nélkül (ezer fő) A program elhagyásának időpontjában foglalkoztatásban – beleértve az önfoglalkoztatást - álló résztvevők száma (fő)	KSH EUPR	Évente
2. Összehangolt megyei turizmusfejlesztés és koordináció	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db) Fejlesztéssel érintett természeti és kulturális értékek száma (db) A programokban résztvevők száma (fő) Támogatott kulturális és turisztikai helyszínek száma (db) Fejlesztéssel érintett fürdők száma (db) Turisztikai fejlesztéssel érintett nemzeti parkok, geoparkok, natúrparkok száma (db)	Kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma (külföldi + belföldi) (db) Vendégéjszakák kereskedelmi szálláshelyeken (fő) Kereskedelmi szálláshelyek vendégei (fő) Magán és egyéb szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma (db) Magán és egyéb szálláshelyek vendégszáma (fő)	EUPR KSH	Évente

Intézkedés	Indikátorok		Adatforrások	Gyakoriság
	Output	Eredmény		
3. Megyei identitástudat erősítése, közösségfejlesztési programok támogatása	A programokba bevont személyek száma (fő) Támogatott civil szervezetek száma (db) A megyei és helyi értéktárakban szereplő értékek száma (db)	Szociális partnerek vagy nem kormányzati szervezetek (NGO-k) által részben vagy teljesen végrehajtott projektek száma (db)	EUPR Önkormányzati adatszolgáltatás NEKTÁR	Évente
4. Vállalkozásfejlesztés, vállalkozói kultúra fejlesztése	Munkanélküli résztvevők száma, beleértve a tartós munkanélkülieket is (fő) Programban résztvevő inaktív személyek száma (fő) Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db) A támogatott vállalkozásoknál újonnan bevezetett IKT alkalmazások száma (db) Kutató fejlesztő helyek tényleges, állományi K+F létszáma (fő) Felhő alapú szolgáltatást igénybe vevő vállalkozások száma (%) Alkalmazotti informatikai szakemberek aránya (%) Internetet használó vállalkozások aránya (%) Közigazgatási ügyeket interneten végző aránya (%) Mobil szélessávú internetkapcsolattal rendelkező vállalkozások aránya (%)	A program elhagyásának időpontjában foglalkoztatásban – beleértve az önfoglalkoztatást – levő résztvevők száma (fő) A kkv-k export-árbevételének a teljes kkv árbevételhez viszonyított részaránya (%)	KSH EUPR	Évente
5. Határmenti és interregionális kapcsolatok erősítése	A programokban résztvevő szervezetek száma (db) Határon átnyúló együttműködési projektek száma (db)	Megvalósult együttműködési programok száma (db) Újonnan létrejövő vagy megerősített intézményi/önkormányzati partnerségek száma (db), nemzetközi	EUPR	Évente
6. Közösségi megújulást szolgáló szemléletformálás	A társadalmi felzárkózást elősegítő programokban résztvevők száma (fő) Foglalkoztatást elősegítő szolgáltatásokban és tevékenységekben résztvevők száma (fő) A szemléletformáló programokban résztvevők száma (fő) Energia- és klímatudatossági kampányokban aktívan résztvevő lakosság száma (fő)	A program elhagyásának időpontjában foglalkoztatásban – beleértve az önfoglalkoztatást – levő megváltozott munkaképességű résztvevők száma (fő)	EUPR	Évente

3. prioritás: Komplex megyei menedzsment és marketing tevékenység megvalósítása ⁵					
Output indikátor	Mértékegység	Bázisérték (2020)	Célérték (2030)	Adatforrás	Gyakoriság
Létrejött befektetés-ösztönzési adatbázis száma	db	0	1	önkormányzati adatszolgáltatás	évente
Támogatásban részesülő vállalkozások száma	db	0	900	EUPR	évente
Működő vállalkozások száma	db	31 387	40 000	KSH	évente
Értékesítés nettó árbevétele (1 000Ft)	Ft	2 601 007 663	4 500 000 000	KSH	évente
Hozzáadott érték (1 000 Ft)	Ft	603 703 001	100 000 000	KSH	évente
Exportértékesítés nettó árbevétele (1 000 Ft)	Ft	851 974 849	1 500 000 000	KSH	évente
Vállalkozások túlélési aránya 1 éves	%	94,53	95	KSH	kétévente
Vállalkozások túlélési aránya 5 éves	%	36,07	50	KSH	kétévente
Termelékenység	Ft/fő/év	6 792 005	15 000 000	KSH adat alapján számított	évente
Támogatott kulturális és turisztikai helyszínek száma	db	0	60	EUPR	évente
Fejlesztéssel érintett fürdők száma	db	0	2	EUPR	évente
Turisztikai fejlesztéssel érintett nemzeti parkok, geoparkok, natúrparkok száma	db	0	1	EUPR	évente
Megyei és helyi értéktárban szereplő értékek száma	db	397	650	önkormányzati adatszolgáltatás, NEKTÁR	évente
Programban résztvevő munkanélküliek száma	fő	0	4 100	EUPR	évente
Programban résztvevő inaktív személyek száma	fő	0	480	EUPR	évente
Foglalkoztatást elősegítő szolgáltatásokban és tevékenységekben résztvevők száma	fő	0	4 600	EUPR	évente
Határon átnyúló együttműködési projektek száma	db	0	50	EUPR	évente
Kutató-Fejlesztő helyek tényleges, állományi K+F létszáma	fő	814	1 000	KSH	éves
Felhő alapú szolgáltatást igénybe vevő vállalkozások száma	százalék	14,7	40	KSH	éves
Alkalmazott informatikai szakemberek aránya	százalék	20,3	30	KSH	éves
Közigazgatási ügyeket interneten végzők aránya	százalék	81	90	KSH	éves
Internetet használó vállalkozások aránya	százalék	94,8	99,5	KSH	éves
Mobil szélessávú internetkapcsolattal rendelkező vállalkozások aránya	százalék	71,4	90	KSH	éves

⁵ Program keretében (2021-2027)

3. prioritás: Komplex megyei menedzsment és marketing tevékenység megvalósítása					
Eredmény indikátor	Mérték-egység	Bázisérték (2020)	Célérték (2030)	Adatforrás	Gyakoriság
Vendégéjszakák kereskedelmi szálláshelyeken	db	266 295	440 000	KSH	évente
Kereskedelmi szálláshelyek vendégei	fő	126 450	280 000	KSH	évente
Program elhagyásának időpontjában foglalkoztatásban – beleértve az önfoglalkoztatást – álló résztvevők száma	fő	0	2 580	EUPR	évente
Újonnan létrejövő vagy megerősített intézményi/önkormányzati partnerségek száma ⁶	db	0	45	EUPR	évente
Magán – és egyéb szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma	db	48 490 ⁷ (nem szálloda és panzió, egyéb)	180 000	KSH	évente
Magán – és egyéb szálláshelyek vendégszáma	fő	19 357 ⁸ (nem szálloda és panzió, egyéb)	70 000	KSH	évente

Indikatív forrásallokáció

Intézkedés	Becsült költségigény (millió Ft)
1. Aktív megyei befektetésösztönzés	1 500
2. Összehangolt megyei turizmusfejlesztés és koordináció	14 000
3. Megyei identitástudat erősítése, közösségfejlesztési programok támogatása	2 200
4. Vállalkozásfejlesztés, vállalkozói kultúra fejlesztése	33 000
5. Határmenti és interregionális kapcsolatok erősítése	10 000
6. Közösségi megújulást szolgáló szemléletformálás	5 000

Javasolt területi fókusz

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye teljes területe.

A prioritáshoz kapcsolódó ágazati fejlesztési igények

A turizmussal kapcsolatosan ágazati szintű fejlesztési igényként azonosítható a vidéki területen található gyógyfürdők és környezetük, illetve örökségvédelmi helyszínek komplex fejlesztése.

⁶ Nemzetközi

⁷ A COVID járvány miatt torzító a bázisérték

⁸ A COVID járvány miatt torzító a bázisérték

4.4 4. prioritás: A megye gazdasági fejlődését elősegítő oktatási és innovációs rendszer kialakítása

Kapcsolódó stratégiai cél

Képzett megye – Rugalmas szakképzési, felsőoktatás és innovációs környezet

Indoklás

A megye innovációs képessége, innovációs infrastruktúrája, s ennek megfelelően innovációs tevékenysége jelenleg szerény. A kutatás-fejlesztés alapvetően a felsőoktatási intézményekhez és néhány kutatóintézethez kötődik, és bár működnek vállalkozási kutatóhelyek, a gazdaság és a kutatási rendszer kapcsolódása, együttműködése nem kielégítő. Igen meghatározó szempont a tudásalapú gazdaság korában egy adott térség innovációs készsége, kapacitása, amely elsősorban a K+F kapacitások meglétével van összefüggésben. Az innovációkat koncentrált régiókat centrumnak, míg a többit perifériának tekintik bizonyos teóriák. Egy erőteljes alárendeltségi viszony alakul ki a perifériákon, amely során a potenciálok átszivárognak a centrumokba. A fent vázolt folyamatok alapvetően jellemzik Szabolcs-Szatmár-Bereg megyét, amely megmutatkozik a képzett munkaerő elvándorlásában. A megyében működő multinacionális cégek közül egyik sem telepítette ide a kutatás-fejlesztési, innovációs részlegét. A megye felsőoktatási intézményei nem játszanak szerepet kellő mélységben a tudás transzfer biztosításában a gazdasági szektor irányában, nem mindig tudnak megfelelően reagálni a vállalkozások gyorsan változó elvárásaira. Mindezek következtében a versenyhátrányok tartóssá válhatnak. A globalizált gazdaságban a tartós versenyelőny az invención és az innováción múlik, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye vállalkozásainak versenyelőnyei is részben ezen a tényezőkön múlik. A megyében fejleszteni szükséges az innovációs alpinfrastruktúrát, amely az innovációs kultúrát hosszabb távon erősíti, viszont nem nyújt vállalati versenyelőnyöket, csak a versenyhátrányokat mérsékeli. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a domináns iparágak versenyképességéhez szükséges speciális innovációs háttér fejlesztése, amely javíthatja az iparágak versenyelőnyeit.

Egy versenyképes társadalom és gazdaság megteremtése érdekében nélkülözhetetlenek a felsőoktatási intézmények. A megyében elérhető képzési irányok jelenleg igen sokrétűek, azonban a képzési kínálat kevésbé illeszkedik a megyei gazdasági és gazdaságfejlesztési igényekhez. A képzési kínálat és a gazdasági igények összehangolására három szinten van szükség: szakképzési, felnőttoktatási és felsőoktatási szint vonatkozásában – úgy, hogy a képzési kínálat kiszolgálja a megye kulcságazatait (pl. agrárium, vegyipar, gépgyártás stb.) és illeszkedjen a megyében működő vállalkozások elvárásaihoz.

A Nyíregyházi Egyetem Szabolcs-Szatmár-Bereg megye legnagyobb felsőoktatási intézménye, egyben az egész térség egyik legfontosabb szellemi központja, mely nagy tanárképzési múlttal és bővülő határon túli kapcsolatokkal, jelenleg több, mint 3500 hallgatóval rendelkezik. 2016. január 1-jétől alkalmazott tudományok egyetemeként működik, ma a 12 intézetben bölcsészettudományi, pedagógusképzési, társadalomtudomány, gazdaságtudományi, művészetközvetítési, műszaki, agrár, informatikai, természet-és sporttudományi területeken folynak kutatások és szakemberképzés. A Nyíregyházi Egyetem K+F potenciáljának kiszélesítése, gazdasági szereplőkkel történő erősítése jelentős hozzáadott értéket képviselhet a megyei gazdaságfejlesztésben.

A Debreceni Egyetem Egészségügyi Kara egészségügyi és szociális képzésekben segíti az egyetemi oktató- és kutatómunkát. Ma már mindhárom (BSc, MSc, PhD és más posztgraduális) szinten kínál ismeretszerzési lehetőségeket magyar és részben angol nyelven is.

A Szent Atanáz Görögkatolikus Hittudományi Főiskola Nyíregyházán működik, fenntartója a Magyarországi Sajátjogú Görögkatolikus Metropolitai Egyház. A főiskola a görögkatolikus pap, teológus, katekéta-lelkipásztori munkatárs, hittanár és kántorképzést szolgálja.

A megyében Kisvárdán és Nyírbátorban Községi Felsőoktatási Képzési Központ működik, ahol a Debreceni Egyetem, a Szent István Egyetem, és az Óbudai Egyetem egyetemi képzései érhetőek el.

A megyei munkaerőpiac kínálati oldala is jelentős fejlesztésre szorul. Szabolcs-Szatmár-Bereg megye humán erőforrása az egyik legalacsonyabb versenyképességű Magyarországon. A legfeljebb 8 általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az egyik legmagasabb Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében. A szakképzési és innovációs környezet fejlesztése mellett, azzal együtt indokolt az ezek

bemeneti feltételének tekinthető alapfokú iskolai végzettség megszerzésének támogatása a munkaerő képzettségének előmozdítása érdekében. A térségben elsősorban a romák körében kifejezetten alacsonyok a munkaerőpiaci kompetenciák. Szükséges a munkaerő megfelelő felkészítése, illetve mentorálási folyamatok megvalósítása. Fontos a vállalkozói kompetenciák és a vállalkozói ismeretek bővítése, a vállalkozói kultúra színvonalának fejlesztése. Nemcsak a felzárkóztató jellegű képzésekre kell azonban figyelmet fordítani, hanem arra is, hogy a megye minél több magasabb képzettségű, illetve piacképes szakképzettséggel rendelkező munkavállalót vonzzon és tartson meg, ami a magas jövedelemszintet biztosító munkahelyek bővülésének előfeltétele.

Összefoglalóan megállapítható, hogy a megye gazdasági versenyképességének növelése, a foglalkoztatás bővítése érdekében indokolt a megyei gazdaság igényeihez alkalmazkodó szakképzési, felsőoktatási, valamint az azokhoz kapcsolódó innovációs és kutatás-fejlesztési kapacitás megerősítése.

Kapcsolódás a releváns, 2021-2027 közötti programozási időszak európai uniós szakpolitikai célkitűzéseivel és egyedi célkitűzéseivel

1. Intelligensebb Európa:

- a kutatási és innovációs kapacitások megerősítése, valamint előrehaladott technológiák bevezetése;
- készségfejlesztés az intelligens szakosodáshoz, ipari átalakuláshoz és vállalkozáshoz

4. Szociálisabb Európa:

- infrastruktúra-fejlesztés révén hatékonyabb hozzáférés inkluzív és minőségi szolgáltatásokhoz az oktatás, a képzés és az egész életen át tartó tanulás területén

ESZA+ kapcsolódó egyedi célkitűzései:

4. az oktatási és képzési rendszerek minőségének, eredményességének, munkaerőpiaci relevanciájának fejlesztése, a kulcskompetenciák – többek között a digitális készségek – elsajátításának támogatása céljából;
5. a minőségi és befogadó oktatásba és képzésbe való egyenlő bejutás, ezek elvégzése, különösen a hátrányos helyzetű csoportok számára, a kisgyermekkori neveléstől és gondozástól az általános és a szakmai oktatáson és képzésen keresztül a felsőoktatásig, valamint felnőttoktatás és -tanulás, ideértve a tanulási mobilitás előmozdítását mindenki számára;
6. az egész életen át tartó tanulás – különösen a készségek rugalmas fejlesztésére, az átképzésre irányuló lehetőségek – elősegítése mindenki számára, figyelembe véve a digitális készségeket, a munkaerőpiaci igényekre alapozva megfelelőbben előre jelezve a változásokat és az új készségek iránti igényeket, megkönnyítve a pályamódosítást és elősegítve a szakmai mobilitást.

A prioritás keretében tervezett intézkedések

A képzett megye prioritás intézkedései:

- Tudományos és szolgáltató bázis kialakítása, innovációs környezet fejlesztése
- Piacorientált szak- és felnőttoktatás kialakítása, élethosszig tartó tanulás feltételeinek fejlesztése
- Gyermekegészségügyi alapellátás, óvodai ellátás fejlesztése, idősgondozás infrastrukturális feltételeinek fejlesztése
- Oktatáshoz való hozzáférés javítása, lemorzsolódás csökkentése
- Versenyképes felsőfokú oktatás feltételeinek megteremtése
- Foglalkoztathatóság javítása

Tudományos és szolgáltató bázis kialakítása, innovációs környezet fejlesztése: Az intézkedés célja a tudásbázisok megerősítése és versenyképessé tétele Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében. Ennek érdekében támogatandó tevékenység a kutatóintézeti infrastruktúra fejlesztése, innovatív, új működési formák ösztönzése (pl. start-up, coworking space), technológiai transzfer centrumok szerepének erősítése a gazdaságban, új technológiai centrumok létrehozása. A technológiai transzfer centrumok célja elsősorban kísérleti fejlesztések és K+F programok elősegítése, kiemelten a megye

húzóágazataihoz kapcsolódva, illetve olyan vállalkozások segítése, amelyek kiemelt szerepet játszanak a hozzáadott értékek létrehozásában. Fontos a felsőoktatási és gazdasági szféra szoros együttműködésén alapuló K+F kapacitások fejlesztése, valamint a klímasemlegességi célok figyelembevétele is. Cél a kutatóintézeti infrastruktúra fejlesztése, valamint a vállalkozások önálló K+F+I tevékenységének támogatása, melynek eredményeként növekszik a hosszú távú együttműködésben végzett, életképes K+F+I projektek száma.

Piacorientált szak- és felnőttoktatás kialakítása, élethosszig tartó tanulás feltételeinek fejlesztése: A megyei munkaerő piacképessé tételében fontos feladat hárul a felnőttoktatásra és a szakképzésre. Elsődleges cél a munkavállalók készségeinek és a helyi gazdaság potenciális igényeinek összehangolása, egy a piaci és helyi gazdasági igényekre alapozott szak- és felnőttoktatási rendszer megteremtésével, amiben nagy szerepet kap a duális képzés. Ennek érdekében a szak- és felnőttképzési rendszer korszerűsítése, a szakképzési rendszer képzési kínálatának piaci igényekhez történő igazítása (ehhez a foglalkoztatási paktum is megfelelő keretet nyújthat), a gyakorlatorientált minőségi képzés megteremtése, a szakképző intézmények és a vállalkozások közötti kapcsolatok erősítése gyakornoki, ösztöndíjprogramok keretében tekinthetőek a legfőbb beavatkozási területeknek. Az intézkedés keretében munkavállalói képzések támogatása, a munkaerőpiaci kulcskompetenciák fejlesztése (pl. idegen nyelvi, informatikai, vállalkozói ismeretek stb.), átképzési, felnőttképzési és szakképzési programok indítása javasolt, amely hozzájárul a társadalmi versenyképesség javításához. Mindezek mellett célszerű erősíteni a szakképzés és a felsőoktatás kapcsolatát is, továbbá intenzíven együttműködni a határon túli területek (pl. Kárpátalja) magyar vonatkozású szakképzésfejlesztésében is.

Gyermekjóléti alapellátás, óvodai ellátás fejlesztése, idősgondozás infrastrukturális feltételeinek fejlesztése: Cél a gyermekjóléti alapellátásokhoz (bölcsődei ellátás), valamint óvodai ellátáshoz való hozzáférés javítása, a rendelkezésre álló infrastruktúra fejlesztése és a szolgáltatások minőségének emelése (beleértve az óvodai mozgásfejlesztést is). A beavatkozások a szociális területen a személyes gondoskodást nyújtó alapszolgáltatásokat (mint pl. az étkeztetés, házi segítségnyújtás, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás) és a szakosított ellátásokat is érintik. Az öregedési index növekedéséből adódóan fontos feladat az idősgondozás infrastrukturális feltételeinek fejlesztése (pl. bentlakásos idősokk otthona) Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében.

Oktatáshoz való hozzáférés javítása, lemorzsolódás csökkentése: Az intézkedés célja az oktatáshoz való hozzáférés javítása a köznevelési infokommunikációs infrastruktúra (oktatási intézmények infokommunikációs eszközállományának modernizálása), szolgáltatások (e-szolgáltatások) és tartalmak (köznevelési digitális tartalmak), infrastrukturális feltételek fejlesztése révén. Szükséges a köznevelési intézményeknek helyet adó önkormányzati épületek felújítása, korszerűsítése, eszközellátottságának javítása a területi különbségek kiegyenlítése, a minőségi nevelés-oktatáshoz való hozzáférés javítása érdekében. A köznevelés és az oktatás lehetőséget nyújt az egészséges életmód terjesztésére és az egészségmegőrzést szolgáló sportfejlesztésekre, sportprogramokba való bekapcsolódás ösztönzésére is. Mindez hozzájárul a hátrányos helyzetű gyermekek felzárkózáshoz, a leszakadó társadalmi csoportok integrálásához is.

Versenyképes felsőfokú oktatás feltételeinek megteremtése: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye versenyképességének javítása érdekében kiemelt feladat a felsőoktatás fejlesztése és területi kiterjesztése a decentrumokba. Fontos a piacorientáció biztosításának megteremtése, vagyis a piaci igényeket kiszolgáló felsőoktatás fejlesztése – összhangban a megyei gazdaság és területfejlesztési politikával, valamint a helyi adottságokkal és kulcságazatokkal. Ezt szolgálja a duális képzési forma további működtetése, segítése a felső- és szakoktatásban. További beavatkozási terület a felsőoktatás minőségi fejlesztése a felsőoktatás infrastruktúrájának és szolgáltatásainak fejlesztése, minőségi színvonalának emelése révén.

Foglalkoztathatóság javítása: Az intézkedések a munkanélküliek, valamint a rövid távon a munkaerőpiacra integrálható inaktívak foglalkoztathatóságának javítását célozzák. Ezeket indokolja az alacsony foglalkoztatási szint, különösen egyes munkaerőpiaci szempontból hátrányos helyzetű csoportok esetében, továbbá a munkanélküliek alacsony foglalkoztathatósága. További fontos cél a fiatalok tartós munkaerőpiaci integrációjának támogatása. Olyan – munkavállalásra és képzésre ösztönző – eszközök alkalmazása indokolt, amelyek fókuszában a nyílt munkaerőpiac és a gazdaság fejlesztése áll (az állami beavatkozások körének csökkenő mértékű jelenlétével számolva). Meg kell találni azokat az eszközöket, amelyekkel az érintett társadalmi csoportok és a felnövekvő generációk munkaerőpiaci integrációja és mobilitása elősegíthető (pl. szociális gazdaság).

Intézkedés	Kedvezményezettek
1. Tudományos és szolgáltató bázis kialakítása, innovációs környezet fejlesztése	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, közfinanszírozású és nonprofit kutatóhelyek
2. Piacorientált szak- és felnőttoktatás kialakítása, élethosszig tartó tanulás feltételeinek fejlesztése	önkormányzatok, önkormányzati intézmények, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, civil szervezetek, Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat, képző intézmények
3. Gyermejjóléti alapellátás, óvodai ellátás fejlesztése, idősgondozás infrastrukturális feltételeinek fejlesztése	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, önkormányzati közintézmények, nonprofit szervezetek, egyházak, nappali ellátást nyújtó intézmények
4. Oktatáshoz való hozzáférés javítása, lemorzsolódás csökkentése	bölcsődék és köznevelési intézmények és fenntartók, önkormányzatok, nonprofit szervezetek, egyházak, civil szervezetek, költségvetési intézmények, pedagógusképzésben és továbbképzésben résztvevő szereplők, szociális és gyermejjóléti szolgáltatók, közösségi internet hozzáférési pontokat működtető (köznevelési, kulturális, önkormányzati és egyházi és civil) intézmények
5. Versenyképes felsőfokú oktatás feltételeinek megteremtése	felsőoktatási intézmények és fenntartók, közösségi felsőoktatási képzési központok, nonprofit szervezet államháztartáson belül
6. Foglalkoztathatóság javítása	közhasznú, illetve civil szervezetek, önkormányzati és állami tulajdonú szervezetek és intézmények, egyházak, felsőoktatási intézmények, szak- és felnőttképzési intézmények, paktumszervezetek

Indikátorok

Intézkedés	Indikátorok		Adatforrás	Gyakoriság
	Output	Eredmény		
1. Tudományos és szolgáltató bázis kialakítása, innovációs környezet fejlesztése	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db) A foglalkoztatás növekedése a támogatott vállalkozásoknál (teljes munkaidő-egyenérték) A jobb kutatási infrastruktúrával ellátott létesítményekben dolgozó kutatók száma (fő) Az innovációs és K+F projekteknek közpénzből nyújtott támogatáshoz illeszkedő magánberuházás (forint)	Foglalkoztatottak (15-64 éves) száma a közzféra adatai nélkül A vállalati K+F kiadások aránya a GDP-hez képest (BERD/GDP)	FAIR KSH	Évente
2. Piacorientált szak- és felnőttoktatás kialakítása, élethosszig tartó tanulás feltételeinek fejlesztése	Felnőttképzésben, élethosszig tartó tanulásban résztvevők száma (fő) Munkanélküli résztvevők száma, beleértve a tartós munkanélkülieket is (közös indikátor) (fő) A munkahelyi képzésekben résztvevők száma (fő)	A program elhagyása utáni hat hónapon belül foglalkoztatásban – beleértve az önfoglalkoztatást – lévő résztvevők száma	KSH, FAIR, ÁFSZ, FIR	Évente
3. Gyermejjóléti alapellátás, óvodai ellátás fejlesztése, idősgondozás infrastrukturális feltételeinek fejlesztése	Támogatott gyermekgondozási, oktatási és idősgondozási intézmények kapacitása (személy) A fejlesztés révén létrejövő, megújuló szociális alapszolgáltatások és gyermejjóléti alapellátások száma (db) Fejlesztett, 3-6 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma (db) Újonnan létrehozott 3-6 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma (db) Fejlesztett óvodai ellátással rendelkező települések száma (db)	Napközbeni ellátásban részesülő gyermekek száma Fejlesztett, 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma (db) Újonnan létrehozott, 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma (db) Új vagy korszerűsített gyermekgondozási létesítmények éves felhasználói (forrásarányos célérték, fő) Idősgondozási ellátásban részesülő lakosság száma	KSH, EUPR	Évente

Intézkedés	Indikátorok		Adatforrás	Gyakoriság
	Output	Eredmény		
4. Oktatáshoz való hozzáférés javítása, lemorzsolódás csökkentése	Fejlesztés által érintett intézmények száma (db) Az új vagy korszerűsített oktatási létesítmények osztálytermi kapacitása (db) Korszerűsített köznevelési intézmények száma (db) Támogatott közösségi hozzáférési pontok száma (db)	A fejlesztés által érintett intézményekben elért gyermekek száma Az új vagy korszerűsített oktatási intézmények éves felhasználói	FAIR, EUPR	Évente
5. Versenyképes felsőfokú oktatás feltételeinek megteremtése	Gyakornoki, illetve vállalkozóvá válást segítő programban 25 éven aluli résztvevők (fő) Támogatott közösségi hozzáférési pontok száma (db) Fejlesztés által érintett intézmények száma (db)	A fejlesztés és modernizálás által érintett felsőoktatási és informális, nem formális tanulást szolgáló infrastruktúra kiszolgáló kapacitása	FAIR	Évente
6. Foglalkoztathatóság javítása	Munkanélküli résztvevők száma, beleértve a tartós munkanélkülieket is (fő) (ezen belül életkor szerint: 25 év alattiak, 45/55 év felettiek) Program keretében támogatásban részesülő vállalkozások száma (db) Munkaerőpiaci alkalmazkodást segítő támogatásban részesülők száma (fő) Programban résztvevő munkanélküliek (fő) Programban résztvevő inaktív személyek (fő) Program keretében foglalkoztatást elősegítő szolgáltatásokban és tevékenységekben résztvevők száma (fő) Az intézkedések keretében kidolgozott új tananyagok, módszertan száma (db)	A képzést sikeresen befejező résztvevők száma (életkor szerint) Program elhagyásának időpontjában foglalkoztatásban – beleértve az önfoglalkoztatást – álló résztvevők száma (fő)	FAIR, ÁFSZ, FIR, EUPR	Évente

4. prioritás: A megye gazdasági fejlődését elősegítő oktatási és innovációs rendszer kialakítása ⁹					
Output indikátor	Mértékegység	Bázisérték (2020)	Célérték (2030)	Adatforrás	Gyakoriság
Program keretében támogatásban részesülő vállalkozások száma	db	0	700	EUPR	évente
Munkaerőpiaci alkalmazkodást segítő támogatásban részesülők száma	fő	0	275	EUPR	évente
Programban résztvevő munkanélküliek	fő	0	4 100	EUPR	évente
Programban résztvevő inaktív személyek	fő	0	480	EUPR	évente
Program keretében foglalkoztatást elősegítő szolgáltatásokban és tevékenységekben résztvevők száma	fő	0	4 600	EUPR	évente
A fejlesztés révén létrejövő, megújuló szociális alapszolgáltatások és gyermekjóléti alapellátások száma	db	0	25	EUPR	évente
Fejlesztett, 3-6 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	0	1 750	EUPR	évente

⁹ Program keretében (2021-2027)

4. prioritás: A megye gazdasági fejlődését elősegítő oktatási és innovációs rendszer kialakítása ¹⁰					
Output indikátor	Mérték-egység	Bázisérték (2020)	Célérték (2030)	Adatforrás	Gyakoriság
Újonnan létrehozott, 3-6 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	0	70	EUPR	évente
Fejlesztett óvodai ellátással rendelkező települések száma	db	0	15	EUPR	évente
Az új vagy korszerűsített oktatási létesítmények osztálytermi kapacitása	db	0	19 460	EUPR	évente
Korszerűsített köznevelési intézmények száma	db	0	50	EUPR	évente

4. prioritás: A megye gazdasági fejlődését elősegítő oktatási és innovációs rendszer kialakítása					
Eredmény indikátor	Mérték-egység	Bázisérték (2020)	Célérték (2030)	Adatforrás	Gyakoriság
Program elhagyásának időpontjában foglalkoztatásban – beleértve az önfoglalkoztatást – álló résztvevők száma	fő	0	2 580	EUPR	évente
Fejlesztett, 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	0	165	EUPR	évente
Újonnan létrehozott, 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	0	45	EUPR	évente
Új vagy korszerűsített gyermekgondozási létesítmények éves felhasználói	fő	0	350	EUPR	évente
Az új vagy korszerűsített oktatási intézmények éves felhasználói ¹¹	db	0	1 700	EUPR	évente

Indikatív forrásallokáció

Intézkedés	Becsült költségigény (millió Ft)
1. Tudományos és szolgáltató bázis kialakítása, innovációs környezet fejlesztése	12 000
2. Piacorientált szak- és felnőttoktatás kialakítása, élethosszig tartó tanulás feltételeinek fejlesztése	3 000
3. Gyermekegészségügyi alapellátás, óvodai ellátás fejlesztése, idősgondozás infrastrukturális feltételeinek fejlesztése	20 000
4. Oktatáshoz való hozzáférés javítása, lemorzsolódás csökkentése	25 000
5. Versenyképes felsőfokú oktatás feltételeinek megteremtése	22 000
6. Foglalkoztathatóság javítása	12 000

Javasolt területi fókusz

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye teljes területe.

A prioritáshoz kapcsolódó ágazati fejlesztési igények

Mivel az általános és középiskolai oktatás, a szakképzés és a felsőoktatás irányítása jellemzően állami szintű hatáskörbe tartozik, ezért a szakpolitikai irányelveknek való megfeleléshez szükséges fejlesztési igények egy része ágazati szinten jelentkezik.

¹⁰ Program keretében (2021-2027)

¹¹ Forrásarányos célérték

4.5 5. prioritás: A megyeszékhely komplex, integrált fejlesztése

Kapcsolódó stratégiai cél

Fejlett centrum – a megye gazdasági-foglalkoztatási, közszolgáltatási és kulturális centrumának fejlesztése

Indoklás

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye városhálózata meglehetősen kiegyensúlyozatlan: egyetlen nagyvárosa (100.000 főt meghaladó lakosságszámmal) a megyeszékhely, Nyíregyháza – a funkciógazdag középvárosok pedig teljes egészében hiányoznak.

A megye fejlesztésének, különösen a versenyképes gazdaság fejlesztésének, a motorja ugyanakkor csak egy – meghatározó centrumtelepülés köré szerveződő – funkciógazdag és erős városhálózat lehet. Nyíregyháza az elmúlt évtizedekben dinamikus fejlődésen ment keresztül, így a térségébe tartozó településekkel együttműködve alkalmassá válhat ennek a funkciónak a betöltésére, és jelentős szerepet játszhat a megye dinamizálásában.

Nyíregyháza – részben a lakónépesség és az ingázók nagy száma, részben a gazdaság koncentrációja miatt – domináns szerepet tölt be a megye gazdasági és társadalmi folyamataiban.

- Gazdasági-szolgáltatási szerep: Nyíregyházán található a megyében működő vállalkozások 37%-a. A város területén a megye gazdaságát is meghatározó jelentős foglalkoztatók működnek, ipari parkja teljes kihasználtsággal működik, új ipari területek kialakítása indokolt.
- Turisztikai dominancia: a város területén jelentős turisztikai vonzerőt jelentő attrakciók találhatók, a megyében összesen eltöltött vendégéjszakák jelentős része Nyíregyházára jut.
- A város oktatási funkciója megyei szinten elsősorban a felső- és középfokú oktatás terén mutatkozik meg. Kiemelkedő a város megyei szintű hatásköre az egészségügyi és szociális területen, valamint a kultúra és a közművelődés területén is.

A megye gazdasági, foglalkoztatási, oktatási, kulturális, közigazgatási és közszolgáltatási központjaként jelentős vonzáskörzettel rendelkezik, így további gazdasági növekedése egyértelműen pozitív hatással van az egész megye fejlődésére (az ún. spread hatás következtében centrifugális terjedési folyamatok indulnak el). Figyelembe kell venni, hogy Nyíregyháza vonzáskörzete áttérjed a megye-, illetve egyes funkciók esetében az országhatáron túlra is.

Az elmúlt időszakban Nyíregyházán fokozatosan megszűntek a legégetőbb infrastrukturális hiányosságok, létrejöttek a város hosszú távú fejlődéséhez elengedhetetlen stabil alap infrastrukturális (közút és városon belüli közlekedési) feltételek. A kedvező adottságok és a megvalósuló fejlesztések nyomán Nyíregyháza hazai és egyre inkább európai szinten is versenyképes életminőséget tud biztosítani az itt élők számára. A közelmúltban Nyíregyházán jelentős gazdasági fejlődés is bekövetkezett, elsősorban a megvalósuló infrastrukturális fejlesztések/építkezések és a már városban működő multinacionális vállalatok beruházásainak eredményeként.

Ugyanakkor vannak negatívumok is. A gazdasági növekedés dinamikája elmarad a legsikeresebb megyeszékhelyekétől csakúgy, mint számos szomszédos országbeli versenytársától. Nyíregyháza fejlődésének kulcskérdése a város gazdaságának fejlesztése. Jelenleg a vállalkozások letelepítéséhez szükséges infrastrukturális feltételek nem elégségesek. További problémát jelent a fiatal, magas képzettségű szakemberek elvándorlása, illetve, hogy a fiatalok felsőfokú tanulmányaikat követően nem térnek vissza Nyíregyházára. A gazdasági-társadalmi fejlődés alapfeltétele a külső elérhetőség fejlesztése – mely a megyei közlekedésre is hatással van – és a belső közlekedés fenntartható fejlesztése; ezeken a területeken vannak még megoldásra váró feladatok. A centrumszerep erősítésében kiemelt cél a munkaerő áramlás biztosítása. Jelenleg a megyeszékhely és a megye városai között átlagosan 55-120 perc alatt lehet közösségi közlekedéssel eljutni. Ez nehezíti a centrumszerep erősítését és az esetlegesen jelentkező befektetői lehetőségeket a munkaerő nem megfelelő lokális mobilitása miatt. Olyan közösségi közlekedési hálózatra van szükség, amely képes közvetlenül kiszolgálni ipari parkokat, illetve megteremti a centrum és decentrum települések közötti 30-45 perces maximális ingázási időt. A megye és megyeszékhely gazdaságának fontos szegmense a turizmus. Az elmúlt évek eredményei és fejlesztései ellenére továbbra is vannak fejlesztendő területek mind az infrastrukturális (minőségi szálláshely-kapacitás, attrakciók), mind a soft (komplex

turisztikai termékek, marketing) feltételek megteremtése területén. A megyeszékhely – és így a megye – területén élők megtartása érdekében elengedhetetlen az életminőség alapvető feltételeinek további javítása (hiányzó kommunális infrastrukturális feltételek megteremtése, lakhatási körülmények javítása, közterületek fejlesztése, közszolgáltatások fejlesztése). Sajátos településkategória Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a bokortanya, amely nyíregyházi településfejlődési sajátosság és kifejezetten a megyeszékhelyet öleli körül. A bokortanyák fontos szerepet tölthetnek be a térség helyi élelmiszerrel való ellátásában.

Kapcsolódás a releváns, 2021-2027 közötti programozási időszak európai uniós szakpolitikai célkitűzéseivel és egyedi célkitűzéseivel

1. Intelligensebb Európa:

- a kutatási és innovációs kapacitások megerősítése, valamint előrehaladott technológiák bevezetése;
- a digitalizáció polgárok, vállalkozások és kormányok előnyére fordítása;
- a kkv-k növekedés és versenyképesség előmozdítása;
- készségfejlesztés az intelligens szakosodáshoz, ipari átalakuláshoz és vállalkozáshoz

2. Zöldebb, karbonszegény Európa:

- energiahatékonysági intézkedések előmozdítása;
- a megújuló energiák ösztönzése;
- az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, kockázatkezelés és katasztrófavédelmi reziliencia előmozdítása;
- a fenntartható vízgazdálkodás előmozdítása;
- a körforgásos gazdaságra való átállás előmozdítása;
- a városi környezet biodiverzitásának, környezetbarát infrastruktúrájának megerősítése, valamint a környezetszennyezés csökkentése

3. Jobban összekapcsolt Európa:

- a digitális összekapcsoltság megerősítése;
- fenntartható, az éghajlatváltozás hatásaival szembeni reziliens, intelligens és intermodális nemzeti, regionális és helyi mobilitás kialakítása, ideértve a TEN-T-hez való hozzáférés javítását és a határon átnyúló mobilitást is;
- fenntartható multimodális városi mobilitás előmozdítása

4. Szociálisabb Európa:

- a munkaerőpiacok hatékonyságának növelése, és a minőségi munkavállalás javítása a szociális innováció és infrastruktúra fejlesztésével;
- infrastruktúra-fejlesztés révén hatékonyabb hozzáférés inkluzív és minőségi szolgáltatásokhoz az oktatás, a képzés és az egész életen át tartó tanulás területén;
- a marginalizált közösségek, migránsok és hátrányos helyzetű csoportok társadalmi-gazdasági integrációjának fokozása integrált intézkedések – többek között lakhatás és szociális szolgáltatások – révén;
- az egészségügyi ellátás egyenlő igénybevétele lehetőségének biztosítása infrastruktúra-fejlesztés révén, ideértve az alapellátást is

5. A polgárokhoz közelebb álló Európa:

- integrált társadalmi, gazdasági és környezetvédelmi fejlődés, kulturális örökség és biztonság előmozdítása városi területeken

ESZA+ kapcsolódó egyedi célkitűzései:

1. a foglalkoztatásba való bejutás javítása minden munkanélküli, különösen pedig a fiatalok és a tartósan munkanélküliek, valamint az inaktív személyek számára, előmozdítva az önfoglalkoztatást és a szociális gazdaságot;
2. a munkaerőpiaci intézmények és szolgáltatások korszerűsítése a készségigények értékelése és a munkaerőpiaci igényeinek való megfelelés, a pályamódosítás és a mobilitás érdekében időben történő, egyénre szabott segítségnyújtás és támogatás céljából;
3. a nők munkaerőpiaci részvételének előmozdítása, a munka és a magánélet megfelelőbb egyensúlya, ideértve a gyermekgondozás igénybevételét, az egészségügyi kockázatokra is figyelmet fordító, egészséges és megfelelően kiigazított munkakörnyezetet, a munkavállalók,

- a vállalkozások és a vállalkozók változáshoz való alkalmazkodását, valamint az aktív és egészséges öregedést;
4. az oktatási és képzési rendszerek minőségének, eredményességének és munkaerőpiaci relevanciájának fejlesztése, a kulcskompetenciák – többek között a digitális készségek – elsajátításának támogatása céljából;
 5. a minőségi és befogadó oktatásba és képzésbe való egyenlő bejutás és ezek elvégzése, különösen a hátrányos helyzetű csoportok számára, a kisgyermekkorú neveléstől és gondozástól az általános és a szakmai oktatáson és képzésen keresztül a felsőoktatásig, valamint felnőttoktatás és -tanulás, ideértve a tanulási mobilitás előmozdítását mindenki számára;
 6. az egész életen át tartó tanulás – különösen a készségek rugalmas fejlesztésére és az átképzésre irányuló lehetőségek – elősegítése mindenki számára, figyelembe véve a digitális készségeket, a munkaerőpiaci igényekre alapozva megelőzőben előre jelezve a változásokat és az új készségek iránti igényeket, megkönnyítve a pályamódosítást és elősegítve a szakmai mobilitást;
 7. az aktív befogadás ösztönzése, többek között az esélyegyenlőség és az aktív részvétel előmozdítása, valamint a foglalkoztathatóság javítása érdekében;
 8. harmadik országok állampolgárai és marginalizált közösségek – például a romák – társadalmi-gazdasági integrációjának előmozdítása;
 9. a minőségi, fenntartható és megfizethető szolgáltatásokhoz való egyenlő és időben történő hozzáférés megerősítése; a szociális védelmi rendszerek korszerűsítése, ideértve a szociális védelemhez való hozzáférés előmozdítását is; az egészségügyi rendszerek és tartós ápolási-gondozási szolgáltatások hozzáférhetőségének, hatékonyságának és rezilienciájának javítása;
 10. a szegénységgel vagy társadalmi kirekesztéssel fenyegetett, többek között a legrászorulóbb személyek társadalmi integrációjának előmozdítása;
 11. az anyagi depriváció kezelése élelmiszer és/vagy alapvető anyagi támogatás nyújtása a legrászorulóbbaknak, többek között kísérő intézkedésekkel.

A prioritás keretében tervezett intézkedések

A megyeszékhely fejlesztése kiemelt szerepet játszik Szabolcs-Szatmár-Bereg megye fejlesztésében. Nyíregyházán az alapadottságok rendelkezésre állnak – a prioritás keretében olyan beavatkozások megvalósítására van szükség, amelyek ezekre építenek, és elősegítik a város kisugárzó hatásának kiterjesztését, miközben választ adnak a 21. századi urbanizációs és szuburbanizációs kihívásokra is – megerősítve a város-vidék közötti szoros együttműködést, előtérbe helyezve a minden érintett település számára kedvező hatásokat eredményező munkamegosztást, valamint felgyorsítva a területi kiegyenlítődés folyamatát megyei és országos szinten egyaránt.

A szükséges beavatkozások az alábbi, egymást erősítő intézkedésekre bonthatóak:

- A megyeszékhely gazdaságának foglalkoztatásorientált fejlesztése
- A közlekedési hálózat fejlesztése
- A megyeszékhely turisztikai fejlesztése
- Közszolgáltatások fejlesztése, középületek infrastrukturális és energiahatékonysági fejlesztése
- Városrehabilitáció, közterületek fejlesztése
- Bokortanyák fejlesztése

Az egyes intézkedések integrált módon való megvalósítása hozzájárulhat a megyeszékhely – és ezáltal a teljes megye – fejlesztéséhez, kitűzött célkitűzéseinek eléréséhez.

Az egyes intézkedések az alábbi területeket foglalják magukban.

- *A megyeszékhely gazdaságának foglalkoztatásorientált fejlesztése*
 - Ipari területek fejlesztése
 - Befektetésösztönzés
 - Vállalkozásfejlesztés, kkv-k fejlesztése
 - K+F+I tevékenységek ösztönzése
 - Egyetemi képzés és szakképzés fejlesztése, duális képzés elterjesztése
 - Science park kialakítása
 - A helyi foglalkoztatási szint javítását célzó programok
 - Helyi gazdaság- és termékfejlesztést ösztönző tevékenységek

- Fiatal, magas képzettségű szakemberek megtartását célzó programok
- **A közlekedési hálózat fejlesztése**
 - Külső közlekedési elérhetőség javítása
 - Belterületi útfejlesztések
 - Parkolási lehetőségek fejlesztése (kiegészítve az e-mobilitási infrastruktúra fejlesztésével)
 - Gyalogos- és kerékpáros közlekedés feltételeinek fejlesztése
 - Községi közlekedés fejlesztése (pl. elektromos / hibrid típusú járművek beszerzése)
 - Intermodális csomópont fejlesztése
 - Légi közlekedés infrastrukturális feltételeinek fejlesztése
- **A megyeszékhely turisztikai fejlesztése**
 - Gyógyturisztikai fejlesztések Sóstógyógyfürdön
 - Turisztikai vonzerő-fejlesztés, attrakciófejlesztés, szolgáltatásfejlesztés
 - Komplex turisztikai termékek kialakítása és közös marketingje
 - Kulturális örökségek turisztikai hasznosítása
- **Közszolgáltatások fejlesztése, középületek infrastrukturális és energiahatékonysági fejlesztése, sport- és egészségfejlesztések**
 - Középületek épületenergetikai fejlesztései
 - Helyi védetség alatt álló épületek felújítása és funkcióval való megtöltése
 - Egészségügyi ellátás feltételeinek javítása
 - Szociális ellátás infrastruktúrájának fejlesztése, idősek otthona fejlesztése
 - Óvodák, bölcsődék és iskolák fejlesztése
 - Digitalizáció, e-közigazgatás, e-közszolgáltatások fejlesztése
 - Sportinfrastruktúra-fejlesztések
 - Közszolgáltatások infrastrukturális fejlesztése, eszközpark modernizációja
- **Városrehabilitáció, közterületek fejlesztése**
 - Levegőminőség javítását szolgáló fejlesztések
 - Szociális célú városrehabilitáció
 - Városrehabilitációt kísérő közösségi, soft programok
 - Barnamezős területek hasznosítása
 - Közterületek megújítása, zöldterületek növelése, Zöld Város típusú fejlesztések
 - Bel- és csapadékvíz-elvezetés hiányzó szakaszainak kiépítése, szennyvízelvezetés-fejlesztése, csapadékvíz-gazdálkodás meghonosítása
 - Helyi identitásnövelő programok
- **Bokortanyák fejlesztése**
 - Bokortanyák bekapcsolása a város minőségi helyi élelmiszerrel való ellátásába, infrastruktúra-fejlesztés
 - Bokortanyákra épülő, helyi termék fejlesztés, helyi fogyasztás- és vásárlás ösztönzése, szemléletformálás

Intézkedés	Kedvezményezettek
1. A megyeszékhely gazdaságának foglalkoztatásorientált fejlesztése	NYMJV Önkormányzata, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások magánvállalkozások közfinanszírozású és nonprofit kutatóhelyek, intézmények, államigazgatási szervek, közintézmények, civil szervezetek, egyházak, képző intézmények, magánszemélyek, érdekképviselők
2. A közlekedési hálózat fejlesztése	NYMJV Önkormányzata, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, civil szervezetek, NIF Zrt, Magyar Közút Nonprofit Zrt, MÁV-csoport, VOLÁN BUSZ Zrt
3. A megyeszékhely turisztikai fejlesztése	NYMJV Önkormányzata, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, költségvetési szervek és intézményeik, civil szervezetek, egyházak
4. Közszolgáltatások fejlesztése, középületek infrastrukturális és energiahatékonysági fejlesztése	NYMJV Önkormányzata, önkormányzati társulások, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, önkormányzati közintézmények, nonprofit szervezetek, civil szervezetek, egyházak, közintézmények, költségvetési szervek
5. Városrehabilitáció, közterületek fejlesztése	NYMJV Önkormányzata, önkormányzati közintézmények, önkormányzati tulajdonban lévő gazdasági társaságok, magánvállalkozások, közintézmények, képző intézmények, érdekképviselők, egyházak, nonprofit szervezetek, civil szervezetek, magánszemélyek, vízügyi igazgatási szervek, víziközmű tulajdonosok, víziközmű-szolgáltatók

Intézkedés	Kedvezményezettek
6. Bokortanyák fejlesztése	NYMJV Önkormányzata, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, civil szervezetek, magánszemélyek, mezőgazdasági termelők, agrárvállalkozások

Indikátorok

Intézkedés	Indikátorok		Adatforrás	Gyakoriság
	Output	Eredmény		
1. A megyeszékhely gazdaságának foglalkoztatásorientált fejlesztése	Fejlesztéssel érintett iparterületek nagysága (m ²) Létrejött munkahelyek száma (fő) Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db) Támogatott K+F+I tevékenységek száma (db) Duális képzésben résztvevő hallgatók száma (fő) Támogatott foglalkoztatási programok száma (db) Megújuló energiát előállító adicionális termelőkapacitás (ebből villamosenergia, hőenergia, MW)	Foglalkoztatottak száma (fő)	FAIR, KSH	Évente
2. A közlekedési hálózat fejlesztése	Kiépített / megújított útszakaszok hossza (km) Kiépített új parkolóhelyek száma (db) Kialakított kerékpárforgalmi létesítmények hossza (km) Közösségi közlekedést igénybe vevő utasok utazásainak száma (db) Közösségi közlekedési formák kapacitása (fő) Átépített vagy korszerűsített közutak hossza -nem TenT (km) Támogatott célzott kerékpáros infrastruktúra (km)	Elérési idő csökkenése (perc) Napi utazások esetén fő közlekedési eszközként gyalogos, kerékpáros vagy közösségi közlekedési módot választók aránya (%) Fejlesztéssel érintett/újra létrehozott célzott kerékpáros infrastruktúra éves felhasználói (fő)	FAIR, KSH EUPR	Évente
3. A megyeszékhely turisztikai fejlesztése	Fejlesztéssel érintett férőhelyek száma (db) Fejlesztéssel érintett attrakciók száma (db) Kialakított komplex turisztikai termékek száma (db) Támogatott kulturális és turisztikai helyszínek száma (db)	Kereskedelmi szálláshelyeken elhelyezett vendégéjszakák száma (belföldi + külföldi) (db) Turisztikai attrakciók éves összesített látogató forgalma (fő) Vendégek száma kereskedelmi szálláshelyen (fő) Vendégéjszakák kereskedelmi szálláshelyen (db) Turisztikai attrakciók éves összesített látogató forgalma (fő)	Önkormányzati adatszolgáltatás, FAIR, KSH, EUPR	Évente
4. Közszolgáltatások fejlesztése, középületek infrastrukturális és energiahatékonysági fejlesztése	Energiahatékonysági fejlesztésekkel érintett középületek száma (db) Jobb energiahatékonyságú épületek (m ²) Éves primerenergia fogyasztás (MWh/év) Becsült üvegházhatású-kibocsátások csökkentése (CO ₂ /év) Fejlesztéssel érintett épületek száma (db)	Megtakarított energia mennyisége (TJ) A fejlesztett közszolgáltatásokat igénybe vevők száma (fő) Fejlesztett, 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma (db) Fejlesztett 3-6 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma (db)	FAIR, MEKH,	

Intézkedés	Indikátorok		Adatforrás	Gyakoriság
	Output	Eredmény		
	Fejlesztéssel érintett intézmények száma (db) Fejlesztett óvodai ellátással rendelkező települések száma (db) Korszerűsített köznevelési intézmények száma (db) Az új vagy korszerűsített létesítmények osztálytermi kapacitása (db) Fejlesztéssel érintett egészségügyi szolgáltatások (benne: háziorvos, házi gyermekorvos, fogorvosi védőnői szolgálat és kapcsolódó ügyeleti ellátás, iskola egészségügyi ellátás) száma (db) Fejlesztett egészségügyi szolgáltatásokkal rendelkező települések száma (db) Fejlesztéssel érintett szolgáltatások száma (db) A fejlesztés révén létrejövő, megújuló szociális alapszolgáltatások és gyermekjóléti alapellátások száma (db)	Új vagy korszerűsített oktatási létesítmények éves felhasználói (fő) Az új vagy korszerűsített egészségügyi ellátó létesítmények éves felhasználói (fő) Fejlesztéssel érintett / újonnan létrehozott intézkedések révén előállított összes megújuló energia (ebből villamosenergia, hőenergia, MWh/év)	EUPR	Évente
5. Városrehabilitáció, közterületek fejlesztése	Megvalósított programok száma (db) Városrehabilitációs beavatkozások által érintett terület nagysága (ha) Új vagy korszerűsített lakások kapacitása (fő) Fejlesztéssel érintett akcióterület száma (db) Hátrányos helyzetűeket célzó programok száma (fő) Megújított közterületek nagysága (m²) Kiépített bel- és csapadékvízvezeték, szennyvízvezeték hossza (fm)	Városrehabilitációval érintett akcióterületen élő lakosság száma (fő) Végrehajtott projektekben résztvevők száma (fő) Elégedettség a települési környezet minőségével (%) Program eredményeként integrált területre költözők száma (fő)	FAIR KSH EUPR	Évente
6. Bokortanyák fejlesztése	Fejlesztéssel érintett infrastruktúrák száma (db) Támogatott együttműködésekben résztvevő termelők száma (db)	Foglalkoztatottak száma (fő) Programokkal elért hátrányos helyzetűek száma (fő)	FAIR EUPR	Évente

5. prioritás: A megyeszékhely komplex, integrált fejlesztése ¹²					
Output indikátor	Mértékegység	Bázisérték (2020)	Célerték (2030)	Adatforrás	Gyakoriság
Fejlesztéssel érintett iparterületek nagysága	ha	0	495	önkormányzati adatszolgáltatás	évente
Támogatásban részesülő vállalkozások száma	db	0	170	EUPR	évente
Átépített vagy korszerűsített közutak hossza – nem TENT	km	0	20	EUPR	évente
Támogatott célzott kerékpáros infrastruktúra	km	0	3,5	EUPR	évente
Támogatott kulturális és turisztikai helyszínek száma	db	0	4	EUPR	évente
Új vagy korszerűsített lakások kapacitása	fő	0	14	EUPR	évente
Fejlesztéssel érintett akcióterület száma	db	0	1	EUPR	évente
Hátrányos helyzetűeket célzó programok száma	db	0	200	EUPR	évente
A fejlesztés révén létrejövő, megújuló szociális alapszolgáltatások és gyermekjóléti alapellátások száma	db	0	6	EUPR	évente
Fejlesztett óvodai ellátással rendelkező települések száma	db	0	1	EUPR	évente
Korszerűsített köznevelési intézmények száma	db	0	15	EUPR	évente
Az új vagy korszerűsített oktatási létesítmények osztálytermi kapacitása	db	0	1700	EUPR	évente
Fejlesztéssel érintett egészségügyi alapellátást nyújtó szolgálatok (benne: háziorvos, házi gyermekorvos, fogorvosi, védőnői szolgálat és kapcsolódó ügyeleti ellátás, iskola-egészségügyi ellátás) száma	db	0	6	EUPR	évente
Fejlesztett egészségügyi szolgáltatásokkal rendelkező települések száma	db	0	1	EUPR	évente
Jobb energiahatékonyságú középületek	m2	0	17720	EUPR	évente
Éves primerenergia-fogyasztás csökkentése	MWh/év	0	126363	EUPR	évente
Becsült üvegházhatásúgáz-kibocsátások csökkentése	CO ₂ -t/év	0	861,245	EUPR	évente
Megújuló energiát előállító addicionális termelőkapacitás (ebből: villamosenergia, hőenergia)	MW	0	126	EUPR	évente

¹² Program keretében (2021-2027)

5. prioritás: A megyeszékhely komplex, integrált fejlesztése					
Eredmény indikátor	Mértékegység	Bázisérték (2020)	Célérték (2030)	Adatforrás	Gyakoriság
Foglalkoztatottak száma (iparterület)	fő	1 100	6 500	önkormányzati adatszolgáltatás	évente
Turisztikai attrakciók éves összesített látogató forgalma	fő	656 321	1 050 000	önkormányzati adatszolgáltatás	évente
Fejlesztéssel érintett/újraújra létrehozott célzott kerékpáros infrastruktúra éves felhasználói	fő	0	36 500	EUPR	évente
Vendégéjszakák kereskedelmi szálláshelyeken	db	163 884	215 000	KSH	évente
Vendégek száma kereskedelmi szálláshelyeken	fő	81 126	114 500	KSH	évente
Program eredményeként integrált területre költözők száma	fő	0	15	EUPR	évente
Programokkal elért hátrányos helyzetűek száma	fő	0	37 420	EUPR	évente
Fejlesztett, 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	0	740	EUPR	évente
Fejlesztett, 3-6 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	0	4 435	EUPR	évente
Új vagy korszerűsített oktatási létesítmények éves felhasználói	fő	0	1 240	EUPR	évente
Az új vagy korszerűsített egészségügyi ellátó létesítmények éves felhasználói ¹³	fő	0	3 600	EUPR	évente
Fejlesztéssel érintett/újraújra létrehozott intézkedések révén előállított összes megújuló energia (ebből: villamosenergia, hőenergia)	MWh/év	0	1 365	EUPR	évente
Turisztikai attrakciók éves összesített látogató forgalma	fő	656 321	1 050 000	önkormányzati adatszolgáltatás	évente

Indikatív forrásallokáció

Intézkedés	Becsült költségigény (millió Ft)
1. A megyeszékhely gazdaságának foglalkoztatásorientált fejlesztése	92 172
2. A közlekedési hálózat fejlesztése	529 750
3. A megyeszékhely turisztikai fejlesztése	114 000
4. Közszolgáltatások fejlesztése, középületek infrastrukturális és energiahatékonysági fejlesztése	74 662
5. Városrehabilitáció, közterületek fejlesztése	25 150
6. Bokortanyák fejlesztése	9 500

Javasolt területi fókusz

Nyíregyháza Megyei Jogú Város közigazgatási területe.

A prioritáshoz kapcsolódó ágazati fejlesztési igények

Ágazati fejlesztési igények elsősorban azokon a területeken jelentkezhetnek, amelyek koordinálása jellemzően állami hatáskörbe tartozik (pl. felsőoktatás fejlesztése, sportinfrastrukturális beruházások, külső elérhetőség javítása), vagy amelyek finanszírozása ágazati operatív programokból várható (pl. a vidéki területen található gyógyfürdők és környezetük, illetve örökségvédelmi helyszínek komplex fejlesztése).

¹³ Forrásarányos célérték

4.6 6. prioritás: A megye versenyképes decentrumainak fejlesztése

Kapcsolódó stratégiai cél

Dinamizálódó decentrumok és szolgáltató járásközpontok - a megyei gazdasági decentrumok és járásközpontok funkcióbővítése és összehangolt fejlesztése

Indoklás

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye városhálózata rendkívül kiegyensúlyozatlan. Egyetlen nagyváros a megyeszékhely, Nyíregyháza, a középvárosok azonban teljesen hiányoznak: Nyíregyházán kívül egyetlen város lakossága sem éri el a 20 ezer főt. Ez fejlesztési szempontból súlyos problémát jelent, hiszen a kisvárosok csak részben tudják betölteni (különösen gazdasági szempontból) decentrum szerepüket. Ezért a megye egészének fejlődése szempontjából kiemelkedően fontos Nyíregyháza mellett néhány – gazdasági szempontból kedvező adottságokkal rendelkező – város (Mátészalka, Nyírbátor, Kisvárdá) decentrum funkcióinak megerősítése.

A decentrumok komplex fejlesztésével hatékonyabban mérsékelhetők a területi különbségek, mivel a potenciális beavatkozások vonzáskörzetükben is pozitív gazdasági-társadalmi folyamatokat indítanak el. Minderre a város-vidék kapcsolatok megerősítése és a szinergikus településhálózati fejlődés érdekében is indokolt nagy hangsúlyt fektetni.

Fontos szerepet tölt be a megye gazdaságában a Záhonytól Nyíregyházán át egészen Debrecenig, a 100-as vasúti fővonal és a 4. sz. főút mentén húzódó gazdasági-logisztikai tengely (a megye városai közül itt helyezkedik el Záhony, Kisvárdá, Ajak, Demecser, Kemece, Nyíregyháza, Újfehértó).

A megye gazdasági fejlődésének, verseny- és eltartó képességének javulása érdekében a decentrumok egyedi adottságaihoz igazodó, komplex gazdaságfejlesztési programok megvalósítása szükséges. Kisvárdá, Mátészalka és Nyírbátor funkcióhiányos térségközpontok. Szerepük ugyanakkor igen jelentős, mivel a megye nyugati részén elhelyezkedő megyeszékhely gazdasági kisugárzása nem elég erős ahhoz, hogy a megye teljes területére hatással legyen. A megyei gazdaság fejlesztésével szorosan összefügg a foglalkoztatottság javítása új munkahelyek létrehozása által. Az érintett városok és a környező térségek egyik legnagyobb társadalmi problémája az inaktív népesség magas aránya. Ennek csökkentése érdekében a decentrumok gazdaságfejlesztése során támogatni szükséges a munkahelyeket megőrző, valamint az új munkahelyeket létrehozó beruházásokat. További problémaként jelenik meg a megyében a K+F tevékenység alacsony szintje.

A gazdasági fejlődést akadályozó tényező a decentrumok nehéz elérhetősége is. Az M3-as autópálya Vásárosnaményig történő megépülésével a megyei közlekedés egyik fő ütőere kiépült, ugyanakkor fontos az erre történő rákötések fejlesztésével a decentrum városok megközelíthetőségének további javítása. Fejlesztendő

- a decentrumok és a legközelebbi megyeszékhelyek közötti kapcsolatok,
- a decentrumok közötti kapcsolatok,
- valamint a decentrumok és a vonzáskörzetükbe tartozó kistelepülések (elsődlegesen a gazdasági-foglalkoztatási funkciókhoz kapcsolódó) közlekedési kapcsolatai is.

A megyei közlekedésfejlesztés során előtérbe kell helyezni a környezetbarát közlekedési módok támogatását, a közösségi közlekedés feltételeinek fejlesztését. Ennek érdekében szükséges a vasúti közlekedés színvonalának javítása, kiszámíthatóságának biztosítása, valamint a távolsági autóbussz-közlekedés összehangolása, járműállományának korszerűsítése. A közösségi közlekedés mellett a decentrumokban és vonzáskörzetükben indokolt a kerékpáros közlekedés és a parkolás feltételeinek fejlesztése.

A megye idegenforgalmi adottságai sokszínűek, területén jelentős számú kulturális örökség, természeti érték található. A megye idegenforgalmi potenciáljához képest az ágazat gazdaságban betöltött szerepe azonban csekély. Ehhez járul hozzá, hogy a megye idegenforgalmának jelentős hányada a megyeszékhelyhez köthető, a megye többi térségében az ágazat gazdaságélénkítő hatása nem érvényesül. Ennek okai a területileg koncentrált turizmus, a meglévő turisztikai adottságok alacsony színvonalú kihasználása, a turisztikai termékek fejlesztésének elmaradása, a megyei és térségi szintű turisztikai menedzsment hiányosságai, valamint a turizmust kiszolgáló létesítmények nem megfelelő színvonala. A megyei turizmusfejlesztés legnagyobb kihívásai tehát a területileg

koncentrált turizmus decentralizálása, a térségbe látogató turisták itt tartózkodásának meghosszabbítása, integrált és komplex fejlesztések megvalósítása révén.

A decentrumok élhetőségének és népességmegtartó erejének fejlesztése érdekében elengedhetetlen az életminőség javítása, komplex beavatkozások, integrált településfejlesztés révén, amelyek érintik a lakhatás, a városi közlekedés, a közterület fejlesztés, az energiafelhasználás és környezetvédelem területeit.

Kapcsolódás a releváns, 2021-2027 közötti programozási időszak európai uniós szakpolitikai célkitűzéseivel és egyedi célkitűzéseivel

1. Intelligensebb Európa:

- a kutatási és innovációs kapacitások megerősítése, valamint előrehaladott technológiák bevezetése;
- a kkv-k növekedés és versenyképesség előmozdítása;
- készségfejlesztés az intelligens szakosodáshoz, ipari átalakuláshoz és vállalkozáshoz

2. Zöldebb, karbonszegény Európa:

- energiahatékonysági intézkedések előmozdítása;
- a megújuló energiák ösztönzése;
- az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, kockázatkezelés és katasztrófavédelmi reziliencia előmozdítása;
- a fenntartható vízgazdálkodás előmozdítása;
- a körforgásos gazdaságra való átállás előmozdítása;
- a városi környezet biodiverzitásának, környezetbarát infrastruktúrájának megerősítése, valamint a környezetszennyezés csökkentése

3. Jobban összekapcsolt Európa:

- fenntartható, az éghajlatváltozás hatásaival szembeni reziliens, intelligens és intermodális nemzeti, regionális és helyi mobilitás kialakítása, ideértve a TEN-T-hez való hozzáférés javítását és a határon átnyúló mobilitást is;
- fenntartható multimodális városi mobilitás előmozdítása

4. Szociálisabb Európa:

- a munkaerőpiacok hatékonyságának növelése, és a minőségi munkavállalás javítása a szociális innováció és infrastruktúra fejlesztésével;
- a marginalizált közösségek, migránsok és hátrányos helyzetű csoportok társadalmi-gazdasági integrációjának fokozása integrált intézkedések – többek között lakhatás és szociális szolgáltatások – révén

5. A polgárokhöz közelebb álló Európa:

- integrált társadalmi, gazdasági és környezetvédelmi fejlődés, kulturális örökség és biztonság előmozdítása városi területeken

ESZA+ kapcsolódó egyedi célkitűzései:

2. a munkaerőpiaci intézmények és szolgáltatások korszerűsítése a készségigények értékelése és a munkaerőpiac igényeinek való megfelelés, a pályamódosítás és a mobilitás érdekében időben történő, egyénre szabott segítségnyújtás és támogatás céljából;
4. az oktatási és képzési rendszerek minőségének, eredményességének és munkaerőpiaci relevanciájának fejlesztése, a kulcskompetenciák – többek között a digitális készségek – elsajátításának támogatása céljából;
6. az egész életen át tartó tanulás – különösen a készségek rugalmas fejlesztésére és az átképzésre irányuló lehetőségek – elősegítése mindenki számára, figyelembe véve a digitális készségeket, a munkaerőpiaci igényekre alapozva megfelelőbben előre jelezve a változásokat és az új készségek iránti igényeket, megkönnyítve a pályamódosítást és elősegítve a szakmai mobilitást

A prioritás keretében tervezett intézkedések

A decentrumok gazdaságfejlesztése a megye verseny- és eltartóképessége szempontjából is kiemelkedő prioritás. A decentrum városokban olyan hazai és nemzetközi vállalkozások találhatók, amelyek a megye gazdaságát és foglalkoztatottsági helyzetét jelentősen befolyásolják. A gazdaságfejlesztési beavatkozás során tehát olyan infrastrukturális, üzleti, valamint vállalkozási környezet megteremtése szükséges, amely a meglévő vállalkozásokat a térségben tartja, valamint ösztönzi az új vállalkozások letelepedését.

A sikeres gazdaságfejlesztés megvalósulása érdekében ugyanakkor egyéb, kiegészítő beavatkozások megvalósítása szükséges, nem elég csak a gazdaságfejlesztési közvetlenül érintő beavatkozások megvalósítása. A térségekben a mobilitás biztosítása érdekében javítani kell a decentrumok elérhetőségét, meg kell teremteni a városokban a vonzó lakó- és üzleti környezetet, valamint egyedi arculatot kell kialakítani a városoknak. A fejlesztések célja a decentrumok továbbfejlesztésének elősegítése (középvárossá fejlődésének elősegítése).

A prioritás beavatkozásai négy egymást erősítő és kiegészítő intézkedésre bonthatóak:

- Gazdasági centrum funkció megerősítése, vállalkozói környezet fejlesztése infrastrukturális beruházásokkal és a szolgáltatások színvonalának növelésével
- A decentrumok elérhetőségének javítása és környezetbarát települési közlekedésfejlesztés megvalósítása
- Térségi szintű integrált és komplex turizmusfejlesztés
- Települési környezet integrált fejlesztését célzó beruházások megvalósítása

Gazdasági centrum funkció megerősítése, vállalkozói környezet fejlesztése infrastrukturális beruházásokkal és a szolgáltatások színvonalának növelésével: az intézkedés célja a megye gazdasági bázisának megerősítése, elsődlegesen a decentrumokban már jelenlévő versenyképes húzóágazatokra támaszkodva. Az intézkedés keretében tervezett tevékenységek közé tartozik az üzleti, vállalkozói infrastruktúra fejlesztése, a decentrumok ipari területeinek infrastrukturális fejlesztése, a térségi KKV-k technológiai és telephely fejlesztéseinek támogatása. Fontos feladat a K+F+I tevékenységek támogatása, a megyei gazdasági húzóágazatokhoz köthető kísérleti fejlesztések támogatása. A gazdaság fejlesztése érdekében szükséges a vállalkozások számára nyújtott szolgáltatások fejlesztése, valamint a vállalkozói együttműködések ösztönzése is. A gazdasági versenyképesség növeléséhez hozzájárulhat az adott decentrum jellegéhez igazodó felsőoktatás fejlesztése, úgy, hogy a gyakorlatorientált képzés erősítése esetében építeni kell a decentrumokban is jelen levő gazdasági, infrastrukturális (inkubátorházak, meglévő vállalkozói bázis) adottságok kihasználására, azok beépítésére az oktatási rendszerbe.

A decentrumok elérhetőségének javítása és környezetbarát települési közlekedésfejlesztés megvalósítása: az intézkedés célja a decentrumok megközelíthetőségének fejlesztése, a közlekedés fenntartható fejlesztése révén. Ennek keretében szükséges a közúti és a kerékpáros közlekedés infrastrukturális elemeinek fejlesztése, a meglévő elemek korszerűsítésével, illetve a hiányzó elemek kiépítésével. Fontos feladat a közúti közlekedés túlsúlyának enyhítése, a közösségi közlekedés környezettudatos fejlesztése (beleértve az autóbuszos közlekedést is), a vasúti közlekedés részarányának növelése a közösségi közlekedésen belül (a perifériákról a decentrumokba), a vasúthálózat villamosítása, illetve a kiegészítő szolgáltatások fejlesztése (kerékpártárolók, megközelíthetőség, okos közlekedési alkalmazások, e-mobilitási infrastruktúra fejlesztése). A decentrumok központi szerepköre jelentős közúti forgalmat generál – az ebből eredő közlekedési terhelés a parkolási kapacitások bővítésével (pl. őrzött parkolók, parkolóházak, mélygarázsok építésével) enyhíthető. Az intézkedésen belül tervezett további tevékenység a kerékpárút-hálózat fejlesztése a települések kül- és belterületén.

Térségi szintű integrált és komplex turizmusfejlesztés: az intézkedés célja a decentrumok turisztikai fejlesztése, integrált és komplex szemléletben. Az intézkedés keretében tervezett tevékenységek magukban foglalják a térségi természeti, kulturális és egyéb attrakciókra épülő komplex turisztikai termékek és szolgáltatások kialakítását a megye kiemelt turisztikai desztinációiban, a turisztikai vonzerők fejlesztését a decentrumokban, illetve a turisztikai szolgáltatások fejlesztését.

Települési környezet integrált fejlesztését célzó beruházások megvalósítása: az intézkedés célja a decentrumok élhetőségének fejlesztése, ennek keretében integrált településfejlesztési programok, kisléptékű környezetvédelmi beruházások megvalósítása (pl. a zöld- és kékinfrastruktúra fejlesztése, hulladékgazdálkodás fejlesztése, ehhez kapcsolódó fenntarthatósági szemléletformálási program

megvalósítása), valamint a lakhatási feltételek javítása a városok munkaerő-megtartó képességének erősítése érdekében.

Intézkedés	Kedvezményezettek
1. Gazdasági centrum funkció megerősítése, vállalkozói környezet fejlesztése infrastrukturális beruházásokkal és a szolgáltatások színvonalának növelésével	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, állami tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, nonprofit és civil szervezetek
2. A decentrumok elérhetőségének javítása és környezetbarát települési közlekedésfejlesztés megvalósítása	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, NIF Zrt, Magyar Közút Nonprofit Zrt, civil szervezetek, MÁV-csoport, vízügyi igazgatóságok
3. Térségi szintű integrált és komplex turizmusfejlesztés	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, nonprofit és civil szervezetek, egyházak, magánvállalkozások
4. Települési környezet integrált fejlesztését célzó beruházások megvalósítása	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, nonprofit és civil szervezetek, egyházak, Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat, képző intézmények

Indikátorok

Intézkedés	Indikátorok		Adatforrás	Gyakoriság
	Output	Eredmény		
1. Gazdasági centrum funkció megerősítése, vállalkozói környezet fejlesztése infrastrukturális beruházásokkal és a szolgáltatások színvonalának növelésével	Beruházások által érintett területek nagysága (m ²) Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db) Támogatásban részesülő önkormányzati tulajdonú vállalkozások száma (db) A helyi, térségi együttműködésekbe bevont vállalkozások száma (db)	Foglalkoztatottak (15-64 éves) számának növekedése	FAIR, KSH	Évente
2. A decentrumok elérhetőségének javítása és környezetbarát települési közlekedésfejlesztés megvalósítása	Megépített vagy felújított közutak teljes hossza (km) Újonnan beszerzett környezetbarát tömegközlekedési járművek száma (db) Támogatott kerékpárforgalmi létesítmények hossza (km) Program keretében átépített vagy korszerűsített közutak hossza (nem TEN T, km)	Napi utazások esetén fő közlekedési eszközként gyalogos, kerékpáros vagy közösségi közlekedési módot választók részaránya (%) Fejlesztéssel érintett/újonnan létrehozott célzott kerékpáros infrastruktúra éves felhasználói (fő)	KSH, Magyar Közút NZRT EUPR	Évente
3. Térségi szintű integrált és komplex turizmusfejlesztés	A támogatott természeti és kulturális örökségi helyszínek száma (db) Támogatott kulturális és turisztikai helyszínek száma (db) A támogatott attrakciók száma (db) Program keretében fejlesztéssel érintett fürdők száma (db) Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db)	Kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma (külföldi + belföldi) (db) Vendégéjszakák kereskedelmi szálláshelyeken (db) Kereskedelmi szálláshelyek vendégei (fő) Magán és egyéb szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma (db) Magán és egyéb szálláshelyek vendég száma (fő)	EUPR KSH	Évente

Intézkedés	Indikátorok		Adatforrás	Gyakoriság
	Output	Eredmény		
4. Települési környezet integrált fejlesztését célzó beruházások megvalósítása	Városi környezetben létrehozott vagy helyreállított nyitott terek (m ²) Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás céljából épített vagy felújított zöld infrastruktúra (ha) Fejlesztéssel érintett közösségi területek nagysága (m ²) Új vagy felújított bel- és csapadékvíz-védelmi létesítmények hossza (fm) Lakhatási támogatásban részesülők száma (fő)	Elégedettség a települési környezet minőségével (%) Belvíz, helyi vízkár esemény (db)	EUPR KSH, Belügy-minisztérium KSH	Évente

6. prioritás: A megye versenyképes decentrumainak fejlesztése ¹⁴					
Output indikátor	Mértékegység	Bázisérték (2020)	Célérték (2030)	Adatforrás	Gyakoriság
Támogatásban részesülő vállalkozások száma	db	0	90	EUPR	évente
Támogatásban részesülő önkormányzati tulajdonú vállalkozások száma	db	0	10	EUPR	évente
Fejlesztéssel érintett közösségi területek nagysága	m ²	0	43 300	EUPR	évente
Új vagy felújított bel- és csapadékvíz-védelmi létesítmények hossza	m	0	20 000	EUPR	évente
Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás céljából épített vagy felújított zöld infrastruktúra	ha	0	30,70	EUPR	évente
Program keretében átépített vagy korszerűsített közutak hossza – nem TENT	km	0	175	EUPR	évente
Támogatott célzott kerékpáros infrastruktúra	km	0	13,30	EUPR	évente
Támogatott kulturális és turisztikai helyszínek száma	db	0	60	EUPR	évente
Program keretében fejlesztéssel érintett fürdők száma	db	0	2	EUPR	évente

6. prioritás: A megye versenyképes decentrumainak fejlesztése					
Eredmény indikátor	Mértékegység	Bázisérték (2020)	Célérték (2030)	Adatforrás	Gyakoriság
Belvíz, helyi vízkár esemény	db	11	0	TEIR	évente
Fejlesztéssel érintett/újraonnan létrehozott célzott kerékpáros infrastruktúra éves felhasználói	fő	0	36 900	EUPR	évente
Vendégéjszakák kereskedelmi szálláshelyeken	db	266 295	440 000	KSH	évente
Kereskedelmi szálláshelyek vendégei	fő	126 450	280 000	KSH	évente
Magán – és egyéb szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma	db	48 490 ¹⁵ (nem szálloda és panzió, egyéb)	180 000	KSH	évente
Magán – és egyéb szálláshelyek vendégszáma	fő	19 357 ¹⁶ (nem szálloda és panzió, egyéb)	70 000	KSH	évente

¹⁴ Program keretében 2021-2027¹⁵ A COVID járvány miatt torzító a bázisérték¹⁶ A COVID járvány miatt torzító a bázisérték

Indikatív forrásallokáció

Intézkedés	Becsült költségigény (millió Ft)
1. Gazdasági centrum funkció megerősítése, vállalkozói környezet fejlesztése infrastrukturális beruházásokkal és a szolgáltatások színvonalának növelésével	28 000
2. A decentrumok elérhetőségének javítása és környezetbarát települési közlekedésfejlesztés megvalósítása	250 000
3. Térségi szintű integrált és komplex turizmusfejlesztés	17 000
4. Települési környezet integrált fejlesztését célzó beruházások megvalósítása	25 000

Javasolt területi fókusz

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye decentrumai: Mátészalka, Nyírbátor, Kisvárd

A prioritáshoz kapcsolódó ágazati fejlesztési igények

Ágazati fejlesztési igények elsősorban azokon a területeken jelentkezhetnek, amelyek koordinálása jellemzően állami hatáskörbe tartozik (pl. külső elérhetőség javítása), vagy amelyek finanszírozása ágazati operatív programokból várható (pl. a vidéki területen található gyógyfürdők és környezetük, illetve örökségvédelmi helyszínek komplex fejlesztése).

4.7 7. prioritás: A megye járásközpontjainak és kisvárosainak funkcióbővítő fejlesztése

Kapcsolódó stratégiai cél

Dinamizálódó decentrumok és szolgáltató járásközpontok - a megyei gazdasági decentrumok és járásközpontok funkcióbővítése és összehangolt fejlesztése

Indoklás

A megye településhálózatának meghatározó elemei a járásközpontok (Nyíregyházán kívül 12 város) és a – részben funkcióhiányos – kisvárosok is (15 egyéb város), amelyek kiemelt szerepet játszanak a fenntartható és harmonikus város-vidék kapcsolat megyei szintű megerősítésében, a település- és vidékfejlesztési irányvonalak összeegyeztetésében, a helyi erőforrások mozgósításában.

2013. január 1-jétől létrejöttek a járások, a járásközpont települések a meglévő városi funkcióik mellé többletfunkciókat és -feladatokat kaptak, létrejöttek a járási hivatalok. A köz- és államigazgatási funkció mellett a járásközpontok fontos szerepet játszanak a városi javak és szolgáltatások koncentrációjában, illetve a vidéki térségek városi funkciókkal történő ellátásában.

A járásközpontok mellett a megye kisvárosai is meglévő feladataikat eltérő infrastrukturális feltételek mellett, illetve különböző minőségben képesek ellátni. A járásközpontok és az egyéb kisvárosok népességmegtartó képességének erősítése érdekében magas színvonalú szolgáltatások biztosítása szükséges – ezáltal elősegíthető a kiegyenlített térségi fejlődés és kialakítható egy fenntarthatóan növekvő, egymással szorosan együttműködő megyei szintű településhálózat.

Az érintett településeken a közszolgáltatások funkciómegerősítő és funkcióbővítő fejlesztésének megvalósulása mellett a helyi gazdaságfejlesztés támogatása szükséges. A foglalkoztatási helyzet javítása helyi léptékű, alternatív gazdaságfejlesztési programokkal valósulhat meg. A gazdaságfejlesztés lényeges eleme kell, hogy legyen a térségeken belüli önellátás minél szélesebb körű biztosítása.

A megye járásközpontjaiban és a kisvárosaiban a lakhatási feltételek javítása, a szegregált településrészek rehabilitációja szükséges. További lényeges elemként jelenik meg az energiahafelhasználás korszerűsítése mind a közintézmények, mind a magánépületek esetében. A térségekben a migráció csökkentése érdekében szükséges a kisvárosok minél gyorsabb és színvonalasabb elérhetőségének biztosítása, a mobilitás feltételeinek megteremtése.

Kapcsolódás a releváns, 2021-2027 közötti programozási időszak európai uniós szakpolitikai célkitűzéseivel és egyedi célkitűzéseivel

1. Intelligensebb Európa:

- a digitalizáció polgárok, vállalkozások és kormányok előnyére fordítása;
- a kkv-k növekedés és versenyképesség előmozdítása

2. Zöldebb, karbonszegény Európa:

- energiahatékonysági intézkedések előmozdítása;
- a megújuló energiák ösztönzése;
- az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, kockázatkezelés és katasztrófavédelmi reziliencia előmozdítása;
- a fenntartható vízgazdálkodás előmozdítása;
- a körforgásos gazdaságra való átállás előmozdítása;
- a városi környezet biodiverzitásának, környezetbarát infrastruktúrájának megerősítése, valamint a környezetszennyezés csökkentése

3. Jobban összekapcsolt Európa:

- a digitális összekapcsoltság megerősítése;
- fenntartható, az éghajlatváltozás hatásaival szembeni reziliens, intelligens és intermodális nemzeti, regionális és helyi mobilitás kialakítása, ideértve a TEN-T-hez való hozzáférés

- javítását és a határon átnyúló mobilitást is;
- fenntartható multimodális városi mobilitás előmozdítása

4. Szociálisabb Európa:

- a munkaerőpiacok hatékonyságának növelése, és a minőségi munkavállalás javítása a szociális innováció és infrastruktúra fejlesztésével;
- infrastruktúrafejlesztés révén hatékonyabb hozzáférés inkluzív és minőségi szolgáltatásokhoz az oktatás, a képzés és az egész életen át tartó tanulás területén;
- a marginalizált közösségek, migránsok és hátrányos helyzetű csoportok társadalmi-gazdasági integrációjának fokozása integrált intézkedések – többek között lakhatás és szociális szolgáltatások – révén;
- az egészségügyi ellátás egyenlő igénybevétele lehetőségének biztosítása infrastruktúra-fejlesztés révén, ideértve az alapellátást is

5. A polgárokhoz közelebb álló Európa:

- integrált társadalmi, gazdasági és környezetvédelmi fejlődés, kulturális örökség és biztonság előmozdítása városi területeken

ESZA+ kapcsolódó egyedi célkitűzései:

2. a munkaerőpiaci intézmények és szolgáltatások korszerűsítése a készségigények értékelése és a munkaerőpiac igényeinek való megfelelés, a pályamódosítás és a mobilitás érdekében időben történő, egyénre szabott segítségnyújtás és támogatás céljából;
4. az oktatási és képzési rendszerek minőségének, eredményességének és munkaerőpiaci relevanciájának fejlesztése, a kulcskompetenciák – többek között a digitális készségek – elsajátításának támogatása céljából;
5. a minőségi és befogadó oktatásba és képzésbe való egyenlő bejutás és ezek elvégzése, különösen a hátrányos helyzetű csoportok számára, a kisgyermekkorú neveléstől és gondozástól az általános és a szakmai oktatáson és képzésen keresztül a felsőoktatásig, valamint felnőttoktatás és -tanulás, ideértve a tanulási mobilitás előmozdítását mindenki számára;
6. az egész életen át tartó tanulás – különösen a készségek rugalmas fejlesztésére és az átképzésre irányuló lehetőségek – elősegítése mindenki számára, figyelembe véve a digitális készségeket, a munkaerőpiaci igényekre alapozva megfelelőbben előre jelezve a változásokat és az új készségek iránti igényeket, megkönnyítve a pályamódosítást és elősegítve a szakmai mobilitást;
9. a minőségi, fenntartható és megfizethető szolgáltatásokhoz való egyenlő és időben történő hozzáférés megerősítése; a szociális védelmi rendszerek korszerűsítése, ideértve a szociális védelemhez való hozzáférés előmozdítását is; az egészségügyi rendszerek és tartós ápolási-gondozási szolgáltatások hozzáférhetőségének, hatékonyságának és rezilienciájának javítása

A prioritás keretében tervezett intézkedések

A járásközpontok és a kisvárosok fejlesztésének egyik legfontosabb célja, hogy megállítsa, csökkentse azokat a kedvezőtlen migrációs folyamatokat, amelyek a megye periférikus térségeinek elnéptelenedéséhez, marginalizációjához vezetnek.

A kisvárosok funkcióbővítő fejlesztésének egyik lényeges eleme a közszolgáltatások fejlesztése. A közigazgatási feladatokat ellátó intézményfejlesztés mellett hangsúlyt kell fektetni a térségközpontokban a szociális, egészségügyi, oktatási, kulturális szolgáltatások biztosítására is. A közszolgáltatások könnyű elérhetősége mellett a lakosoknak megfelelő számú és minőségű, értéket teremtő munkahelyet kell biztosítani. A mobilitás feltételeinek javításával pedig fejleszteni kell a térségek és a központi kisvárosaik közötti közlekedési kapcsolatokat. A kisvárosok élhetőségének, javításának további elemei a lakhatási feltételek, valamint a települési környezet minőségi fejlesztése.

A fejlesztések keretében szükséges további járásközpont városok decentrummá válásának elősegítése (Tiszavasvári, Vásárosnamény, Újfehértó, Fehérgyarmat).

A prioritás keretében megfogalmazott beavatkozási területek négy intézkedésben jelennek meg, amelyek együttes megvalósulása szolgálja a megye járásközpontjainak és kisvárosainak fejlődését. A prioritás keretében megvalósuló intézkedések a következők:

- Az érintett településeken a közszolgáltatások és a közigazgatás minőségi fejlesztése
- Helyi gazdaság fejlesztése a megye járásközpontjaiban és kisvárosaiban
- A települések elérhetőségének javítása a környezetbarát közlekedés fejlesztése által
- Települési környezet integrált fejlesztését célzó beruházások megvalósítása

Az érintett településeken a közszolgáltatások és a közigazgatás minőségi fejlesztése: az intézkedés célja a szolgáltatások minőségi fejlesztése. Az intézkedés keretében tervezett tevékenységek közé tartozik az egészségügyi alapellátás és a szociális alapszolgáltatások infrastrukturális fejlesztése, a helyi közszolgáltatási és közigazgatási funkciókat ellátó intézmények infrastrukturális fejlesztése, valamint az e-közigazgatás infrastrukturális feltételeinek fejlesztése, valamint a kapcsolódó szolgáltatások bővítése és minőségi fejlesztése.

Helyi gazdaság fejlesztése a megye járásközpontjaiban és kisvárosaiban: az intézkedés célja a megye járásközpontjainak és kisvárosainak gazdasági megerősítése a helyi gazdaságfejlesztésre fókuszálva. Az intézkedés keretében megvalósítandó tevékenységek magukban foglalják a helyi KKV-k technológiai fejlesztéseinek támogatását, a vállalkozások szolgáltatásainak fejlesztését, vállalkozói együttműködések támogatását, a szociális gazdaság erősítését, valamint rövid ellátási láncok (REL) kialakításának és működtetésének elősegítését. Fontos feladat az ipari területek infrastrukturális fejlesztése, az üzleti, vállalkozói infrastruktúra fejlesztése, valamint a szociális gazdaság fejlesztése.

A települések elérhetőségének javítása a környezetbarát közlekedés fejlesztése által: az intézkedés célja gazdaságfejlesztés egyik alapfeltételét jelentő közlekedési fejlesztések megvalósítása. Ennek keretében szükséges a hiányzó közlekedési infrastrukturális elemek fejlesztése, meglévők korszerűsítése, a közúti és vasúti közösségi közlekedés környezettudatos fejlesztése, valamint a környezetbarát közlekedésmódok támogatása: a biztonságos gyalogos- és kerékpáros közlekedés infrastrukturális feltételeinek megteremtése, e-mobilitási infrastruktúra fejlesztése. Emellett a járásközpontok is szembesülnek az elérhető szolgáltatások bővítéséből és a munkaerőpiaci szerepkörből fakadó közlekedési terheléssel, amelynek enyhítése a parkolási kapacitások bővítésével lehetséges (pl. parkolók, parkolóházak, mélygarázsok).

Települési környezet integrált fejlesztését célzó beruházások megvalósítása: az intézkedés célja a települések élhetőségének javítása. Az intézkedés keretében tervezett tevékenységek közé tartozik az integrált településfejlesztési programok megvalósítása, illetve kisléptékű környezetvédelmi beruházások megvalósítása (pl. a zöld- és kékinfrastruktúra fejlesztése).

Intézkedés	Kedvezményezettek
1. Az érintett településeken a közszolgáltatások és a közigazgatás minőségi fejlesztése	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, nonprofit és civil szervezetek, egyházak, költségvetési szervek
2. Helyi gazdaság fejlesztése a megye járásközpontjaiban és kisvárosaiban	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, mezőgazdasági vállalkozások, nonprofit és civil szervezetek, egyházak, költségvetési szervek, szociális szövetkezetek, gazdasági szervezetek
3. A települések elérhetőségének javítása a környezetbarát közlekedés fejlesztése által	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, NIF Zrt, Magyar Közút Nonprofit Zrt, civil szervezetek, MÁV-csoport, vízügyi igazgatóságok
4. Települési környezet integrált fejlesztését célzó beruházások megvalósítása	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, nonprofit és civil szervezetek, egyházak

Indikátorok

Intézkedés	Indikátorok		Adatforrás	Gyakoriság
	Output	Eredmény		
1. Az érintett településeken a közszolgáltatások és a közigazgatás minőségi fejlesztése	Jobb egészségügyi, szociális szolgáltatásokban részesülő lakosság (fő) Felújított, akadálymentesített épületek száma (db) Informatikai infrastruktúra fejlesztéssel érintett intézmények száma (db) Fejlesztéssel érintett egészségügyi alapellátást nyújtó szolgálatok (benn: háziorvos, házi gyermekorvos, fogorvosi, védőnői szolgálat és kapcsolódó ügyeleti ellátás, iskola-egészségügyi ellátás) száma Fejlesztett egészségügyi szolgáltatásokkal rendelkező települések száma A fejlesztés révén létrejövő, megújuló szociális alapszolgáltatások és gyermekjóléti alapellátások száma	A fejlesztett közszolgáltatásokat igénybe vevők száma (fő) Az új vagy korszerűsített egészségügyi ellátó létesítmények éves felhasználói (fő) Fejlesztett 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma (db) Újjonnan létrehozott 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma (db)	FAIR, KSH EUPR	Évente
2. Helyi gazdaság fejlesztése a megye járásközpontjaiban és kisvárosaiban	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db) A helyi, térségi együttműködésekbe bevont vállalkozások száma (db) Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db) Támogatásban részesülő önkormányzati tulajdonú vállalkozások száma (db) Nem pénzügyi támogatásban részesült vállalkozások száma (db)	Foglalkoztatottak (15-64 éves) számának növekedése (%)	FAIR, KSH EUPR	Évente
3. A települések elérhetőségének javítása a környezetbarát közlekedés fejlesztése által	Az újrakepített vagy felújított közutak teljes hossza (km) Felújított vasútvonalak hossza (km) Újjonnan beszerzett környezetbarát tömegközlekedési járművek száma (db) Kialakított kerékpárforgalmi létesítmények hossza (km) Program keretében átépített vagy korszerűsített közutak hossza – nem TENT (km)	Napi utazások esetén fő közlekedési eszközként gyalogos, kerékpáros vagy közösségi közlekedési módot választók részaránya (%) Fejlesztéssel érintett/újjonnan létrehozott célzott kerékpáros infrastruktúra éves felhasználói (fő)	FAIR KSH, EUPR	Évente
4. Települési környezet integrált fejlesztését célzó beruházások megvalósítása	Városi környezetben létrehozott vagy helyreállított terek (m²) Fejlesztéssel érintett közösségi területek nagysága (m²) Új vagy felújított bel- és csapadék-vízvédelmi létesítmények hossza (fm) Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás céljából épített vagy felújított zöld infrastruktúra (ha)	Elégedettség a települési környezet minőségével (%) Belvíz, helyi vízkár esemény (db)	FAIR TEIR, EUPR	Évente

7. prioritás: A megye járásközpontjainak és kisvárosainak funkcióbővítő fejlesztése ¹⁷					
Output indikátor	Mértékegység	Bázisérték (2020)	Célérték (2030)	Adatforrás	Gyakoriság
Támogatásban részesülő vállalkozások száma	db	0	265	EUPR	évente
Támogatásban részesülő önkormányzati tulajdonú vállalkozások száma	db	0	10	EUPR	évente
Nem pénzügyi támogatásban részesített vállalkozások	db	0	100	EUPR	évente
Fejlesztéssel érintett közösségi területek nagysága	m ²	0	43 300	EUPR	évente
Új vagy felújított bel- és csapadékvíz-védelmi létesítmények hossza	m	0	20 000	EUPR	évente
Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás céljából épített vagy felújított zöld infrastruktúra	ha	0	30,70	EUPR	évente
Program keretében átépített vagy korszerűsített közutak hossza – nem TENT	km	0	175	EUPR	évente
Támogatott célzott kerékpáros infrastruktúra	km	0	13,30	EUPR	évente
Fejlesztéssel érintett egészségügyi alapellátást nyújtó szolgálatok (benn: háziorvos, házi gyermekorvos, fogorvosi, védőnői szolgálat és kapcsolódó ügyeleti ellátás, iskola-egészségügyi ellátás) száma	db	0	40	EUPR	évente
Fejlesztett egészségügyi szolgáltatásokkal rendelkező települések száma	db	0	15	EUPR	évente
A fejlesztés révén létrejövő, megújuló szociális alapszolgáltatások és gyermekjóléti alapellátások száma	db	0	25	EUPR	évente

7. prioritás: A megye járásközpontjainak és kisvárosainak funkcióbővítő fejlesztése					
Eredmény indikátor	Mértékegység	Bázisérték (2020)	Célérték (2030)	Adatforrás	Gyakoriság
Belvíz, helyi vízkár esemény	db	11	0	TEIR	évente
Fejlesztéssel érintett/újjonnan létrehozott célzott kerékpáros infrastruktúra éves felhasználói	fő	0	36 900	EUPR	évente
Az új vagy korszerűsített egészségügyi ellátó létesítmények éves felhasználói	fő	0	268 000	EUPR	évente
Fejlesztett, 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	0	165 ¹⁸	EUPR	évente
Újonnan létrehozott, 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	0	45 ¹⁹	EUPR	évente

Indikatív forrásallokáció

Intézkedés	Becsült költségigény (millió Ft)
1. Az érintett településeken a közszolgáltatások és a közigazgatás minőségi fejlesztése	13 000
2. Helyi gazdaság fejlesztése a megye járásközpontjaiban és kisvárosaiban	20 000
3. A települések elérhetőségének javítása a környezetbarát közlekedés fejlesztése által	200 000
4. Települési környezet integrált fejlesztését célzó beruházások megvalósítása	15 000

¹⁷ Program keretében (2021-2027)¹⁸ Forrásarányos célérték¹⁹ Forrásarányos célérték

Javasolt területi fókusz

A megyében lévő járásközpontok (kivéve Nyíregyháza és a decentrumok): Baktalórántháza, Csenger, Fehérgyarmat, Ibrány, Kemecse, Nagykálló, Tiszavasvári, Vásárosnamény, Záhony, illetve a kisvárosok.

A prioritáshoz kapcsolódó ágazati fejlesztési igények

Ágazati fejlesztési igények elsősorban azokon a területeken jelentkezhetnek, amelyek koordinálása jellemzően állami hatáskörbe tartozik (pl. külső elérhetőség javítása).

4.8 8. prioritás: Élhető vidéki térségek megteremtése

Kapcsolódó stratégiai cél

Élhető vidék és felzárkózó külső perifériák - a megye külső perifériáinak komplex felzárkóztatása és a vidéki térségek integrált fejlesztése

Indoklás

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területének nagy része szignifikánsan vidékies vagy vidékies térség, amelyek többsége nehéz társadalmi-gazdasági helyzetben van.

A megye településszerkezete eltér az alföldi megyékétől, a megye keleti peremén a törpe- és aprófalvas településstruktúra a meghatározó, a középső nyírségi részekben a középfalvak a leggyakoribb településforma, s csupán az elkeskenyedő nyugati részén jellemzőek a nagy népességszámú települések. Sajátossága a megyének, hogy nem alakultak ki középvárosok. Magas a leghátrányosabb helyzetű térségek száma, ahol az emberek jelentős része küzd napi megélhetési problémákkal.

A megye 13 járása közül 9 tartozik a komplex programmal fejlesztendő járások közé, 2 a fejlesztendő járások közé, további 1 pedig a kedvezményezett járások közé – ezen járások komplex mutatója (társadalmi és demográfiai, lakás és életkörülmények, helyi gazdaság és munkaerőpiaci, valamint infrastruktúra és környezeti mutatók) kisebb, mint az ország összes járása komplex mutatójának átlaga.

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye rurális térségei kifejezetten nehéz helyzetben vannak. A vidéki térségekben megtermelt mezőgazdasági termékek jelentős része feldolgozatlanul hagyja el ezeket a térségeket, miközben egyre növekszik a térségen kívülről érkező élelmiszertermékek fogyasztása. Ez azzal is jár, hogy a vidéki térségekben megtermelt minimális jövedelem is elhagyja ezeket a térségeket.

Az elvándorlás kiemelten veszélyezteti a gazdaságilag erőtlén vidéki térségeket, a munkalehetőségek beszűkülésével visszaesik a települések népességvonzó és -megtartó ereje. Az elvándorlás elsősorban a magasan kvalifikált lakosságot érinti, ezáltal kritikus helyzetbe kerülnek a helyi közösségek, ahol az értelmiség elvesztésével a közösségfejlesztés esélyei leredukálódnak. A kedvezőtlen társadalmi és gazdasági folyamatok a helyi közösségek működését negatívan befolyásolja.

A komplex programmal fejlesztendő járások, vidéki térségek problémáinak kezelése csak integrált, fenntartható beavatkozásokkal lehetséges, külön figyelemmel a megyén belüli belső perifériákra, a város-vidék kapcsolatok megerősítésére és a helyi erőforrásokra – beleértve a kulturális örökséget és a természeti értékeket.

Kapcsolódás a releváns, 2021-2027 közötti programozási időszak európai uniós szakpolitikai célkitűzéseivel és egyedi célkitűzéseivel

1. Intelligensebb Európa:

- a digitalizáció polgárok, vállalkozások és kormányok előnyére fordítása;
- a kkv-k növekedés és versenyképesség előmozdítása

2. Zöldebb, karbonszegény Európa:

- a megújuló energiák ösztönzése;
- az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, kockázatkezelés és katasztrófavédelmi reziliencia előmozdítása;
- a fenntartható vízgazdálkodás előmozdítása;
- a körforgásos gazdaságra való átállás előmozdítása

3. Jobban összekapcsolt Európa:

- a digitális összekapcsoltság megerősítése;
- fenntartható, az éghajlatváltozás hatásaival szembeni reziliens, intelligens és intermodális

nemzeti, regionális és helyi mobilitás kialakítása, ideértve a TEN-T-hez való hozzáférés javítását és a határon átnyúló mobilitást is

4. Szociálisabb Európa

- a munkaerőpiacok hatékonyságának növelése, és a minőségi munkavállalás javítása a szociális innováció és infrastruktúra fejlesztésével;
- infrastruktúrafejlesztés révén hatékonyabb hozzáférés inkluzív és minőségi szolgáltatásokhoz az oktatás, a képzés és az egész életen át tartó tanulás területén;
- a marginalizált közösségek, migránsok és hátrányos helyzetű csoportok társadalmi-gazdasági integrációjának fokozása integrált intézkedések – többek között lakhatás és szociális szolgáltatások – révén;
- az egészségügyi ellátás egyenlő igénybevétele lehetőségének biztosítása infrastruktúra-fejlesztés révén, ideértve az alapellátást is

5. A polgárokhoz közelebb álló Európa:

- integrált helyi társadalmi, gazdasági és környezetvédelmi fejlődés, kulturális örökség és biztonság előmozdítása, többek között vidéki és part menti területeken, közösségvezérelt helyi fejlesztés révén is

ESZA+ kapcsolódó egyedi célkitűzései:

1. a foglalkoztatásba való bejutás javítása minden munkanélküli, különösen pedig a fiatalok és a tartósan munkanélküliek, valamint az inaktív személyek számára, előmozdítva az önfoglalkoztatást és a szociális gazdaságot;
4. az oktatási és képzési rendszerek minőségének, eredményességének és munkaerőpiaci relevanciájának fejlesztése, a kulcskompetenciák – többek között a digitális készségek – elsajátításának támogatása céljából;
5. a minőségi és befogadó oktatásba és képzésbe való egyenlő bejutás és ezek elvégzése, különösen a hátrányos helyzetű csoportok számára, a kisgyermekkori neveléstől és gondozástól az általános és a szakmai oktatáson és képzésen keresztül a felsőoktatásig, valamint felnőttoktatás és -tanulás, ideértve a tanulási mobilitás előmozdítását mindenki számára;
7. az aktív befogadás ösztönzése, többek között az esélyegyenlőség és az aktív részvétel előmozdítása, valamint a foglalkoztathatóság javítása érdekében;
8. harmadik országok állampolgárai és marginalizált közösségek – például a romák – társadalmi-gazdasági integrációjának előmozdítása;
9. a minőségi, fenntartható és megfizethető szolgáltatásokhoz való egyenlő és időben történő hozzáférés megerősítése; a szociális védelmi rendszerek korszerűsítése, ideértve a szociális védelemhez való hozzáférés előmozdítását is; az egészségügyi rendszerek és tartós ápolási-gondozási szolgáltatások hozzáférhetőségének, hatékonyságának és rezilienciájának javítása;
10. a szegénységgel vagy társadalmi kirekesztéssel fenyegetett, többek között a legrászorultabb személyek társadalmi integrációjának előmozdítása;
11. az anyagi depriváció kezelése élelmiszer és/vagy alapvető anyagi támogatás nyújtása a legrászorultabbaknak, többek között kísérő intézkedésekkel.

A prioritás keretében tervezett intézkedések

Az Élhető vidéki térségek megteremtése prioritás tervezett intézkedései az alábbiak:

- Elzárt térségek fizikai izolációjának oldása
- Érintett települések lakossági közszolgáltatásainak bővítése és minőségi fejlesztése
- Vidéki közösségek fejlesztése
- A turizmus komplex fejlesztése a vidéki térségekben
- A vidéki térségek önellátó szerepének erősítése
- Szociális gazdaság fejlesztése a rurális térségekben
- Vonzó vidéki környezet és életminőség megteremtése

Elzárt térségek fizikai izolációjának oldása: a rurális térségekben még mindig gondot jelent, hogy nem épültek ki a megfelelő közlekedési kapcsolatok a vidéki centrumokkal, nagyobb városokkal, illetve sok esetben a már meglévő közlekedési kapcsolatok minősége nem kielégítő. A közlekedési kapcsolatok

hiánya, rossz minősége elsősorban az aprófalvas térségeket sújtja, amely tovább fokozza ezeknek a településeknek az elzártságát, izolációját. A rurális térségekben a mobilitás feltételek javítása két beavatkozási területen történhet, egyrészt a közúti kapcsolatok fejlesztése révén – hiányzó, illetve korszerűtlen közúti infrastrukturális szakaszok kiépítésével, valamint a települések közötti kerékpáros közlekedés infrastrukturális elemeinek kiépítésével, másrészt a közúti közösségi közlekedés feltételeinek javításával, a szolgáltatások minőségének és kiszámíthatóságának fejlesztésével. Mindez hozzájárul a munkaerőmobilitás javításához is.

Érintett települések lakossági közszolgáltatásainak bővítése és minőségi fejlesztése: a közszolgáltatások szervezése és fejlesztése jelenti az egyik legnagyobb nehézséget a rurális térségekben. A kistelepülések többsége elvesztette a közszolgáltatásainak jelentős részét. A települési közszolgáltatások biztosítása számos esetben több település együttműködésében történik. Fontos feladat az egészségügyi alapellátás és a szociális alapszolgáltatások infrastrukturális fejlesztése, valamint a helyi közszolgáltatási és közigazgatási funkciókat ellátó intézmények infrastrukturális fejlesztése, valamint a kapcsolódó szolgáltatások bővítése és minőségi fejlesztése.

Vidéki közösségek fejlesztése: a rurális térségekben a legnagyobb társadalmi és demográfiai problémákat a fiatalok elvándorlása, az elöregedés, a romló egészségi állapot, az újratermelő mélyszegénység, a növekvő helyi szolgáltatáshiány, a kulturális örökség eróziója és a szétesett helyi közösségek jelentik. Elsősorban ezeknek a folyamatoknak a megfordítása, megállítása érdekében szükséges a közösségvezérelt közösségfejlesztések támogatása a vidéki településeken – a lakosság identitástudatának erősítése, valamint közösségfejlesztést és társadalmi befogadást erősítő térségi programok, a lakosság egészségfejlesztését szolgáló akciók szervezése –, melyek célja vidéki közösségek megerősítése, a vidéki népesség életminőségének javítása, az öngondoskodó, élhető és életképes vidék megteremtése.

A turizmus komplex fejlesztése a vidéki térségekben: a gazdaságilag deprimált térségekben a turizmus által teremtett munkahelyek, vállalkozási lehetőségek csökkenthetik a megélhetésért máshová vándorló fiatalokat, helyben tarthatja az értelmiséget. Ez különösen lényeges Szabolcs-Szatmár-Bereg megye rurális térségeiben, amelyek turisztikai szempontból jelentős potenciálokkal bírnak. Ezeken a területeken nem szabad a turizmust, mint erős, önálló gazdasági ágazatként kezelni (iparszerű turizmus), ugyanis ennek ezekben a térségekben nincs realitása. Azonban az idegenforgalmi fontos katalizátor lehet a vidéki térségek versenyképességének javulásában. Az intézkedés célja nagyobb volumenű vonzerőfejlesztések támogatása, országos és nemzetközi jelentőségű természeti és kulturális örökség megóvása és védelme a vidéki területeken, fenntartható turisztikai termékek, hálózatos fejlesztések, tematikus utak fejlesztése, melyek a kulturális és természeti örökség megőrzésének és bemutatásának elveit veszik figyelembe. További cél a térségi természeti, kulturális és egyéb attrakciókra épülő komplex turisztikai termékek és szolgáltatások kialakítása a vidéki erőforrásokra alapozva – a falusi turizmus fejlesztése, integrált, térségi szintű turisztikai termékcsomagok és kisléptékű tematikus turisztikai fejlesztések támogatása, kisléptékű turisztikai szolgáltatás fejlesztés, turisztikai szereplők közötti együttműködések támogatása, kisléptékű hálózatos turisztikai infrastruktúra-fejlesztés.

A vidéki térségek önellátó szerepének erősítése: az intézkedés célja azoknak a kulcsterületeknek a fejlesztése, ahol középtávon megvalósulhat a belső erőforrások mobilizálása, az önellátás kibontakozása és a helyi gazdaság fejlesztése a rurális térségekben. Három kulcsterület azonosítható ezen a területen. Az élelmiszerellátás vonatkozásában elsősorban a nyersanyagellátás biztosítása és a térségi élelmiszer-feldolgozó kapacitások kialakítása a cél, valamint ehhez kapcsolódva helyi termelési láncok létrehozása. További cél elsősorban a hiányterületeken a helyi mikrovállalkozások alapításának, beruházásainak támogatásának ösztönzése. Az intézkedés célja az erdő- és fagazdálkodás fejlesztése a rurális térségekben, amelyhez Szabolcs-Szatmár-Bereg megye adottságai kifejezetten jók – elsősorban a gyengébb minőségű termőterületeken és az ártereken, figyelembe véve a mezőgazdasági termelés termőfölddel kapcsolatos szükségleteit. Az ágazat alkalmas a szakképzetlen munkaerő foglalkoztatására, emellett a nyereséges szántóföldi növénytermesztésre, valamint gyümölcs- és zöldségtermesztésre alkalmas területek alkalmasak az erdőtelepítésre. Az intézkedés keretében a már elkezdett erdősítést folytatni szükséges, amelyre alapozva fejleszthető a megyei fagazdálkodás és javíthatóak a megye feldolgozó kapacitásai. Kiemelt terület a fenntartható erdőgazdálkodási módokra való áttérés ösztönzése és az erdők feltártságának javítása.

Szociális gazdaság fejlesztése a rurális térségekben: a rurális térségekben rendkívül felgyorsult a foglalkoztatók számának visszaesése és a munkanélküliség tartóssá válása. Szükséges olyan alternatív és innovatív foglalkoztatási formák keresése, amely a helyi munkaerőre, a helyi

adottságokra és a helyi tudásra épít. Ezen a területen különösen fontos a közsféra (azon belül többek között a foglalkoztatási paktumok) munkaerőpiaci szerepvállalása, mivel a nyílt munkaerőpiac itt nem nyújt megfelelő kínálatot. A rurális térségek felzárkóztatásának legbiztosabb módja, ha a helyi adottságaik figyelembevételével, helyi erőforrások felhasználásával egy értékteremtő, innovatív működőképes szociális gazdaság erősödik meg, ami hosszú távon elősegítheti a munkaerő nyílt munkaerőpiacra történő visszavezetését is. A szociális foglalkoztatás lehetséges területei: megújuló energetikai rendszerek kiszolgálása, tájra jellemző, tradicionális gyümölcs- és növénytermesztés, erdőgazdaság, valamint a turizmust kiszolgáló helyi termékek előállítás.

Vonzó vidéki környezet és életminőség megteremtése: a vidéki településeken az életminőség javításának kulcsfeltétele a vonzó, megtartó falusi környezet megteremtése. Ennek érdekében két területen javasolt beavatkozásokat indítani. Egyrészt a vidéki települések digitális hozzáférhetőségének javítása terén, másrészt a vidéki örökség revitalizálása, kulturális, természeti értékeinek megőrzése és fejlesztése, a településképvédelem, továbbá a települések, településrészek jellegzetes, értékes, illetve hagyományt őrző építészeti arculatának és szerkezetének megőrzése / kialakítása területén. Kiemelt cél a rurális térségek értékalapú megújítása.

Intézkedés	Kedvezményezettek
1. Elzárt térségek fizikai izolációjának oldása	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, NIF Zrt, Magyar Közút Nonprofit Zrt., vízügyi igazgatóságok
2. Érintett települések lakossági közszolgáltatásainak bővítése és minőségi fejlesztése	önkormányzatok, önkormányzati társulások, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, civil szervezetek
3. Vidéki közösségek fejlesztése	önkormányzatok, önkormányzati társulások, önkormányzati szövetségek, önkormányzati közintézmények, képző intézmények, egyházak, civil szervezetek, nonprofit szervezetek, érdekképviselők, magánvállalkozások,
4. A turizmus komplex fejlesztése a vidéki térségekben	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, civil szervezetek, egyházak, költségvetési szervek, költségvetési szervek intézményei, magánvállalkozások, NIF Zrt, Magyar Közút Nonprofit Zrt,
5. A vidéki térségek önellátó szerepének erősítése	bejegyzett mezőgazdasági földhasználók és ezek társulásai, közbiztonsági és magánjogi erdő és földhasználók, települési önkormányzatok és társulásaik, magánjogi és közbiztonsági szervezetek és társulásai, vidéki térségben székhellyel rendelkező egyéb mikro- vagy kisvállalkozás, nonprofit szervezetek, mezőgazdasági termeléssel és termékértékesítéssel foglalkozó termelői csoportok és szervezetek
6. Szociális gazdaság fejlesztése a rurális térségekben	települési önkormányzatok és társulásai, önkormányzati szövetségek, nemzeti önkormányzatok, önkormányzati intézmények, költségvetési szervek, szociális szervezetek, gazdasági szervezetek, egyházak, civil szervezetek, társadalmi célú vállalkozások és a társadalmi célú gazdaság egyéb szereplői
7. Vonzó vidéki környezet és életminőség megteremtése	települési önkormányzat, kisebbségi önkormányzat, önkormányzati társulás, költségvetési szervek, közösségi internet hozzáférési pontokat működtető (köznevelési, kulturális, önkormányzati és egyházi és civil) intézmények, vállalkozások, nonprofit szervezetek, közvetetten pedig a hátrányos helyzetű állampolgárok

Indikátorok

Intézkedés	Indikátorok		Adatforrás	Gyakoriság
	Output	Eredmény		
1. Elzárt térségek fizikai izolációjának oldása	Az újraépített vagy felújított közutak teljes hossza (km) Program keretében átépített vagy korszerűsített közutak hossza – nem TENT (km) Támogatott célzott kerékpáros infrastruktúra (km) Közlekedésbiztonsági fejlesztést megvalósított települések száma (db)	Térségközpontok elérési idejének csökkenése (%) Fejlesztéssel érintett/újronnan létrehozott célzott kerékpáros infrastruktúra éves felhasználói (fő)	KSH EUPR	Kétévente Évente
2. Érintett települések lakossági közszolgáltatásainak bővítése és minőségi fejlesztése	A fejlesztés révén létrejövő, megújuló szociális alapszolgáltatások száma (db) A fejlesztés révén létrejövő, megújuló szociális alapszolgáltatások és gyermekjóléti alapellátások száma (db) Fejlesztéssel érintett egészségügyi alapellátást nyújtó szolgálatok (bent: háziorvos, házi gyermekorvos, fogorvosi, védőnői szolgálat és kapcsolódó ügyeleti ellátás, iskola-egészségügyi ellátás) száma (db) Fejlesztett egészségügyi szolgáltatásokkal rendelkező települések száma (db) Fejlesztett óvodai ellátással rendelkező települések száma (db) Akadálymentesített épületek száma (db)	A fejlesztett közszolgáltatásokat igénybe vevők száma (db) Fejlesztett, 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma (db) Újronnan létrehozott, 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma (db) Az új vagy korszerűsített egészségügyi ellátó létesítmények éves felhasználói (fő) Új vagy korszerűsített gyermekgondozási létesítmények éves felhasználói (fő)	KSH, FAIR EUPR	Évente
3. Vidéki közösségek fejlesztése	A programokba bevont személyek száma (fő) Támogatott kulturális és turisztikai helyszínek száma (db) Fejlesztéssel érintett közösségi területek nagysága (db)	A támogatott munkahelyi képzéseket sikeresen befejezők száma (db)	FAIR EUPR	Évente
4. A turizmus komplex fejlesztése a vidéki térségekben	A foglalkoztatás növekedése a támogatott vállalkozásoknál (teljes-munkaidő-egyenérték) Fejlesztéssel érintett természeti és kulturális értékek száma (db) A természeti és kulturális örökségnek, illetve látványosságnak minősülő támogatott helyszíneken tett látogatások várható számának növekedése (db) Turisztikai fejlesztéssel érintett nemzeti parkok, natúrparkok száma (db)	Foglalkoztatottak (15-64 éves) száma a közszféra adatai nélkül (fő) Hazai és nemzetközi turisták költségének növekedése (%) Vendégéjszakák kereskedelmi szálláshelyeként (db) Kereskedelmi szálláshelyek vendégei (fő) Magán – és egyéb szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma (db) Magán – és egyéb szálláshelyek vendég száma (fő)	FAIR, KSH EUPR	Évente
5. A vidéki térségek önellátó szerepének erősítése	Támogatott vállalkozások száma (db) Teremtett munkahelyek száma (db) Együttműködések száma (db)	Foglalkoztatottak (15-64 éves) száma a közszféra adatai nélkül (fő)	FAIR, KSH	Évente

Intézkedés	Indikátorok		Adatforrás	Gyakoriság
	Output	Eredmény		
6. Szociális gazdaság fejlesztése a rurális térségekben	Támogatásban részesülő vállalkozások száma (db)	A vállalkozások 3 éves túlélési rátája (%)	FAIR, KSH	Évente
7. Vonzó vidéki környezet és életminőség megteremtése	Támogatott IKT mikro- és kkv-k száma (db) Támogatott közösségi hozzáférési pontok száma (db) A természetvédelmi helyzet javítása érdekében tett intézkedések által érintett élőhelyek kiterjedése (ha) Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás céljából épített vagy felújított zöld infrastruktúra (ha) Új vagy felújított bel- és csapadékvíz-védelmi létesítmények hossza (m)	Elégedettség a települési környezet minőségével (%) Belvíz, helyi vízkár esemény (db)	FAIR, KSH EUPR	Évente

8. prioritás: Élhető vidéki térségek megteremtése ²⁰					
Output Indikátor	Mértékegység	Bázisérték (2020)	Célérték (2030)	Adatforrás	Gyakoriság
Program keretében átépített vagy korszerűsített közutak hossza – nem TENT	km	0	175	EUPR	évente
Támogatott célzott kerékpáros infrastruktúra	km	0	13,30	EUPR	évente
A fejlesztés révén létrejövő, megújuló szociális alapszolgáltatások és gyermekjóléti alapellátások száma	db	0	25	EUPR	évente
Fejlesztéssel érintett egészségügyi alapellátást nyújtó szolgálatok (benne: háziorvos, házi gyermekorvos, fogorvosi, védőnői szolgálat és kapcsolódó ügyeleti ellátás, iskola-egészségügyi ellátás) száma	db	0	38	EUPR	évente
Fejlesztett egészségügyi szolgáltatásokkal rendelkező települések száma	db	0	15	EUPR	évente
Fejlesztett óvodai ellátással rendelkező települések száma	db	0	15	EUPR	évente
Támogatott kulturális és turisztikai helyszínek száma	db	0	60	EUPR	évente
Turisztikai fejlesztéssel érintett nemzeti parkok, natúrparkok száma	db	0	1	EUPR	évente
Az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás céljából épített vagy felújított zöld infrastruktúra	ha	0	30,70	EUPR	évente
Fejlesztéssel érintett közösségi területek nagysága	db	0	43 300	EUPR	évente
Új vagy felújított bel- és csapadékvíz-védelmi létesítmények hossza	m	0	20 000	EUPR	évente

8. prioritás: Élhető vidéki térségek megteremtése					
Eredmény indikátor	Mértékegység	Bázisérték (2020)	Célérték (2030)	Adatforrás	Gyakoriság
Fejlesztéssel érintett/újra létrehozott célzott kerékpáros infrastruktúra éves felhasználói	fő	0	36 900	EUPR	évente
Fejlesztett, 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	0	165	EUPR	évente
Újra létrehozott, 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	0	45	EUPR	évente

²⁰ Program keretében

Az új vagy korszerűsített egészségügyi ellátó létesítmények éves felhasználói	fő	0	268 000	EUPR	évente
Új vagy korszerűsített gyermekgondozási létesítmények éves felhasználói	fő	0	350 ²¹	EUPR	évente
Vendégéjszakák kereskedelmi szálláshelyeken	db	266 295	440 000	KSH	évente
Kereskedelmi szálláshelyek vendégei	fő	139 976	280 000	KSH	évente
Belvíz, helyi vízkár esemény	db	11	0	TEIR	évente
Magán – és egyéb szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma	db	48 490 ²² (nem szálloda és panzió, egyéb)	180 000	KSH	évente
Magán – és egyéb szálláshelyek vendégszáma	fő	19 357 ²³ (nem szálloda és panzió, egyéb)	70 000	KSH	évente

Indikatív forrásallokáció

Intézkedés	Becsült költségigény (millió Ft)
1. Elzárt térségek fizikai izolációjának oldása	50 000
2. Érintett települések lakossági közszolgáltatásainak bővítése és minőségi fejlesztése	10 000
3. Vidéki közösségek fejlesztése	2 000
4. A turizmus komplex fejlesztése a vidéki térségekben	45 000
5. A vidéki térségek önellátó szerepének erősítése	84 000
6. Szociális gazdaság fejlesztése a rurális térségekben	20 000
7. Vonzó vidéki környezet és életminőség megteremtése	20 000

Javasolt területi fókusz

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye rurális területei.

A megye nem külső perifériás vidéki, rurális térségei, kiemelten a megyén belüli belső perifériák:

- A kedvezményezett járások besorolásáról szóló 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet alapján komplex programmal fejlesztendő járások (kivéve a külső perifériák): Baktalórántházai, Ibrányi, Kemecsei, Nyírbátori, Záhonyi járás
- A kedvezményezett járások besorolásáról szóló 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet alapján kedvezményezett és fejlesztendő járások: Kisvárdai, Nagykállói, Tiszavasvári járás

A prioritáshoz kapcsolódó ágazati fejlesztési igények

Ágazati fejlesztési igények elsősorban azokon a területeken jelentkezhetnek, amelyek koordinálása jellemzően állami hatáskörbe tartozik (pl. külső elérhetőség javítása), vagy amelyek finanszírozása ágazati operatív programokból várható (pl. a vidéki területen található gyógyfürdők és környezetük, illetve örökségvédelmi helyszínek komplex fejlesztése).

²¹ Forrásarányos célérték

²² A COVID járvány miatt torzító a bázisérték

²³ A COVID járvány miatt torzító a bázisérték

4.9 9. prioritás: A külső perifériák felzárkóztatása

Kapcsolódó stratégiai cél

Élhető vidék és felzárkózó külső perifériák - a megye külső perifériáinak komplex felzárkóztatása és a vidéki térségek integrált fejlesztése

Indoklás

A megye határmenti területei – kiemelten a Szatmár-Beregi térség – hátrányos helyzetű, fokozatosan leszakadó térségek, ami részben a vonzásközpontok határon túlra kerülésével magyarázható – az így fellépő hiányt a térség járásközpontjai és egyéb kisvárosai csak részlegesen tudták pótolni. Egyértelműen ezek a térségek tekinthetők a megye és az ország külső perifériáinak. A külső perifériák sajátos, történelmi fejlődésükből és földrajzi elhelyezkedésükből eredően olyan problémákkal, nehézségekkel küzdenek, amelyek speciális beavatkozásokat tesznek szükségessé. Ezek a területek a komplex programmal fejlesztendő járások közé tartoznak, 4 olyan járás területét fedik le, amelyek komplex programmal fejlesztendők és egyben külső perifériák is. A Szatmár-Beregi térség, mint külső periféria felzárkóztatása csak komplex, integrált – szociális foglalkoztatási – programmal, továbbá célzott infrastrukturális és közösségfejlesztési beavatkozásokkal lehetséges, így akadályozható meg ezen térség végleges leszakadása.

Az Európai Unió által meghatározott legkedvezőtlenebb helyzetű régiótípusok közül Magyarországon a vidéki térségek, az ipari átalakulás által érintett térségek és a határon átnyúló régiók találhatók meg. Többségük periférikus elhelyezkedésű, amely a társadalmi és gazdasági leszakadásának eredője. Az érintett földrajzi területtípusok közötti gyakori az átfedés, a határmenti térségek szinte mindegyike periférikus elhelyezkedésű, jelentős részük pedig aprófalvas térség. Ebből adódóan a problémák halmozódása a jellemző, amelyek ezeknek a térségeknek a tartós leszakadását eredményezik. További súlyos probléma a perifériális területeken, hogy rendkívül erőteljes a szegregálódás. a diszkriminációval veszélyeztetett roma lakosság koncentráltasága. A periférikus térségek tekintetében külső és belső perifériákat különítünk el Magyarországon. Külső periféria alatt az ország határmenti térségei értendők, amelyek relatív földrajzi helyzetét a jövőben nagymértékben befolyásolhatja Románia csatlakozása a schengeni övezetbe.

A külső perifériák elmaradottsága országos szinten is rendkívül erőteljes visszahúzó erő, további leszakadásuk egyre súlyosabb társadalmi feszültségeket gerjeszt. Szinte minden téren az ország többi részénél kedvezőtlenebb adottságokkal rendelkeznek, amelyeket a fokozódó elvándorlás, elöregedés, társadalmi erodálódás, a természetes és épített környezet erőteljes igénybevétele jellemez. A külső perifériákon csökken a legdrasztikusabban az életminőség, elsősorban ezekben a térségekben jellemző a legnagyobb volumenű elvándorlás, az elöregedés. A munkalehetőségek beszűkülése a lakosság mindennapi megélhetését fenyegetik, ezért javítani kell a munkaerő mobilitását, munkaerőpiaci kompetenciáit és jelenlétét az elsődleges munkaerőpiacon.

Kapcsolódás a releváns, 2021-2027 közötti programozási időszak európai uniós szakpolitikai célkitűzéseivel és egyedi célkitűzéseivel

2. Zöldebb, karbonszegény Európa:

- a körforgásos gazdaságra való átállás előmozdítása

3. Jobban összekapcsolt Európa:

- fenntartható, az éghajlatváltozás hatásaival szembeni reziliens, intelligens és intermodális nemzeti, regionális és helyi mobilitás kialakítása, ideértve a TEN-T-hez való hozzáférés javítását és a határon átnyúló mobilitást is

4. Szociálisabb Európa:

- a munkaerőpiacok hatékonyságának növelése, és a minőségi munkavállalás javítása a szociális innováció és infrastruktúra fejlesztésével;
- infrastruktúra-fejlesztés révén hatékonyabb hozzáférés inkluzív és minőségi szolgáltatásokhoz az oktatás, a képzés és az egész életen át tartó tanulás területén;

- a marginalizált közösségek, migránsok és hátrányos helyzetű csoportok társadalmi-gazdasági integrációjának fokozása integrált intézkedések – többek között lakhatás és szociális szolgáltatások – révén

5. A polgárokhoz közelebb álló Európa:

- integrált helyi társadalmi, gazdasági és környezetvédelmi fejlődés, kulturális örökség és biztonság előmozdítása, többek között vidéki és part menti területeken, közösségvezérelt helyi fejlesztés révén is

ESZA+ kapcsolódó egyedi célkitűzései:

1. a foglalkoztatásba való bejutás javítása minden munkanélküli, különösen pedig a fiatalok és a tartósan munkanélküliek, valamint az inaktív személyek számára, előmozdítva az önfoglalkoztatást és a szociális gazdaságot;
5. a minőségi és befogadó oktatásba és képzésbe való egyenlő bejutás és ezek elvégzése, különösen a hátrányos helyzetű csoportok számára, a kisgyermekkori neveléstől és gondozástól az általános és a szakmai oktatáson és képzésen keresztül a felsőoktatásig, valamint felnőttoktatás és -tanulás, ideértve a tanulási mobilitás előmozdítását mindenki számára;
7. az aktív befogadás ösztönzése, többek között az esélyegyenlőség és az aktív részvétel előmozdítása, valamint a foglalkoztathatóság javítása érdekében;
8. harmadik országok állampolgárai és marginalizált közösségek – például a romák – társadalmi-gazdasági integrációjának előmozdítása;
9. a minőségi, fenntartható és megfizethető szolgáltatásokhoz való egyenlő és időben történő hozzáférés megerősítése; a szociális védelmi rendszerek korszerűsítése, ideértve a szociális védelemhez való hozzáférés előmozdítását is; az egészségügyi rendszerek és tartós ápolási-gondozási szolgáltatások hozzáférhetőségének, hatékonyságának és rezilienciájának javítása;
10. a szegénységgel vagy társadalmi kirekesztéssel fenyegetett, többek között a legrászorultabb személyek társadalmi integrációjának előmozdítása;
11. az anyagi depriváció kezelése élelmiszer és/vagy alapvető anyagi támogatás nyújtása a legrászorultabbaknak, többek között kísérő intézkedésekkel.

A prioritás keretében tervezett intézkedések

A külső perifériák felzárkóztatása prioritás tervezett intézkedései a következők:

- Alternatív helyi gazdaságfejlesztés a Szatmár-beregi térségben
- A Szatmár-Beregi kultúrtáj turisztikai célú fejlesztése
- Elzárt térségek fizikai izolációjának oldása
- Külső perifériák közösségeinek fejlesztése
- Szociális gazdaság fejlesztése

Alternatív helyi gazdaságfejlesztés a Szatmár-Beregi térségben: az intézkedés célja a helyi adottságokra, erőforrásokra és a helyi kezdeményezésekre épülő gazdaságfejlesztési kezdeményezések támogatása, közösségi alternatív gazdaságfejlesztés. Ennek keretében foglalkoztatást segítő, támogató programok indítása, illetve folytatása szükséges (pl. a foglalkoztatási paktumok keretében).

A Szatmár-Beregi kultúrtáj turisztikai célú fejlesztése: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye komparatív előnyeinek jelentős része az idegenforgalmi potenciálok terén koncentrálódik, vagyis a turizmus fejlesztésével kiaknázhatóak bizonyos versenyelőnyök. Lényeges azonban figyelembe venni, hogy a megye vonatkozásában a turizmus gazdaságfejlesztő ereje igen alacsony, ugyanakkor a megye perifériális válságövezeteiben a turizmus fejlesztése területfejlesztési eszközzé válhat. A Szatmár-Beregi terület rendelkezik olyan adottságokkal, amelyek unikális turisztikai termékké alakíthatóak. A cél elérése érdekében elsősorban vonzerő- és szolgáltatásfejlesztés szükséges, valamint a térségi természeti, kulturális és egyéb attrakciókra épülő komplex turisztikai csomagok kialakítása is indokolt.

Elzárt térségek fizikai izolációjának oldása: a külső perifériális térségekben még mindig gondot jelent, hogy nem épültek ki a megfelelő közlekedési kapcsolatokkal a centrumokkal, a térség nagy részét elkerülik a jelentősebb közlekedési folyosók, illetve sok esetben a már meglévő közlekedési kapcsolatok minősége nem kielégítő. A közlekedési kapcsolatok hiánya, rossz minősége elsősorban

az aprófalvas térségeket sújtja, amelyek a külső perifériákon koncentráltan vannak jelen. A külső perifériák elzártságát, izolációját tovább fokozza a közlekedési kapcsolatok rossz minősége. A külső perifériákon a mobilitás feltételek javítása két beavatkozási területen történik, egyrészt a közúti kapcsolatok fejlesztésén keresztül – hiányzó, vagy korszerűtlen közúti infrastrukturális szakaszok kiépítése, valamint a települések közötti kerékpáros közlekedés infrastrukturális elemeinek kiépítése révén –, másrészt a közúti közösségi közlekedés fejlesztésével, a szolgáltatások minőségének és kiszámíthatóságának fejlesztése révén. Mindemellett fel kell készülni Románia schengeni övezethez való csatlakozására és az ebből fakadó változásokra is.

Külső perifériák közösségeinek fejlesztése: az intézkedés célja az érintett térségek társadalmi-gazdasági leszakadásának mérséklése. Szükségessé válnak az egyének szintjén megvalósuló felzárkózási programok, amelyek hozzájárulnak az inaktív lakosság gazdasági és társadalmi aktivitásának erősödéséhez. Ezeken a területeken a helyi közösségek, a helyi gazdaság társadalmi feltételei megerősítésre szorulnak. A közösségek megújításának feltétele a közösségi kohézió erősítése. Az intézkedés keretében támogatandó tevékenység a térségi szintű esélyteremtő és közösségfejlesztő, a lakosság egészségfejlesztését is szolgáló programok indítása, az emberek bevonása a közösségi munkába, mely támogatja és erősíti a szociális kohéziót, a hátrányos helyzetű csoportok társadalmi integrációját. Emellett szükséges a hátrányos helyzetű csoportok körében a munkába álláshoz elengedhetetlen kompetenciák elsajátításának támogatása, a mentális problémák koncentrált kezelése, a szocializációs háttér stabilizálása, a tehetséges gyerekek kiemelése.

Szociális gazdaság fejlesztése: a külső perifériákon a legerősebb a foglalkoztatók számának visszaesése és a munkanélküliség tartóssá válása. Szükséges olyan alternatív és innovatív foglalkoztatási formák keresése, amely a helyi munkaerőre és a helyi tudásra épít. Ezen a területen különösen fontos a közsféra munkaerőpiaci szerepvállalása. A perifériák felzárkóztatásának legbiztosabb módja, ha a helyi adottságaik figyelembevételével, helyi erőforrások felhasználásával gazdasági fejlődés indítható el. A külső perifériák felzárkóztatásának célja, hogy helyi stratégiák mentén, külső erőforrások bevonásával és a belső erőforrások feltárással lehetőleg közösségi részvétellel zárkozzanak fel és újuljanak meg. Mindezek érdekében innovatív szociális foglalkoztatási programok megvalósítása szükséges.

Intézkedés megnevezése	Kedvezményezett kör
1. Alternatív helyi gazdaságfejlesztés a Szatmár-Beregi térségben	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, civil szervezetek, Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat, képző intézmények
2. A Szatmár-Beregi kultúrtáj turisztikai célú fejlesztése	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, civil szervezetek, egyházak
3. Elzárt térségek izolációjának oldása	önkormányzatok, önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások, magánvállalkozások, NIF Zrt, Magyar Közút Nonprofit Zrt, civil szervezetek, vízügyi igazgatóságok
4. Külső perifériák közösségeinek fejlesztése	önkormányzatok, önkormányzati társulások, önkormányzati szövetségek, önkormányzati közintézmények, képző intézmények, egyházak, nonprofit és civil szervezetek
5. Szociális gazdaság fejlesztése	települési önkormányzatok és társulásaik, önkormányzati szövetségek, nemzetiségi önkormányzatok, önkormányzati intézmények, költségvetési szervek, szociális szövetkezetek, gazdasági szervezetek, egyházi jogi személyek, civil szervezetek, társadalmi célú vállalkozások és a társadalmi célú gazdaság egyéb szereplői

Indikátorok

Intézkedés	Indikátorok		Adatforrás	Gyakoriság
	Output	Eredmény		
1. Alternatív helyi gazdaságfejlesztés a Szatmár-Beregi térségben	A támogatott foglalkoztatási programok száma (db) Program keretében foglalkoztatást elősegítő szolgáltatásokban és tevékenységekben résztvevők száma (fő)	Foglalkoztatottak (15-64 éves) számának növekedése (%) Program elhagyásának időpontjában foglalkoztatásban – beleértve az önfoglalkoztatást – álló résztvevők száma (fő)	KSH EUPR	Évente
2. A Szatmár-Beregi kultúrtáj turisztikai célú fejlesztése	A támogatott attrakciók száma (db) Program keretében turisztikai fejlesztéssel érintett nemzeti parkok, geoparkok, natúrparkok száma (db)	Kereskedelmi szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma (külföldi + belföldi) (db) Vendégéjszakák kereskedelmi szálláshelyeken (db) Magán – és egyéb szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma (db) Magán – és egyéb szálláshelyek vendégszáma (fő)	FAIR EUPR	Évente
3. Elzárt térségek izolációjának oldása	Új vagy felújított közutak hossza (km) Program keretében átépített vagy korszerűsített közutak hossza – nem TENT (km) Kialakított kerékpárforgalmi létesítmények hossza (km) Támogatott célzott kerékpáros infrastruktúra (km) Új közösségi közlekedési kiegészítő létesítmények száma (db)	Közösségi közlekedéssel, kerékpárral közlekedők arányának növekedése (%) Térségközpontok elérési idejének csökkenése (%) Fejlesztéssel érintett/újra létrehozott célzott kerékpáros infrastruktúra éves felhasználói (fő)	KSH, Magyar Közút NZRT EUPR	Évente
4. Külső perifériák közösségeinek fejlesztése	A támogatott közösségi célú programok száma (db) Megvalósított programok száma (db) Hátrányos helyzetűeket célzó programok száma (program keretében) db	Közösségfejlesztés programokban résztvevők száma (fő) A programokkal elért hátrányos helyzetűek száma (fő)	FAIR EUPR	Évente
5. Szociális gazdaság fejlesztése	Támogatott szociális vállalatok száma, program keretében (db)	A program elhagyásának időpontjában foglalkoztatásban – beleértve az önfoglalkoztatást – levő résztvevők száma (fő)		

9. prioritás: A külső perifériák felzárkóztatása²⁴²⁴ Program keretében

Output indikátor	Mérték-egység	Bázisérték (2020)	Célérték (2030)	Adatforrás	Gyakoriság
Program keretében foglalkoztatást elősegítő szolgáltatásokban és tevékenységekben résztvevők száma	fő	0	4 600	EUPR	évente
Program keretében turisztikai fejlesztéssel érintett nemzeti parkok, geoparkok, natúrparkok száma	db	0	1	EUPR	évente
Program keretében átépített vagy korszerűsített közutak hossza – nem TENT	km	0	175	EUPR	évente
Támogatott célzott kerékpáros infrastruktúra	km	0	13,30	EUPR	évente
Hátrányos helyzetűeket célzó programok száma (program keretében)	db	0	170	EUPR	évente
Támogatott szociális vállalatok száma (program keretében)	db	0	4	EUPR	évente

9. Prioritás: A külső perifériák felzárkóztatása					
Eredmény indikátor	Mérték-egység	Bázisérték (2020)	Célérték (2030)	Adatforrás	Gyakoriság
Program elhagyásának időpontjában foglalkoztatásban – beleértve az önfoglalkoztatást – álló résztvevők száma	Fő	0	2 580	EUPR	Évente
Vendégéjszakák kereskedelmi szálláshelyeken	Db	266 295	440 000	KSH	Évente
Fejlesztéssel érintett/újra létrehozott célzott kerékpáros infrastruktúra éves felhasználói	Fő	0	36 900	EUPR	Évente
A programokkal elért hátrányos helyzetűek száma	Fő	0	3 400 ²⁵	EUPR	Évente
Magán – és egyéb szálláshelyeken eltöltött vendégéjszakák száma	Db	48 490 ²⁶ (nem szálloda és panzió, egyéb)	180 000	KSH	Évente
Magán – és egyéb szálláshelyek vendégszáma	Fő	19 357 ²⁷ (nem szálloda és panzió, egyéb)	70 000	KSH	Évente

Indikatív forrásallokáció

Intézkedés	Becsült költségigény (millió Ft)
1. Alternatív helyi gazdaságfejlesztés a Szatmár-Beregi térségben	4 000
2.A Szatmár-Beregi kultúrtáj turisztikai célú fejlesztése	11 000
3.Elzárt térségek izolációjának oldása	50 000
4. Külső perifériák közösségeinek fejlesztése	20 000
5.Szociális gazdaság fejlesztése	20 000

Javasolt területi fókusz

Külső perifériák, Szatmár-Beregi térség.

A kedvezményezett járások besorolásáról szóló 290/2014. (XI. 26.) Korm. rendelet alapján komplex

²⁵ Forrásarányos célérték

²⁶ A COVID járvány miatt torzító a bázisérték

²⁷ A COVID járvány miatt torzító a bázisérték

programmal fejlesztendő járások közül a külső perifériák: Vásárosnaményi, Fehérgyarmati, Mátészalkai, Csengeri járás.

A prioritáshoz kapcsolódó ágazati fejlesztési igények

Ágazati fejlesztési igények elsősorban azokon a területeken jelentkezhetnek, amelyek koordinálása jellemzően állami hatáskörbe tartozik (pl. külső elérhetőség javítása), vagy amelyek finanszírozása ágazati operatív programokból várható (pl. a vidéki területen található gyógyfürdők és környezetük, illetve örökségvédelmi helyszínek komplex fejlesztése).

4.10 10. prioritás: A leszakadó rétegek – ezen belül a romák – felzárkóztatása

Kapcsolódó stratégiai cél

Élhető vidék és felzárkózó külső perifériák – a megye külső perifériáinak komplex felzárkóztatása és a vidéki térségek integrált fejlesztése.

Indoklás

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében országosan az egyik legmagasabb a leghátrányosabb helyzetű térségek száma, ahol az emberek jelentős része küzd napi megélhetési problémákkal, drámai mértékű a mélyszegénységben élő családok száma. A hátrányos helyzetű társadalmi csoportok elsősorban a megye perifériás térségeiben – pl. Szatmár-Beregi térség – koncentrálódnak. Magas közöttük a romák aránya, jelentősen meghaladja a magyarországi megyék átlagát: Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyékben együttesen a magyarországi romák több mint egyharmada él.

A mélyszegénységben élő családok körében igen magas a gyermekkorúak aránya, csekély az időseké, így komoly gondot jelent, hogy az alacsony foglalkoztatottság mellett magas az eltartotti arány, ami alacsony háztartási jövedelmeket produkál.

A munkanélküliségi ráta 7,9% (2019. IV. negyedév), ezen belül magas a tartós munkanélküliek aránya. Az érintett térségekben rendkívül kevés a munkahely, és ezen térségekben nem is várható, hogy – akár középtávon – elegendő számú munkahely jön létre a nyílt munkaerőpiacon a kedvezőtlen gazdasági feltételek következtében. Ugyanakkor a mobilitás is rendkívül alacsony, távolabbi munkahelyekre nem járnak be még azok sem, akik esetleg alkalmasak lennének a nyílt munkaerőpiacon történő elhelyezkedésre. A munkahelyek hiánya mellett gondot okoz az is, hogy a tartós munkanélküliek többsége nem képes megfelelni a nyílt munkaerőpiaci elvárásoknak – sem képzettségben, sem pedig a sikeres munkavégzéshez elengedhetetlen puha készségek tekintetében.

Az alacsony jövedelem rossz – és fokozatosan tovább romló – lakhatási körülményekkel párosul, a leszakadó rurális térségekben és városrészekben egyaránt, ami ezen területek fokozatos szegregációjához vezet. A szegregálódó városrészekben és vidéki területeken az ingatlanok elértéktelenednek, így az ilyen térségekben élő családoknak esélye sincsen arra, hogy máshova költözzenek. Az ingatlanok többségének rossz az energiahatékonysága, így az alacsony ingatlanérték mellé magas „működési költségek” is társulnak: ezért előfordul, hogy még a rendszeres jövedelemmel rendelkező családok sem képesek az energiaszámlákat kifizetni, adósságspirálba kerülhetnek.

A legutóbbi népszámlálás (2011) adatai alapján a félkomfortos, komfort nélküli és a szükséglakások aránya elég magas. A felzárkózással kapcsolatban a jövőben a lakhatás megoldása prioritás lesz, már most is vannak olyan programok, melyek ezek megoldását szolgálják, a „Felzárkózó települések” programba bekerült és bekerülő települések esetén pedig ennek megoldása kardinális kérdés. A rossz lakhatási körülmények a gyermeket és szülőt egyaránt megviselhetik, magasabb egészségügyi kockázattal jár és nő az iskolai lemorzsolás veszélye is, ezért további beavatkozásokra van szükség.

A leszakadó városi és vidéki térségekben alacsony az átlagos képzettségi szint, gyenge az iskolai teljesítmény és magas a korai iskolaelhagyók aránya. Vannak olyan térségek, ahol az oktatás infrastrukturális feltételei sem megfelelőek, illetve gyakran nem állnak rendelkezésre a megfelelő erőforrások arra, hogy az iskola kezelje a sajátos, speciális oktatási és nevelési igényeket a családok aktív bevonásával.

Végül, de nem utolsósorban a leszakadó térségekben az egészségi állapot is lényegesen rosszabb az átlagostól: alacsonyabb a születéskor várható átlagéletkor, az életmódból, életkörülményekből fakadóan magas a halált okozó betegségek kialakulásának kockázata. Kevesen vesznek részt szűrőprogramokban, a megelőzés szerepe korlátozott.

Kapcsolódás a releváns, 2021-2027 közötti programozási időszak európai uniós szakpolitikai célkitűzéseivel és egyedi célkitűzéseivel

4. Szociálisabb Európa:

- a munkaerőpiacok hatékonyságának növelése, és a minőségi munkavállalás javítása a szociális innováció és infrastruktúra fejlesztésével;
- infrastruktúrafejlesztés révén hatékonyabb hozzáférés inkluzív és minőségi szolgáltatásokhoz az oktatás, a képzés és az egész életen át tartó tanulás területén;
- a marginalizált közösségek, migránsok és hátrányos helyzetű csoportok társadalmi-gazdasági integrációjának fokozása integrált intézkedések – többek között lakhatás és szociális szolgáltatások – révén;
- az egészségügyi ellátás egyenlő igénybevétele lehetőségének biztosítása infrastruktúra-fejlesztés révén, ideértve az alapellátást is

ESZA+ kapcsolódó egyedi célkitűzései:

1. a foglalkoztatásba való bejutás javítása minden munkanélküli, különösen pedig a fiatalok és a tartósan munkanélküliek, valamint az inaktív személyek számára, előmozdítva az önfoglalkoztatást és a szociális gazdaságot;
3. a nők munkaerőpiaci részvételének előmozdítása, a munka és a magánélet megfelelőbb egyensúlya, ideértve a gyermekgondozás igénybevételét, az egészségügyi kockázatokra is figyelmet fordító, egészséges és megfelelően kiigazított munkakörnyezetet, a munkavállalók, a vállalkozások és a vállalkozók változáshoz való alkalmazkodását, valamint az aktív és egészséges öregedést;
5. a minőségi és befogadó oktatásba és képzésbe való egyenlő bejutás és ezek elvégzése, különösen a hátrányos helyzetű csoportok számára, a kisgyermekkori neveléstől és gondozástól az általános és a szakmai oktatáson és képzésen keresztül a felsőoktatásig, valamint felnőttoktatás és -tanulás, ideértve a tanulási mobilitás előmozdítását mindenki számára;
7. az aktív befogadás ösztönzése, többek között az esélyegyenlőség és az aktív részvétel előmozdítása, valamint a foglalkoztathatóság javítása érdekében;
8. harmadik országok állampolgárai és marginalizált közösségek – például a romák – társadalmi-gazdasági integrációjának előmozdítása;
9. a minőségi, fenntartható és megfizethető szolgáltatásokhoz való egyenlő és időben történő hozzáférés megerősítése; a szociális védelmi rendszerek korszerűsítése, ideértve a szociális védelemhez való hozzáférés előmozdítását is; az egészségügyi rendszerek és tartós ápolási-gondozási szolgáltatások hozzáférhetőségének, hatékonyságának és rezilienciájának javítása;
10. a szegénységgel vagy társadalmi kirekesztéssel fenyegetett, többek között a legrászorultabb személyek társadalmi integrációjának előmozdítása;
11. az anyagi depriváció kezelése étel- és/vagy alapvető anyagi támogatás nyújtása a legrászorultabbaknak, többek között kísérő intézkedésekkel.

A prioritás keretében tervezett intézkedések

A mélyszegénységben élők – kiemelten a romák – problémáinak kezelése, a leszakadó városi és vidéki térségek további végleges leszakadásának megállítása a kormányzati intézkedések, szabályozási lépések mellett helyi szinten integrált beavatkozásokat követel meg, idő- és forrásigényes és csak fokozatosan hajtható végre. A konkrét megoldásokat, beavatkozásokat minden leszakadó térségben a helyi közösség aktív bevonásával kell meghatározni és megvalósítani is.

A szükséges beavatkozások egymással szorosan összefüggő, egymást erősítő intézkedésekre bonthatóak:

- A hátrányos helyzetű csoportok lakhatási körülményeinek javítása
- A hátrányos helyzetű csoportok, illetve térségek foglalkoztatási helyzetének javítása, alternatív helyi foglalkoztatás erősítése
- Célzott oktatási-nevelési intézkedések hátrányos helyzetű csoportok számára, lemorzsolódás csökkentése (csökkenjen a hátrányos helyzetű gyermekek társadalmi lemaradása, gyengüljenek a szegénység átörökítésének tendenciái)
- A hátrányos helyzetű csoportok, közösségek egészségi állapotának javítása

- **Közösségfejlesztés**

Az intézkedések célja a szegénységben vagy társadalmi kizáródásban élők arányának csökkentése. Az egyes intézkedések az alábbi területeket foglalják magukban.

A hátrányos helyzetű csoportok lakhatási körülményeinek javítása: az intézkedés keretében tervezett tevékenységek közé tartozik a szociális bérlakások kialakításának támogatása, a hátrányos helyzetű családok lakásainak energiahatékonysági fejlesztésének támogatása, a leromlott városrészek szociális városrehabilitációja, valamint az érintett települések, településrészek szociális, oktatási és egészségügyi létesítményeinek infrastrukturális korszerűsítése, új létesítmények kialakítása, a szolgáltatások elérhetőségének javítása.

A hátrányos helyzetű csoportok, illetve térségek foglalkoztatási helyzetének javítása, alternatív helyi foglalkoztatás erősítése: olyan – munkavállalásra és képzésre ösztönző – eszközök alkalmazása indokolt, amelyek fókuszában a nyílt munkaerőpiac és a gazdaság fejlesztése áll (az állami beavatkozások körének csökkenő mértékű jelenlétével számolva). Meg kell találni azokat az eszközöket, amelyekkel az érintett társadalmi csoportok és a felnövekvő generációk munkaerőpiaci integrációja és mobilitása elősegíthető. Az intézkedés keretében szükséges a helyi termékek fejlesztésének, előállításának és értékesítésének támogatása, valamint a munkába állást szolgáló szak- és átképzési programok támogatása, illetve speciális, támogatott foglalkoztatással összekapcsolt szak- és átképzési programok támogatása. Fontos feladat a szociális gazdaság fejlesztése helyi termékek előállítását, helyi szolgáltatásokat biztosító szociális foglalkoztatási kezdeményezések révén. További cél a speciális csoportok tagjainak munkaerőpiaci integrációját segítő mentori program megvalósításának támogatása, akár foglalkoztatási paktum keretében.

Célzott oktatási-nevelési intézkedések hátrányos helyzetű csoportok számára, lemorzsolódás csökkentése: az intézkedés célja, hogy csökkenjen a hátrányos helyzetű gyermekek társadalmi lemaradása, gyengüljenek a szegénység átöröklésének tendenciái. Jelentős szerepet játszanak a lemorzsolódás csökkentésében a társadalmi felzárkózás intézményrendszerének egyik fontos elemeként a megyében működő tanodák. A köznevelés lehetőséget nyújt a sportprogramokba való bekapcsolódás ösztönzésére is. Az intézkedés keretében tervezett tevékenységek közé tartozik a speciális felzárkózási és tehetséggondozó programok megvalósításának támogatása, és a hátrányos helyzetű térségek oktatási infrastruktúrájának fejlesztése.

A hátrányos helyzetű csoportok, közösségek egészségi állapotának javítása: az intézkedés keretében szükséges az egészségügyi infrastruktúra javítása az érintett közösségekben, helyi kapacitások (felkészített védőnők) biztosítása a hátrányos helyzetű csoportok körében megvalósuló folyamatos egészségnevelés érdekében. További feladat a célzott szűrőprogramok és a megelőzést segítő tudatosító és életmód programok megvalósításának támogatása.

Közösségfejlesztés: az intézkedés célja az érintett közösségek fejlesztése, ennek keretében a lakosság identitástudatának erősítése, közösségfejlesztést és társadalmi befogadást erősítő térségi programok szervezése, valamint a területi hátrányok felszámolását segítő közösségfejlesztő és esélyteremtő programok megvalósítása.

Az egyes intézkedések csak integrált módon valósíthatóak meg, külön-külön nem érik el céljukat, ezért nagyon fontos, hogy végrehajtásuk során a helyi sajátosságokat és az egyéni élethelyzeteket is figyelembe kell venni. Egyúttal hangsúlyozni kell, hogy nem szigetszerű vagy egyedi intézkedésekre, hanem egymásra épülő, szinergikus programokra van szükség.

Nagyon fontos továbbá, hogy az intézkedések eredményességéhez elengedhetetlen a professzionális mentori támogatás megteremtése, melynek keretében helyben jelenlévő, felkészült mentorok az egyes családok szintjén biztosítanak napi szintű segítséget.

A megye célja a Kormány által elindított Felzárkózó Települések hosszú távú programjával, valamint a Gazdaságélénkítő programmal való együttműködés.

- A Kormány a 1404/2019. (VII. 5.) Korm. határozattal indította útjára a „Felzárkózó települések” (FETE) hosszú távú programját, amely az ország 300 leghátrányosabb helyzetű településén átfogó beavatkozásokkal támogatja a társadalmi felzárkózást. A munka koordinálását a Magyar Máltai Szeretetszolgálat, valamint miniszterelnöki biztos végzi, a végrehajtás szakmai támogatását a Belügyminisztérium biztosítja. A 300 település szakaszosan kerül bevonásra a Magyar Máltai Szeretetszolgálat (MMSZ) szakmai irányításával, karitatív, civil és egyházi szervezetek megvalósításában.

- A Kormány az 1743/2018. (XII. 20.) Korm. határozattal, az 1206/2019. (IV. 18.) Korm. határozattal, továbbá az 1403/2019. (VII. 5.) Korm. határozattal döntött a Gazdaságélénkítő Programról (majd az 1186/2020. (IV. 28.) Korm. határozattal annak folytatásáról), amelynek célja elsődlegesen a helyi munkahelyteremtés, a helyi gazdaság erősítése, a gazdaságilag elmaradottabb térségek gazdasági, munkaerőpiaci hátrányának csökkentése. A programba olyan települések kerülnek bevonásra, ahol a szociális és a gazdasági fejlesztés alapjai adottak. 445 ilyen település került kiválasztásra. A települések bevonása szakaszosan történik ezen program esetén is.

Intézkedés	Kedvezményezettek
1. A hátrányos helyzetű csoportok lakhatási körülményeinek javítása	önkormányzatok, egyházak, civil szervezetek
2. A hátrányos helyzetű csoportok, illetve térségek foglalkoztatási helyzetének javítása, alternatív helyi foglalkoztatás erősítése	önkormányzatok, civil szervezetek, egyházak, Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat, oktatási/képzési intézmények, Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Kormányhivatal, Társadalmi Esélyteremtési Főigazgatóság
3. Célzott oktatási intézkedések hátrányos helyzetű csoportok számára, lemorzsolódás csökkentése	kulturális és egyéb intézmények és azok fenntartói, önkormányzatok, civil szervezetek, alapítványok, egyházak, köznevelési intézmények és azok fenntartói
4. A hátrányos helyzetű csoportok, közösségek egészségi állapotának javítása	önkormányzatok, egészségügyi szolgáltatók, közfinanszírozott egészségügyi, szociális és gyermekjóléti, gyermekvédelmi szolgáltatók, közhasznú, illetve civil szervezetek, egyházak, önkormányzati és állami tulajdonú szervezetek és intézmények
5. Közösségfejlesztés	önkormányzatok, önkormányzati intézmények, civil szervezetek, egyházak, képző intézmények

Indikátorok

Intézkedés	Indikátorok		Adatforrás	Gyakoriság
	Output	Eredmény		
1. A hátrányos helyzetű csoportok lakhatási körülményeinek javítása	Új szociális bérlakások (m ²) Felújított lakások száma (db) Támogatott városrészek száma (db) A korszerűsített / hozzáférhetővé tett intézmények száma (db) Program keretében új vagy korszerűsített lakások kapacitása (fő) Fejlesztéssel érintett akciótérület száma (db)	Jobb lakhatási körülmények között élő háztartások száma (db) Program eredményeként integrált területre költözők száma (fő)	KSH FAIR EUPR	Évente
2. A hátrányos helyzetű csoportok, illetve térségek foglalkoztatási helyzetének javítása, alternatív helyi foglalkoztatás erősítése	Támogatott helyi termékek száma (db) A szak- és átképzési programokban résztvevők száma (fő) Támogatott szociális vállalatok száma (db) A mentori támogatással érintett családok száma (db)	Programból való kilépéskor foglalkoztatott résztvevők (fő)	KSH, ÁFSZ FAIR EUPR	Évente
3. Célzott oktatási intézkedések hátrányos helyzetű csoportok számára, lemorzsolódás csökkentése	Programokba bevont hátrányos helyzetű tanulók száma (roma tanulók) (db) Felújított vagy új oktatási infrastruktúra (m ²) Fejlesztett, 3-6 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma (db) Újonnan létrehozott, 3-6 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma (db) A fejlesztés révén létrejövő, megújuló szociális alapszolgáltatások és gyermekjóléti alapellátások száma (db) Fejlesztett óvodai ellátással rendelkező települések száma (db)	A korai iskolaelhagyók száma az érintett településeken (fő) Fejlesztett, 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma (db) Újonnan létrehozott, 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma (db) Új vagy korszerűsített gyermekgondozási létesítmények éves felhasználói (fő)	FAIR EUPR	Évente

Intézkedés	Indikátorok		Adatforrás	Gyakoriság
	Output	Eredmény		
	Korszerűsített köznevelési intézmények száma (db) Az új vagy korszerűsített oktatási létesítmények osztálytermi kapacitása (db)	Új vagy korszerűsített oktatási létesítmények éves felhasználói (fő)		
4. A hátrányos helyzetű csoportok, közösségek egészségi állapotának javítása	Támogatott egészségügyi infrastruktúra kapacitás (fő) Támogatott programok száma (db) Fejlesztéssel érintett egészségügyi alapellátást nyújtó szolgálatok (benne: házi orvos, házi gyermekorvos, fogorvosi, védőnői szolgálat és kapcsolódó ügyeleti ellátás, iskola-egészségügyi ellátás) száma (db) Fejlesztett egészségügyi szolgáltatásokkal rendelkező települések száma (db)	A programokkal, szolgáltatásokkal elért hátrányos helyzetű emberek száma (fő) Az új vagy korszerűsített egészségügyi ellátó létesítmények éves felhasználói (fő)	FAIR, KSH EUPR	Évente
5. Közösségfejlesztés	A helyi identitástudatot formáló akciók, programok száma (db) A közösségfejlesztést és társadalmi befogadást erősítő programok száma (db) Hátrányos helyzetűeket célzó programok száma (program keretében) (db)	Közösségfejlesztő programokban résztvevők száma (fő) Programokkal elért hátrányos helyzetűek száma (fő)	FAIR EUPR	Évente

10. prioritás: A leszakadó rétegek – ezen belül a romák - felzárkózása ²⁸					
Output indikátor	Mérték-egység	Bázisérték (2020)	Célérték (2030)	Adatforrás	Gyakoriság
Program keretében új vagy korszerűsített lakások kapacitása	fő	0	120	EUPR	évente
Fejlesztéssel érintett akcióterület száma	db	0	32	EUPR	évente
A fejlesztés révén létrejövő, megújuló szociális alapszolgáltatások és gyermekjóléti alapellátások száma	db	0	25	EUPR	évente
Fejlesztéssel érintett egészségügyi alapellátást nyújtó szolgálatok (benne: házi orvos, házi gyermekorvos, fogorvosi, védőnői szolgálat és kapcsolódó ügyeleti ellátás, iskola-egészségügyi ellátás) száma	db	0	38	EUPR	évente
Fejlesztett egészségügyi szolgáltatásokkal rendelkező települések száma	db	0	15	EUPR	évente
Fejlesztett, 3-6 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	0	1 750	EUPR	évente
Újonnan létrehozott, 3-6 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	0	70	EUPR	évente
Fejlesztett óvodai ellátással rendelkező települések száma	db	0	15	EUPR	évente
Korszerűsített köznevelési intézmények száma	db	0	50	EUPR	évente
Az új vagy korszerűsített oktatási létesítmények osztálytermi kapacitása	db	0	19 460	EUPR	évente
Hátrányos helyzetűeket célzó programok száma (program keretében)	db	0	170	EUPR	évente

²⁸ Program keretében

10. prioritás: A leszakadó rétegek – ezen belül a romák - felzárkózása					
Eredmény indikátor	Mértékegység	Bázisérték (2020)	Célérték (2030)	Adatforrás	Gyakoriság
Program eredményeként integrált területre költözők száma	fő	0	50	EUPR	évente
Fejlesztett, 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	0	165	EUPR	évente
Újonnan létrehozott, 0-3 éves gyermekek elhelyezését biztosító férőhelyek száma	db	0	45	EUPR	évente
Az új vagy korszerűsített egészségügyi ellátó létesítmények éves felhasználói	fő	0	268 000	EUPR	évente
Új vagy korszerűsített gyermekgondozási létesítmények éves felhasználói	fő	0	350 ²⁹	EUPR	évente
Új vagy korszerűsített oktatási létesítmények éves felhasználói	fő	0	1 700 ³⁰	EUPR	évente
Programokkal elért hátrányos helyzetűek száma	fő	0	4 000 ³¹	EUPR	évente

Indikatív forrásallokáció

Intézkedés	Becsült költségigény (millió Ft)
1. A hátrányos helyzetű csoportok lakhatási körülményeinek javítása	10 000
2. A hátrányos helyzetű csoportok, illetve térségek foglalkoztatási helyzetének javítása, alternatív helyi foglalkoztatás erősítése	10 000
3. Célzott oktatási intézkedések hátrányos helyzetű csoportok számára, lemorzsolódás csökkentése	3 000
4. A hátrányos helyzetű csoportok, közösségek egészségi állapotának javítása	6 000
5. Közösségfejlesztés	2 000

Javasolt területi fókusz

A megye teljes területe, kiemelten a leghátrányosabb helyzetű térségek (Baktalórántháza, Csenger, Fehérgyarmat, Mátészalka, Nyírbátor és Vásárosnamény térsége).

A prioritáshoz kapcsolódó ágazati fejlesztési igények

Kifejezetten ágazati fejlesztési igény nem jelentkezik a prioritáshoz kapcsolódóan, azonban a fejlesztések során figyelembe kell venni azokat a stratégiai dokumentumokat és irányelveket, amelyek a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkózására fókuszálnak.

²⁹ Forrásarányos célérték

³⁰ Forrásarányos célérték

³¹ Forrásarányos célérték

5 CÉLOK ÉS PRIORITÁSOK KÖZÖTTI KAPCSOLATOK BEAZONOSÍTÁSA

A megfogalmazott stratégiai célok elérése érdekében támogató prioritások kerültek meghatározásra. Az átfogó és stratégiai célok összefüggéseit a 3.2.1 fejezet mutatja be részletesen. A stratégiai célok rendszeréhez hasonlóan a prioritások egy része **tematikus** (a megye teljes területét érintő, ágazati szemléletű prioritások), míg más részük **területi** fókuszú. A megfogalmazásra került prioritások egy adott stratégiai cél elérését szolgálják, ennek köszönhetően a célok és prioritások közötti kapcsolat egyértelműen és világosan ábrázolható.

A 4 tematikus stratégiai cél elérése érdekében négy tematikus prioritást jelöl ki a megyei területfejlesztési koncepció, amelyek a megye fejlődése szempontjából legfontosabb gazdasági, társadalmi és környezeti kihívásokra reagálnak. A területi célok 3 fő területi szintre fókuszálva fogalmazzák meg a fejlesztési célkitűzéseket, ezekhez kapcsolódóan hat területi szintű prioritás került kijelölésre. A megyeszékhely fejlesztésén túl önálló prioritást képez a decentrumok fejlesztése, és önálló prioritás a járásközpontok és kisvárosok fejlesztése. A vidéki, periférikus térségek fejlesztésének céljához három prioritás kapcsolódik, amelyek egyrészt a vidéki térségek, másrészt a külső perifériák, harmadrészt a leszakadó társadalmi rétegek felzárkózására, fejlesztésére irányulnak. A leszakadó rétegek – ezen belül a romák – felzárkózása ugyanakkor nem csupán területi szintű, hanem horizontális jellegű prioritás.

A stratégiai célok és a prioritások kapcsolatát a következő ábra mutatja be:

* horizontális jellegű prioritás

6 A TERVEZÉSKÍSÉRŐ ELJÁRÁSOK

Területi hatásvizsgálat

A megyei területfejlesztési program kidolgozásával párhuzamosan készült a területi hatásvizsgálat a 2/2005 (I.11.) és a 218/2009 (X.6.) Kormányrendeletek tartalmi és eljárásrendi követelményeinek figyelembevételével. A hatásvizsgálat megállapításai a területfejlesztési program környezeti és társadalmi szempontú fenntarthatóságának biztosítását szolgálja az életminőség javítását célul kitűző gazdasági fejlődés mellett.

A területfejlesztési koncepció területi hatásvizsgálata során a környezeti, társadalmi és gazdasági tényezőkre gyakorolt hatásokat tárjuk fel a jövőkép-átfogó célok, stratégiai és horizontális célok megvalósulása, illetve azok elmaradása esetén. A hatásvizsgálat a dokumentumban megfogalmazott és kidolgozott prioritások mentén történik.

A következőkben ismertetjük, hogy a beavatkozások által generált környezeti, társadalmi és gazdasági hatásokat érintő irányelvek hogyan épülnek be a prioritásokba. A további információkat a hatásvizsgálat részletes dokumentációja tartalmazza.

A beavatkozások által generált környezeti hatásokat érintő irányelvek beépülése a prioritásokba

Építés és rekonstrukció esetében alapvető követelmény, hogy az új épület a legjobb energiahatékonyságú besorolásba kerüljön, felújítás esetében pedig javuljon az épület energiahatékonysága. A fejlesztések kiválasztásánál előnyt élveznek azok, amelyek részben vagy egészében megújuló energiaforrás felhasználásával kívánják energetikai szükségletüket biztosítani. A technológiai fejlesztések közül azokat lehet támogatni, amelyek nem növelik a környezeti terhelést és a legjobb az energia hatékonyságuk.

A **közlekedési fejlesztések** esetében a környezeti szempontból nagyobb terheléseket okozó közlekedési formák kiváltása indokolt környezetbarát megoldásokkal a környezeti terhelés csökkentése érdekében:

- A leginkább környezetterhelő közlekedési terület a városi közlekedés, amely elsősorban a megyeközpontban és a decentrumokban jelentős, de esetenként a kisebb városokban is nehezen kezelhető állapotot okoz (például a parkolás szempontjából). Olyan beavatkozásokat javasolt megvalósítani a városokban, amelyek az egyéni, személygépjárművel történő közlekedés ellensúlyozására növelik a közösségi közlekedés, valamint a kerékpáros és gyalogos közlekedés arányát.
- A távolsági közlekedés fejlesztésén belül a vasúti közlekedés támogatása a meghatározó. A vasútfejlesztés országos hatáskörű tevékenységei közé tartozik a 100-as és a 80-as számú vasúti fővonalak 160 km/h-ra fejlesztése, valamint a minőségi, megbízható vasúti szolgáltatások országos szintű megvalósítása. A térségben kiemelt jelentőséggel bír a 110-es vasútvonal is, amely Debrecen és Mátészalka között további három várost (Nyírbátort, illetve Hajdú-Bihar megyében Hajdúsámsont és Nyíradonyt) fűz fel. A munkaerő mobilitását nagymértékben segítené a vasútvonal teljeskörű felújítása és egy ütemes menetrend összeállítása. A vasútfejlesztések másik fontos pillére a közúti teherforgalom áterelése a vasútra.

Minden **mezőgazdasági** tevékenységnél fontos, hogy minél kevésbé környezetterhelő módon valósuljon meg a termény előállítása, minél kevesebb mesterséges, vegyi anyagot használjanak, továbbá figyelmet kell fordítani a vízkészletekkel való takarékosagra. A helyi piacok működtetése során előnyben kell részesíteni azokat a kistermelőket, akik a helyi termékeket a lehető legkisebb környezeti terheléssel állítják elő.

A környezet védelme szempontjából megfogalmazott irányelvek közül a program több prioritásában is megjelenik a **helyi termékek** előállításának támogatása, a helyi alapanyagok hasznosítása, a helyi termékek fogyasztásának ösztönzése. Az irányelv érvényesülésével csökken a termékek szállításából adódó környezeti terhelés mértéke. E tekintetben jelentős lépések érhetők el például azzal, ha a nagyobb városok ellátásában lényegesen nagyobb arányt képviselnek a városkörnyékről származó mezőgazdasági és kézműves élelmiszeripari termékek.

Turisztikai fejlesztések tervezése és megvalósítása során elvárás, hogy jelenjenek meg a környezet védelme érdekében megfogalmazott beavatkozások, intézkedések.

A **kulturális örökség védelme** érdekében fontos alapelv, hogy ahol valamilyen funkció kialakítható új infrastrukturális fejlesztés nélkül, akkor a meglévő kulturális értékek védelme kiemelt szempont legyen a beruházások tervezése, kivitelezése során.

Az egész program integrált része a **környezeti fenntarthatósággal kapcsolatos szemléletformálás** a lakossági és a vállalkozói szektor számára egyaránt. A környezettudatosság növelése több szinten megjelenik a lakosok életében: média felületeken (televízió, újságok, rádió, internet), programok, előadások, képzések formájában, alap- és középszintű oktatás keretében.

A beavatkozások által generált gazdasági és társadalmi hatásokat érintő irányelvek beépülése a prioritásokba

A megyei gazdaságfejlesztési célkitűzések megvalósítását alapvetően két irányból javasolt megközelíteni:

- egyfelől a **megyébe kívülről áramló bevételek növelése** által, amelynek egyik legfőbb eleme az exportorientált vállalkozások fejlesztése úgy, hogy minél nagyobb arányban helyi alapanyagokat és helyi humán erőforrást használjanak fel a versenyképes exporttermékek előállításához;
- másfelől több prioritásban megjelenik a helyi fogyasztás ösztönzése, a helyi piacok létrehozásának támogatása, a helyi termékek előállítása, ezáltal **az itt megtermelt jövedelmek a megyében maradnak.**

A program egészét átívelően kell érvényesülnie a befogadó növekedés horizontális cél megvalósulásának – illeszkedve az EU „Szociálisabb Európa” szakpolitikai célkitűzéséhez. Ezt több eszközzel is elő lehet segíteni:

- Társadalmi szempontból a legjelentősebb problémákkal a megye periferiáin találkozunk, ezért a periferiák helyzetével a program külön prioritást határozott meg. A **leghátrányosabb helyzetű térségek** problémáinak megoldása komplex és integrált fejlesztéseket követel.
- A stratégiai program egyik prioritásaként jelenik meg a **mélyszegénységben élők** és azon belül a roma lakosság helyzete. E társadalmi rétegek életminőségét komplex módon, az oktatási, lakhatási és foglalkoztatási helyzetük fejlesztésével lehet javítani.
- Az **oktatás** minden szintjén – különös tekintettel az alapfokú oktatás és a szakképzés területén – fontos intézkedés a hátrányos helyzetű tanulók segítése a korai iskolaelhagyók számának csökkentése érdekében.
- A megvalósuló infrastrukturális fejlesztéseknél alapvető követelmény a **hozzáférhetőség biztosítása a fogyatékkal élők számára.**
- A társadalom biztonságérzetének alapja a **megélhetés** biztosítása. A program ezért a rendszeres jövedelemszerzés biztosítását minél szélesebb rétegeknek kívánja megteremteni, így kiemelt elemként jelenik meg a szociális gazdaságfejlesztés.

Emellett fontos integráltan megközelíteni a koronavírus okozta negatív gazdasági és társadalmi folyamatokat (pl. munkanélküliség növekedése, egyes ágazatok súlyos recessziója, ingatlanpiaci egyensúlytalanságok, kiskereskedelmi folyamatok átalakulása, kultúrafogyasztás színterének megváltozása), és olyan komplex megoldásokat kínálni a kezelésükre, amelyek nemcsak ellensúlyozni képesek a kedvezőtlen hatásokat, hanem alkalmasak arra is, hogy – hasonló, előre nem látható – veszélyhelyzet esetén mérsékelni is tudják azok bekövetkezési valószínűségét.

7 VÉGREHAJTÁSBAN KÖZREMŰKÖDŐ SZERVEZETEK

Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területfejlesztési programja keretében megvalósításra kerülő **prioritások végrehajtásának szervezeti háttérét** egyrészt a 2021-2027-es európai uniós források felhasználásáért felelős **hazai** intézményrendszer, másrészt ennek **megyei** intézményi háttere képezi.

Valamennyi, a 2021-2027 közötti európai uniós fejlesztési források felhasználását biztosító **operatív program (OP)** esetében az **irányító hatóság (IH)** egy adott szakminisztériumban kerül elhelyezésre, a pontos felosztás később kerül meghatározásra (várhatóan az Agrárminisztérium, az Emberi Erőforrások Minisztériuma, az Innovációs és Technológiai Minisztérium és a Pénzügyminisztérium vesz majd részt a végrehajtás koordinációjában). A végrehajtás bizonyos adminisztratív, pénzügyi és technikai feladatainak elvégzésére minden irányító hatóság ki fog jelölni egy **közreműködő szervezetet (KSZ)**, ez a TOP Plusz esetében várhatóan továbbra is a Magyar Államkincstár lesz.

A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény (Tftv.) 14/A értelmében az egy régió területén működő megyei közgyűlések elnökei **regionális területfejlesztési konzultációs fórumot** működtetnek. A konzultációs fórum eljár a regionális döntést, állásfoglalást, véleményezést igénylő ügyekben; összehangolja a megyei önkormányzatok döntéshozatalát; képviseli a megyei önkormányzatok egyező döntését, mint a régió álláspontját.

A megyei és a megyében lévő megyei jogú város területfejlesztési elképzeléseinek egyeztetési és információáramlási eszköze a **megyei területfejlesztési konzultációs fórum** (Tftv. 14/B). A konzultációs fórumnak előzetesen állást kell foglalnia a megyei közgyűlés területfejlesztést érintő ügyeiben, a fórum véleményét a megyei közgyűlés ülésén a vonatkozó napirend tárgyalásakor ismertetni szükséges.

A **Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat** a TOP Plusz végrehajtásának helyi szintű koordinációját végzi, valamint szakmailag segíti a megye potenciális kedvezményezettjeit (projektgazdáit) abban, hogy az ágazati OP-khoz megfelelő projektjavaslatokat, pályázatokat készítsenek – elősegítve ezáltal a megyei célkitűzések teljesítését.

A megyei intézményrendszeren belül a **döntéshozói** szintet a Megyei Közgyűlés jelenti. A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat Közgyűlésének bizottságai az alábbiak:

- Ügyrendi, Jogi és Pénzügyi Bizottság,
- Terület- és Vidékfejlesztési Bizottság,
- Nemzetközi Kapcsolatok és Határmenti Együttműködés Bizottsága.

Területfejlesztési feladatokat a 8 tagból álló Terület- és Vidékfejlesztési Bizottság lát el, főbb feladatai közé tartozik többek között a megye szempontjából fontos nagy projektek és térségi projektek készítésének kezdeményezése, a megye elmaradott térségeinek felzárkóztatására vonatkozó programok kidolgozásának kezdeményezése.

A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Önkormányzat Hivatal szervezeti egységei az alábbiak:

- Elnöki Titkárság,
- Önkormányzati Osztály,
- Pályázati és Projekt Osztály,
- Költségvetési Osztály.

Területfejlesztési feladatokat elsősorban a Pályázati és Projekt osztály munkatársai látnak el.

A partnerségi terv alapján egy Irányító Csoport és három munkacsoport (Önkormányzati Partnerségi Munkacsoport, Gazdasági Partnerségi Munkacsoport, Intézményi és Társadalmi Kapcsolatok Partnerségi Munkacsoport) jött létre. A munkacsoportok összetétele garantálja a gazdasági és civil szervezetek bevonását is – elsősorban a tervezési folyamatokba, a végrehajtásban szerepük inkább közvetettnek tekinthető.

8 A VÉGREHAJTÁS ÉS A FINANSZÍROZÁS INTÉZMÉNYI ÉS ELJÁRÁSRENDI RENDSZERÉNEK ÁTFOGÓ BEMUTATÁSA

Annak érdekében, hogy a programban meghatározott intézkedéseket minél nagyobb arányban meg lehessen valósítani, szükséges egy stabil finanszírozási és intézményi háttér megteremtése, amelynek kereteit országos szinten lehet és kell kialakítani. A megyei program végrehajtásának finanszírozása – az elmúlt évtizedekhez hasonlóan – elsősorban európai uniós forrásokból valósulhat meg a 2021-2027 közötti időszakban, ezért az intézményrendszeri és eljárásrendi keretek felvázolásakor **az EU-s programok lebonyolítását biztosító hazai rendszerek elemeit kell elsődlegesen figyelembe venni**. Az erre vonatkozó részletes szabályozások még nem állnak rendelkezésre, de azzal az előfeltételezéssel lehet élni, hogy a minél gyorsabb végrehajtás érdekében a jelenlegi struktúrák fognak tovább működni. Mindezek alapján az országos intézményi és eljárásrendi rendszer bemutatására később kerül sor.

A területfejlesztésről és a területrendezésről szóló 1996. évi XXI. törvény 11. §-a értelmében a területfejlesztési tervek végrehajtásával kapcsolatban a **megyei önkormányzat** dönt a hatáskörébe utalt fejlesztési források felhasználásáról, illetve figyelemmel kíséri az operatív programok megyében jelentkező feladatainak megvalósítását a megyei jogú városok önkormányzata kötelező bevonásával, észrevételei figyelembevételével. Mindezek mellett a monitoring bizottság vagy más döntéshozó szerv útján közreműködik a területi operatív program irányításában, megvalósításában. A megyei önkormányzat ezen túlmenően nyomon követi és értékeli saját megyei területfejlesztési koncepciójának és területfejlesztési programjának végrehajtását, továbbá más megyei önkormányzatokkal és az államigazgatási szervekkel közösen, monitoring bizottság vagy más döntéshozó szerv útján közreműködik a határon átnyúló nemzetközi fejlesztési programok irányításában, részt vesz azok lebonyolításában, végrehajtásában.

További részleteket a végrehajtás intézményrendszerével kapcsolatosan a 7. fejezet tartalmaz.

A tervezett beavatkozások indikatív költségeit az egyes prioritások leírása tartalmazza. Ahogy a fejezet elején jeleztük, a megvalósítás tervezhető finanszírozási keretét elsősorban az európai uniós források jelentik, így lényegében valamennyi prioritás és intézkedés esetében uniós támogatási alapok bevonására lehet építeni, amelyet kiegészíthetnek hazai költségvetési források és az önerő.

A helyi önkormányzatok szabadon felhasználhatják a tervezett fejlesztésekre **saját bevételeiket**, amelyek azonban a koronavírus-járvány negatív hatásainak ellensúlyozására bevezetett kormányzati intézkedések miatt jelentős mértékben lecsökkentek.

Állami fejlesztési előirányzatok főként az EU-s támogatások hazai társfinanszírozásaként jelennek meg, a kizárólag magyar költségvetésből finanszírozott támogatási programok száma és összege bizonytalan, de néhány mindenképpen kiemelendő Szabolcs-Szatmár-Bereg megye szempontjából:

- az Irinyi Terv a vállalkozások versenyképességének erősítéséhez járul hozzá vissza nem térítendő támogatások formájában;
- szintén az üzleti szereplőkre fektetik a hangsúlyt a HEPA Magyar Exportfejlesztési Ügynökség és Nemzeti, Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal támogatásai;
- a Kisfaludy Program elsősorban a turisztikai szálláshelyfejlesztéseket támogatja (2030-ig mintegy 300 milliárd forinttal);
- a Jelenlét Program a hátrányos helyzetűek felzárkózását segíti;
- a Közfoglalkoztatási Program a helyi szinten kezelhető munkaerőpiaci problémák enyhítésében játszik szerepet;
- a Magyar Falu Program kisléptékű fejlesztéseket támogat a vidéki térségek népességmegtartó erejének növelése céljából;
- a Modern Városok Program elsősorban a centrumfunkciókat betöltő és gazdasági húzóerőt képviselő megyei jogú városok fejlesztésére fókuszál;
- a Nemzeti Együttműködési Alap a civil szervezetek társadalmi szerepvállalásának erősítését célozza;
- a Nemzeti Kulturális Alap a magyar kulturális élet finanszírozásának egyik meghatározó eszköze;
- a Népi Építészeti Program a népi épített örökség megőrzését tűzte ki célul, amelyre részben a megye falusi turizmusa is épül;
- a Tanyafejlesztési Program a sajátos magyar, a megye számos településére jellemző életformát preferáló lakosság életminőségének emelésére koncentrálna.

Ezekon kívül a települések számíthatnak dedikált forrásokra – célzottan egy-egy kiemelt beruházás előkészítésére és/vagy megvalósítására is.

Az **EU hosszú távú költségvetése és helyreállítási terve** mintegy 1824,3 milliárd eurót tesz ki a 2021 és 2027 közötti időszakban – ezen belül a kohéziós politika ezentúl is kiemelt funkcióval rendelkezik. Magyarország számára folyó áron 20,25 milliárd eurót (kb. 5700 milliárd forintot) irányoztak elő, amelyet azonban előreláthatólag szigorúbb feltételek teljesítésével lehet majd igénybe venni. A magyarországi operatív programok a következők:

- Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Plusz (GINOP Plusz),
- Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program Plusz (KEHOP Plusz),
- Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program Plusz (IKOP Plusz),
- Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz (TOP Plusz),
- Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program Plusz (EFOP Plusz),
- Digitális Megújulás Operatív Program Plusz (DIMOP Plusz),
- Magyar Halgazdálkodási Operatív Program Plusz (MAHOP Plusz).

Ezenkívül a releváns határmenti (magyar-szlovák, magyar-román, magyar-szlovák-ukrán-román), transznacionális (pl. Interreg Central Europe, Duna Transznacionális Program, Interreg Europe) és közvetlen brüsszeli kiírású programokban (pl. Horizon 2020, Europe for Citizens, LIFE) is nagyobb arányban célszerű részt vennie a fejlesztések potenciális megvalósítóinak.

Ezen források mentén összeállítható a területfejlesztési program indikatív költségvetésének (kb. 2 818 milliárd forint) finanszírozási háttere táblázatos formában.

Forrás megnevezése	Forrás jelentősége a program megvalósításában
Partnerségi Megállapodás operatív programjai	Az Európai Unió által támogatható kohéziós fejlesztések finanszírozása (ERFA, KA, ESZA+, ETHA alapok)
Az „európai területi együttműködés” célkitűzés (Interreg) programjai	Határon átnyúló és transznacionális együttműködések kialakítása, illetve és erősítése Nemzetközi partnerekkel közösen megvalósítandó fejlesztések finanszírozása
Hazai központi költségvetés	Az Európai Unió által támogatott fejlesztések hazai társfinanszírozásának biztosítása Állami fejlesztési célelőirányzatok Dedikált fejlesztési források helyi önkormányzatok és egyéb területi vagy ágazati szereplők számára
Megyében működő állami, önkormányzati, gazdasági, civil és egyházi szervezetek saját forrása	Az Európai Unió által támogatott fejlesztésekhez szükséges önerő biztosítása Saját forrásból megvalósítható kisebb léptékű infrastrukturális és soft jellegű beavatkozások finanszírozása

Mindezek alapján a **megvalósítás módszertanát alapvetően meghatározzák az Európai Unió vonatkozó jogszabályai**, amelyek jelenleg még elfogadás előtt állnak.

- AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS RENDELETE az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alap Pluszra, a Kohéziós Alapra és az Európai Tengerügyi és Halászati Alapra vonatkozó közös rendelkezések, valamint az előbbiekre és a Menekültügyi és Migrációs Alapra, a Belső Biztonsági Alapra és a Határigazgatási és Vízügyeszközeire vonatkozó pénzügyi szabályok megállapításáról (COM(2018) 375 final, 2018/0196(COD), Javaslat);
- AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS RENDELETE az Európai Regionális Fejlesztési Alapról és a Kohéziós Alapról (COM(2018) 372 final, 2018/0197(COD), Javaslat);
- AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS RENDELETE az Európai Szociális Alap Pluszról (ESZA+) (COM(2018) 382 final 2018/0206 (COD), Javaslat);

Szintén véglegesítés elfogadás előtt áll Magyarország Partnerségi Megállapodása, továbbá aktualizálásra kerülnek a hazai vonatkozó jogszabályok, amelyek részletesen szabályozzák majd a végrehajtás intézményrendszerét és módját.

9 MONITORING ÉS ÉRTÉKELÉSI TERV

9.1 Bevezetés – a monitoring és értékelési rendszer meghatározottsága

Ez a fejezet a stratégiai program monitoring és értékelési rendszerét, az alkalmazni tervezett folyamatokat és a kapcsolódó indikátorrendszert tekinti át.

A fejezetben szereplő javaslatok a jelenlegi információk birtokában kerültek kialakításra – tekintettel arra, hogy az EU társfinanszírozású programok (és ezen belül a megyei szintű integrált területi beruházások) végrehajtásának intézményrendszere, végrehajtási folyamata jelenleg még formálódik, így jelen fejezet számos megállapítása, konkrét javaslata változhat.

A fejezet szakmai tartalmának kialakításában a következőkre építettünk:

- A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény;
- 218/2009. (X. 6.) Korm. Rendelet a területfejlesztési koncepció, a területfejlesztési program és a területrendezési terv tartalmi követelményeiről, valamint illeszkedésük, kidolgozásuk, egyeztetésük, elfogadásuk és közzétételük részletes szabályairól;
- AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS RENDELETE az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alap Pluszra, a Kohéziós Alapra és az Európai Tengerügyi és Halászati Alapra vonatkozó közös rendelkezések, valamint az előbbiekre és a Menekültügyi és Migrációs Alapra, a Belső Biztonsági Alapra és a Határigazgatási és Vízügyeszközeire vonatkozó pénzügyi szabályok megállapításáról (COM(2018) 375 final, 2018/0196(COD), Javaslat);
- AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS RENDELETE az Európai Regionális Fejlesztési Alapról és a Kohéziós Alapról (COM(2018) 372 final, 2018/0197(COD), Javaslat);
- AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS RENDELETE az Európai Szociális Alap Pluszról (ESZA+) (COM(2018) 382 final 2018/0206 (COD), Javaslat);
- The Programming Period 2014-2020 – Guidance Document on Monitoring and Evaluation – European Regional Development Fund and Cohesion Fund - Concepts and Recommendations.³²

9.2 Monitoring és értékelés – alapkérdések

Minden közpénzből finanszírozott beavatkozás kiindulópontja egy kezelést igénylő probléma. A stratégiai tervezés fő célja annak meghatározása, hogy a számos probléma közül melyek kerüljenek kezelésre, milyen eszközökkel, és melyek az elvárt eredmények.

Minden közpénzből finanszírozott program végrehajtásához kapcsolódóan érvényesülnek a következő elvárások:

- a program hatékony végrehajtása,
- annak értékelése, hogy a program elérte-e a kívánt eredményeket.

A monitoring tevékenység a program menedzsment integráns része. A monitoring szó jelentése megfigyelés – a monitoring tevékenység lényege a fejlesztési programok végrehajtása során annak figyelemmel kísérése, hogy a beavatkozások nyomán létrejönnek-e a tervezett outputok, illetve, hogy a program végrehajtása valóban az elvárt eredményekhez vezet-e. Amennyiben az indikátorok folyamatos figyelemmel kísérése eltéréseket azonosít a kitűzött célokhoz viszonyítva, a programmenedzsment feladata, hogy szükség esetén beavatkozzon, és biztosítsa a meghatározott programcélok teljesülését.

³² A 2021-2027 közötti időszakra még nem áll rendelkezésre útmutató a monitoring és értékelési tevékenységekre.

A program értékelés célja annak vizsgálata, hogy a program valóban elérte-e az elvárt eredményeket. Az eredmények alakulására természetesen nem csak a program van hatással:

Változás az eredményindikátorokban = a beavatkozás hatása + egyéb tényezők hatása.

A program értékelése szempontjából az egyenlet első eleme hordoz fontos információt: ezt nevezzük hatásnak. A hatás az a változás, amely bizonyíthatóan a beavatkozásnak tulajdonítható – az értékelés egyik fontos feladata ezeknek a hatásoknak az egyértelmű beazonosítása.

Noha a monitoring és értékelési tevékenység közvetlenül a program végrehajtásához kapcsolódik, megalapozása elengedhetetlen a programozási tevékenység részeként. Ennek legfontosabb elemei

- a világos beavatkozási logikára épülő program kidolgozása,
- a program outputjainak és eredményeinek reális mérésére alkalmas indikátorok meghatározása,
- valamint a program végrehajtását támogató monitoring és értékelési tevékenység feltételeinek megtervezése.

Az alábbi ábra áttekinti azt a beavatkozási logikát, amelyre támaszkodva a program struktúrája és az indikátorok is kialakításra kerültek.

9.3 Indikátorok meghatározása

Az indikátorok megfelelő, szakmailag megalapozott meghatározása kulcsfontosságú a monitoring és értékelési tevékenység sikere érdekében.

Az indikátorokkal szemben az alábbi követelményeket kell támasztani:

- SPECIFIKUS - megfelelően konkrét legyen és kapcsolódjon ahhoz a célhoz, aminek a mérésére szolgál.
- MÉRHETŐ - lehetőleg számszerű formában kifejezhető legyen, hiszen pontos mérése így biztosítható.
- ELÉRHETŐ, REÁLIS - ennek a kritériumnak két fontos vonatkozása van: egyrészt az indikátoroknak reális célértéket kell meghatározni, mely összhangban áll a beavatkozás mértékével, másrészt az indikátor olyannak kell lennie, melynek aktuális értéke viszonylag könnyen (pl. hivatalos statisztikából) megállapítható.
- RELEVÁNS - az indikátornak relevánsnak kell lennie a program szempontjából.
- AKTUÁLIS - az indikátornak olyannak kell lennie, mely aktuálisan mutatja az adott eredmény vagy output állapotát

Az indikátorok teljeskörű meghatározásának az alábbi összetevői vannak:

- Definíció - az indikátor pontos, egyértelmű meghatározása (pl. a beavatkozás által létrehozott új munkahelyek száma)
- Az indikátor bázisértéke - csak abban az esetben tudjuk mérni az adott indikátorral a leírni kívánt változást, ha ismerjük a viszonyítási alapot jelentő kiindulási értéket (bizonyos indikátorok esetében a kiinduló érték lehet 0).
- Az indikátor célértéke - meg kell határozni az elvárt értéket, hiszen ehhez mérten lehet kijelenteni, hogy teljesült-e az elvárt eredmény.
- Az indikátor forrása / mérésének módja - az indikátor teljeskörű meghatározásának része az is, hogy definiáljuk, milyen forrásból áll rendelkezésre az aktuális érték, illetve speciális indikátor esetén mi a mérés módja.

A stratégiai program részeként minden egyes prioritás és intézkedés esetében a fenti szempontok figyelembevételével határoztuk meg az indikátorok körét. Ennek során figyelembe vettük a rendeltervezetek mellékletében szereplő közös indikátorokat is.

9.4 A program javasolt indikátorkészlete

A programszintű hatásindikátorok a Területfejlesztési Program átfogó társadalmi és gazdasági hatásainak nyomon követését szolgálják a vármegye egészére vonatkozóan. Ezen mutatók alakulását a program beavatkozásai mellett külső gazdasági és társadalmi tényezők is befolyásolják, ezért azok változása közvetlenül nem kizárólag a program eredményeként értelmezhető. A bázisértékek a 2020. évi állapotot tükrözik, míg a célértékek a 2030-ig elérni kívánt fejlődési irányokat jelölik ki. Az indikátorok adatforrását elsősorban a hivatalos statisztikai adatbázisok biztosítják.

Mutató megnevezése	Mértékegység	Kiindulási érték (2020)	Célérték (2030)	Forrás	Jelentés gyakorisága
Élveszületés, 1000 lakosra	fő	11,5	10,1	TEIR	éves
Halálozás, 1000 lakosra	fő	14,3	12,7	TEIR	éves
Foglalkoztatási ráta	százalék	57,7	59,6	TEIR	éves
Nyilvántartott álláskereső összesen	fő	26 378	18 000	KSH, TEIR	éves
Egy főre jutó GDP	ezer forint	2 957	5 000	KSH, TEIR	éves
Egy főre jutó nettó jövedelem (nettó átlagkereset) – teljes munkaidőben alkalmazásban állók	forint	249 805 ³³	400 000	KSH, TEIR	éves
SZJA adófizető; összesen	fő	277 184	278 000	TEIR	éves
SZJA adóalapot képező belföldi jövedelem; összes	forint	729 312 756 319	1 264 500 000 000	TEIR	éves
Egy főre jutó beruházás	ezer forint	471,05	900	TEIR	éves
GDP arányos beruházás	százalék	15,93	25	TEIR	éves
Nemzetgazdasági beruházások teljesítményértéke; Mezőgazdaság, erdőgazdálkodás, halászat (TEÁOR08: A)	millió forint	13 973	28 000	TEIR	éves
Nemzetgazdasági beruházások teljesítményértéke; Feldolgozóipar (TEÁOR08: C)	millió forint	79 985	240 000	TEIR	éves
Nemzetgazdasági beruházások teljesítményértéke; Villamosenergia-, gáz-, gőzellátás, légkondicionálás (TEÁOR08: D)	millió forint	10 889	11 000	TEIR	éves

³³ Adat: 2022. Bruttó adat: 272 461 Ft.

Mutató megnevezése	Mértékegység	Kiindulási érték (2020)	Célérték (2030)	Forrás	Jelentés gyakorisága
Nemzetgazdasági beruházások teljesítményértéke; Vízellátás, szennyvíz gyűjtése, kezelése, hulladékgazdálkodás, szennyeződésmentesítés (TEÁOR08: E)	millió forint	8667	13 000	TEIR	éves
Nemzetgazdasági beruházások teljesítményértéke; Építőipar (TEÁOR08: F)	millió forint	4335	11 000	TEIR	éves
Nemzetgazdasági beruházások teljesítményértéke; Kereskedelem, gépjárműjavítás (TEÁOR08: G)	millió forint	17 783	22 000	TEIR	éves
Nemzetgazdasági beruházások teljesítményértéke; Szállítás, raktározás (TEÁOR08: H)	millió forint	21 855	44 000	TEIR	éves
Nemzetgazdasági beruházások teljesítményértéke; Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás (TEÁOR08: I)	millió forint	3268	4000	TEIR	éves
Nemzetgazdasági beruházások teljesítményértéke; Információ, kommunikáció (TEÁOR08: J)	millió forint	3883	7100	TEIR	éves
Nemzetgazdasági beruházások teljesítményértéke; Pénzügyi, biztosítási tevékenység (TEÁOR08: K)	millió forint	908	1000	TEIR	éves
Nemzetgazdasági beruházások teljesítményértéke; Ingatlanügyletek (TEÁOR08: L)	millió forint	1906	6000	TEIR	éves
Nemzetgazdasági beruházások teljesítményértéke; Szakmai, tudományos, műszaki tevékenység (TEÁOR08: M)	millió forint	4843	5000	TEIR	éves
Nemzetgazdasági beruházások teljesítményértéke; Adminisztratív és szolgáltatást támogató tevékenység (TEÁOR08: N)	millió forint	738	2500	TEIR	éves
Nemzetgazdasági beruházások teljesítményértéke; Közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás (TEÁOR08: O)	millió forint	29 744	32 000	TEIR	éves
Nemzetgazdasági beruházások teljesítményértéke; Oktatás (TEÁOR08: P)	millió forint	7317	10 500	TEIR	éves
Nemzetgazdasági beruházások teljesítményértéke; Humán-egészségügyi, szociális ellátás (TEÁOR08: Q)	millió forint	4806	9000	TEIR	éves
Nemzetgazdasági beruházások teljesítményértéke; Művészet, szórakoztatás, szabadidő (TEÁOR08: R)	millió forint	8136	23 000	TEIR	éves
Nemzetgazdasági beruházások teljesítményértéke; Egyéb szolgáltatás (TEÁOR08: S)	millió forint	787 ³⁴	2000	TEIR	éves
Kutató-fejlesztő helyek K+F-ráfordításai	millió forint	5337,7	6000	TEIR	éves

³⁴ Adat: 2021

Mutató megnevezése	Mértékegység	Kiindulási érték (2020)	Célérték (2030)	Forrás	Jelentés gyakorisága
Elszállított települési hulladék, egy lakosra	kilogramm/fő	272,9	290	KSH	éves
Lakosságtól elszállított összes hulladék	ezer tonna	103	120	KSH	éves
Elkülönített gyűjtéssel szállított hulladék	ezer tonna	14	30	KSH	éves
Közüzemi ivóvízvezeték-hálózatba bekapcsolt lakások aránya	százalék	93	95	KSH	éves
Közüzemi szennyvízgyűjtő hálózatba bekapcsolt lakások aránya	százalék	74,8	85	KSH	éves
Kutató-Fejlesztő helyek K+F beruházásai	millió forint	605	1 000	KSH	éves
Kutató-Fejlesztő helyek tényleges, állományi K+F létszáma	fő	814	1 000	KSH	éves

A vármegyei területfejlesztési program céljainak és prioritásainak kapcsolatát a Stratégiai Programrész 5. fejezete fejt ki. A makroszintű hatásindikátorok tükrözik a tervezett beavatkozások hatásait. A Szabolcs-Szatmár-Bereg Vármegyei Területfejlesztési Program makroszintű hatásindikátorainak 10 specifikus prioritáshoz rendelt relációját az alábbi hozzájárulási mátrix tartalmazza (kapcsolati erősség: erős (E), közepes (K), gyenge (Gy):

Cél		Javasolt indikátorok	Kapcsolat erősség
Átfogó célok	Prioritások		
1. Az aktív megye	Értéktérítő foglalkoztatás és az aktivitás növelése	Foglalkoztatási ráta (összesen) Egy főre jutó nettó jövedelem Nyilvántartott álláskereső összesen	E E E
2. A szolidáris megye	A mélyszegénység felszámolása és a leszakadó térségek felzárkóztatása	Élveszületés, 1 000 lakosra Halálozás, 1 000 lakosra Nyilvántartott álláskereső összesen Foglalkoztatási ráta (összesen) Egy főre jutó nettó jövedelem SZJA adófizető SZJA adóalapot képező belföldi jövedelem	E E K E E GY K
3. A vonzó megye	Vonzó természeti, társadalmi, kulturális és gazdasági környezet megteremtése	Egy főre jutó GDP Egy főre jutó beruházás Nemzetgazdasági beruházások teljesítményértéke (A, C, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N, O, P, Q, R, S)	K E E
Stratégiai célok (tematikus és területi)			
1. Versenyképes élelmiszergazdaság – az agrárgazdaság erősítése	A megyei élelmiszergazdaság piacorientált megerősítése	Nemzetgazdasági beruházások teljesítményértéke (A) Nemzetgazdasági beruházások teljesítményértéke (C)	K E
2. Zöld megye – zöldgazdaság, klímabarát	Hatékony környezetgazdálkodás és klímaváltozáshoz való	Nemzetgazdasági beruházások teljesítményértéke (E)	E

Cél		Javasolt indikátorok	Kapcsolat erősség
energiagazdálkodás, a klímaváltozáshoz való alkalmazkodás	alkalmazkodás megteremtése	Elszállított települési hulladék Lakosságtól elszállított összes hulladék Elkülönített gyűjtéssel szállított hulladék Közütemi ivóvízhálózatba bekapcsolt lakások aránya Közütemi szennyvízhálózatba bekapcsolt lakások aránya	E E E E
3. Proaktív megye – a megyei szintű gazdasági, társadalmi önszerveződés feltételeinek kialakítása	Komplex megyei menedzsment és marketing tevékenység megvalósítása	Egy főre jutó GDP GDP arányos beruházás Nemzetgazdasági beruházások teljesítményértéke, különösen C, E, G, H, I, O, R	E E E
4. Képzett megye – rugalmas szakképzési, felsőoktatási és innovációs környezet kialakítása	A megye gazdasági fejlődését elősegítő oktatási és innovációs rendszer kialakítása	Nemzetgazdasági beruházások teljesítményértéke, különösen O, Q Foglalkoztatási ráta	E E
5. Fejlett centrum – a megye gazdasági-foglalkoztatási, közszolgáltatási és kulturális centrumának fejlesztése	A megyeszékhely komplex, integrált fejlesztése	Élveszületés, halálozás Nyilvántartott álláskeresők száma Foglalkoztatási ráta Egy főre jutó beruházás Nemzetgazdasági beruházások teljesítményértéke, különösen C, D, F, G, H, I, K, L, M, N, O, Q, P, R, S Kutató-fejlesztő helyek K+F tényleges, állományi K+F létszáma Kutató-fejlesztő helyek K+F beruházásai	E E E E K E E
6. Dinamizálódó decentrumok és szolgáltató járásközpontok – a megyei gazdasági decentrumok és járásközpontok funkcióbővítése és összehangolt fejlesztése	A megye versenyképes decentrumainak fejlesztése A megye járásközpontjainak és kisvárosainak funkcióbővítő fejlesztése	Élveszületés, halálozás Nyilvántartott álláskeresők száma Foglalkoztatási ráta Egy főre jutó beruházás Kutató-fejlesztő helyek K+F beruházásai Nemzetgazdasági beruházások teljesítményértéke, különösen C, D, F, G, H, I, K, L, N, O, Q, P, R, S	E E E E K K
7. Élhető vidék és felzárkózó külső perifériák – a megye külső perifériáinak komplex felzárkóztatása és a vidéki térségek integrált fejlesztése	Élhető vidéki térségek megteremtése A külső perifériák felzárkóztatása A leszakadó rétegek – felzárkóztatása	Élveszületés, halálozás Nyilvántartott álláskeresők száma Foglalkoztatási ráta Egy főre jutó beruházás Nemzetgazdasági beruházások teljesítményértéke, különösen A, C, D, F, G, I, N, O, Q, P, S	E E E E K

9.5 Monitoring és értékelési tevékenység

Az indikátorok meghatározása mellett nagyon fontos a monitoring és értékelési tevékenység szervezeti kereteinek és folyamatainak azonosítása is.

Az alábbiakban javaslatot fogalmazunk meg a monitoring és értékelési tevékenység legfontosabb elemeire vonatkozóan.

- Egyértelmű célokat kijelölő, világos beavatkozási logikával rendelkező koncepció és stratégiai program kialakítása
- Konkrét beavatkozásokat és kapcsolódó finanszírozási forrásokat meghatározó operatív program kidolgozása
- A monitoring és értékelési tevékenység alapját jelentő indikátorkészlet kialakítása – jelen fejezetben javaslatot teszünk a programszintű indikátorokra, míg az egyes prioritások leírásánál pedig a prioritásszintű indikátorok is azonosításra kerülnek.

A program eredményességének biztosítása érdekében szükséges a végrehajtás folyamatos nyomon követése és értékelése. A monitoring és értékelési terv célja, hogy átlátható keretet adjon azoknak az indikátoroknak, amelyek alapján a program és az egyes prioritások előrehaladása mérhető. Az indikátorokhoz minden esetben rögzítésre kerül a mutató típusa, bázisértéke, tervezett célértéke, az adatforrás és a mérés gyakorisága. Az adatforrások elsődlegesen a Központi Statisztikai Hivatal, a Területi Információs Rendszer, továbbá az uniós és hazai operatív programok indikátorrendszerei, illetve kiegészítő jelleggel az Önkormányzat saját adatgyűjtése.

Az indikátorok teljesülését, az elért eredményeket éves monitoring jelentés tartalmazza, amely bemutatja a program előrehaladását, az esetleges eltéréseket, valamint javaslatokat tesz a szükséges beavatkozásokra, módosításokra. Az Önkormányzat minden évben tájékoztatást ad a területfejlesztés stratégiai tervezéséről, valamint a területfejlesztésért felelős illetékes szakminiszternek, továbbá a területileg érintett kiemelt térségi fejlesztési tanácsnak a vármegyei területi monitoring rendszer működéséről és a vármegyei értékelési jelentésekről. A tájékoztatás határideje a tárgyév követő év március 31. A vármegyei önkormányzatok területi monitoring feladatait a monitoring rendszerről szóló 37/2010. (II.26.) Kormányrendelet határozza meg, amely előírja a területi szintű fejlesztések nyomon követésének és értékelésének intézményi kereteit.

A monitoring rendszer működtetését és az értékelési feladatokat az Önkormányzat és Hivatala végzi. E feladatokon túl az önkormányzat elvégzi a területfejlesztési dokumentumok rendszeres felülvizsgálatát és szükség szerinti módosítását, valamint a területfejlesztési program értékelését. A közbülső értékelések alapján gondoskodik a program felülvizsgálatáról és módosításáról is. Ez a mechanizmus biztosítja, hogy a program folyamatosan alkalmazkodjon a változó körülményekhez, és a meghatározott célok hatékonyan valósuljanak meg.

Az értékelési módszertan alapvetően kvantitatív elemeket tartalmaz: a statisztikai adatok feldolgozását, összevetését tartalmazza nagyrészt, ugyanakkor kvalitatív elemekre is épít.

A monitoring eredménye visszacsatolásra kell kerüljön a végrehajtási folyamatba, biztosítva ezzel a megvalósítás rugalmasságát és eredményességét.

10 MELLÉKLETEK: ERFA-RA, KOHÉZIÓS ALAPRA ÉS ESZA+-RA VONATKOZÓ EGYEDI CÉLKITŰZÉSEK

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS RENDELETE az Európai Regionális Fejlesztési Alapról és a Kohéziós Alapról (COM(2018) 372 final, 2018/0197(COD), Javaslat) 2. cikke **alapján az ERFA-ra és a Kohéziós Alapra vonatkozó egyedi célkitűzések** a következők:

- a) intelligensebb Európa az innovatív és intelligens gazdasági átalakítás előmozdítása révén (a továbbiakban: 1. szakpolitikai célkitűzés) az alábbiak által:
 - 1) a kutatási és innovációs kapacitások megerősítése, valamint előrehaladott technológiák bevezetése;
 - 2) a digitalizáció polgárok, vállalkozások és kormányok előnyére fordítása;
 - 3) a kkv-k növekedés és versenyképesség előmozdítása;
 - 4) készségfejlesztés az intelligens szakosodáshoz, ipari átalakuláshoz és vállalkozáshoz;
- b) „zöldebb, karbonszegény Európa a tiszta és méltányos energetikai átállás, a zöld és kék beruházás, a körforgásos gazdaság, az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, valamint a kockázatmegelőzés és -kezelés előmozdításával” (a továbbiakban: 2. szakpolitikai célkitűzés) az alábbiak által:
 - 1) energiahatékonysági intézkedések előmozdítása;
 - 2) a megújuló energiák ösztönzése;
 - 3) intelligens energiarendszerek, -hálózatok és -tárolás fejlesztése helyi szinten;
 - 4) az éghajlatváltozáshoz való alkalmazkodás, kockázatkezelés és katasztrófavédelmi reziliencia előmozdítása;
 - 5) a fenntartható vízgazdálkodás előmozdítása;
 - 6) a körforgásos gazdaságra való átállás előmozdítása;
 - 7) a városi környezet biodiverzitásának, környezetbarát infrastruktúrájának megerősítése, valamint a környezetszennyezés csökkentése;
- c) „jobban összekapcsolt Európa a mobilitás és a regionális IKT-konnektivitás fokozásával” (3. szakpolitikai célkitűzése) az alábbiak révén:
 - 1) a digitális összekapcsoltság megerősítése;
 - 2) fenntartható, az éghajlatváltozás hatásaival szembeni reziliens, intelligens, biztonságos és intermodális TEN-T fejlesztése;
 - 3) fenntartható, az éghajlatváltozás hatásaival szembeni reziliens, intelligens és intermodális nemzeti, regionális és helyi mobilitás kialakítása, ideértve a TEN-T-hez való hozzáférés javítását és a határon átnyúló mobilitást is;
 - 4) fenntartható multimodális városi mobilitás előmozdítása;
- d) „szociálisabb Európa a szociális jogok európai pillérének végrehajtásával” (4. szakpolitikai célkitűzés), az alábbiak révén:
 - 1) a munkaerőpiacok hatékonyságának növelése, és a minőségi munkavállalás javítása a szociális innováció és infrastruktúra fejlesztésével;
 - 2) infrastruktúra-fejlesztés révén hatékonyabb hozzáférés inkluzív és minőségi szolgáltatásokhoz az oktatás, a képzés és az egész életen át tartó tanulás területén;
 - 3) a marginalizált közösségek, migránsok és hátrányos helyzetű csoportok társadalmi-gazdasági integrációjának fokozása integrált intézkedések – többek között lakhatás és szociális szolgáltatások – révén;
 - 4) az egészségügyi ellátás egyenlő igénybevétele lehetőségének biztosítása infrastruktúra-fejlesztés révén, ideértve az alapellátást is;

- e) „a polgárokhoz közelebb álló Európa a városi, vidéki és part menti térségek fenntartható és integrált fejlesztésének elősegítése és helyi kezdeményezések révén” (a továbbiakban: 5. szakszabványi célkitűzés), az alábbiak által:
- 1) integrált társadalmi, gazdasági és környezetvédelmi fejlődés, kulturális örökség és biztonság előmozdítása városi területeken;
 - 2) integrált helyi társadalmi, gazdasági és környezetvédelmi fejlődés, kulturális örökség és biztonság előmozdítása, többek között vidéki és part menti területeken, közösségvezérelt helyi fejlesztés révén is.

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS RENDELETE az Európai Szociális Alap Pluszról (ESZA+) (COM(2018) 382 final 2018/0206 (COD), Javaslat) 4. cikke alapján **az ESZA+-ra vonatkozó egyedi célkitűzések** a következők:

1. a foglalkoztatásba való bejutás javítása minden munkanélküli, különösen pedig a fiatalok és a tartósan munkanélküliek, valamint az inaktív személyek számára, előmozdítva az önfoglalkoztatást és a szociális gazdaságot;
2. a munkaerőpiaci intézmények és szolgáltatások korszerűsítése a készségigények értékelése és a munkaerőpiac igényeinek való megfelelés, a pályamódosítás és a mobilitás érdekében időben történő, egyénre szabott segítségnyújtás és támogatás céljából;
3. a nők munkaerőpiaci részvételének előmozdítása, a munka és a magánélet megfelelőbb egyensúlya, ideértve a gyermekgondozás igénybevételét, az egészségügyi kockázatokra is figyelmet fordító, egészséges és megfelelően kiigazított munkakörnyezetet, a munkavállalók, a vállalkozások és a vállalkozók változáshoz való alkalmazkodását, valamint az aktív és egészséges öregedést;
4. az oktatási és képzési rendszerek minőségének, eredményességének és munkaerőpiaci relevanciájának fejlesztése, a kulcskompetenciák – többek között a digitális készségek – elsajátításának támogatása céljából;
5. a minőségi és befogadó oktatásba és képzésbe való egyenlő bejutás és ezek elvégzése, különösen a hátrányos helyzetű csoportok számára, a kisgyermekkorú neveléstől és gondozástól az általános és a szakmai oktatáson és képzésen keresztül a felsőoktatásig, valamint felnőttoktatás és -tanulás, ideértve a tanulási mobilitás előmozdítását mindenki számára;
6. az egész életen át tartó tanulás – különösen a készségek rugalmas fejlesztésére és az átképzésre irányuló lehetőségek – elősegítése mindenki számára, figyelembe véve a digitális készségeket, a munkaerőpiaci igényekre alapozva megfelelőbben előre jelezve a változásokat és az új készségek iránti igényeket, megkönnyítve a pályamódosítást és elősegítve a szakmai mobilitást;
7. az aktív befogadás ösztönzése, többek között az esélyegyenlőség és az aktív részvétel előmozdítása, valamint a foglalkoztathatóság javítása érdekében;
8. harmadik országok állampolgárai és marginalizált közösségek – például a romák – társadalmi-gazdasági integrációjának előmozdítása;
9. a minőségi, fenntartható és megfizethető szolgáltatásokhoz való egyenlő és időben történő hozzáférés megerősítése; a szociális védelmi rendszerek korszerűsítése, ideértve a szociális védelemhez való hozzáférés előmozdítását is; az egészségügyi rendszerek és tartós ápolási-gondozási szolgáltatások hozzáférhetőségének, hatékonyságának és rezilienciájának javítása;
10. a szegénységgel vagy társadalmi kirekesztéssel fenyegetett, többek között a legrászorultabb személyek társadalmi integrációjának előmozdítása;
11. az anyagi depriváció kezelése élelmiszer és/vagy alapvető anyagi támogatás nyújtása a legrászorultabbaknak, többek között kísérő intézkedésekkel.